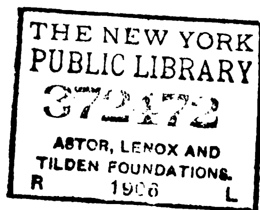
GHR

UDGIVNE AF JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST

MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF

JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

II

DEN HELSINGØRSKE FÆRGEMAND LARS BACHE HANS BY OG HANS HJEM

HANS SØNS OPTEGNELSER

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN
1905

FÆRGEMAND LARS BACHE
Efter Kobberstik

J. RIETER SC.

OEHLENSCHLÆGER fortæller i sine Erindringer, at han en Dag — det maa have været den 3dje November 1801 — da han havde læst *Bürgers* „Lied vom braven Manne“ blev saa begejstret over dette Digt, at han strax satte sig til at oversætte det paa Dansk. *Bürger* besynger en italiensk Bonde, der under en Oversvømmelse af Floden Etsch frelser en Familie fra Døden og derefter afslaar en betydelig Pengesum, som en Grev Spolverini tilbyder ham som Belønning. I samme Øjeblik *Oehlenschlæger* var færdig med sin Oversættelse, traadte hans gode Ven, Forfatteren *Laurids Kruse*, ind ad Døren og fortalte, at der i den voldsomme Storm var sket en stor Ulykke ude paa Rheden: et Skib var kæntret, Besætningen havde ikke kunnet redde sig, og skøndt Tusinder havde samlet sig paa Toldboden og Grosserer *Staal Hagen* udlovede en stor Sum Penge, havde dog ingen vovet sig ud for at forsøge at frelse de Ulykkelige. Da var Færgemand *Lars Bache* fra Helsingør sprunget i en Baad med sine Folk og havde med yderste Livsfare reddet Besætningen. Men da den lovede Sum blev ham tilbudt, havde han svaret, at den skulde gives de Skibbrudne, thi han reddede ikke Mennesker for Penge.

Oehlenschlæger blev stærkt betaget af den mærkelige Lighed mellem Digtet, han just havde oversat, og den virkelige Begivenhed, der netop

var sket. Ja Ligheden var saa stor, at næsten kun Navnene behøvede at forandres. Han lokaliserede da Digtet, der under Navn af: „Hæderssang over den brave Lars Bagge“ blev trykt i Rahbeks „Den danske Tilskuer“. (1801. Nr. 94 og 95.) „Digtet blev trykt,“ siger Oehlenslæger, „og behagede, men det forunderlige Tilfælde fortav jeg af Frygt for, at man skulde tro, det var opdigtet. Mange Aar efter har jeg i mine samlede Digte fortalt denne Hændelse i det lille Digt „Varselet“, som følger efter Romancen Lars Bagge.[1])

Denne Bog handler for største Delen om den brave Lars Bache, som Oehlenschlæger og andre Digtere har besunget. Forfatteren er Lars Baches Søn, den fhv. Købmand i Roeskilde, *Niels Bache*,[2]) der paa sine gamle Dage levede i Kjøbenhavn og da begyndte at nedskrive sin Barndoms Erindringer, der udelukkende drejer sig om Fødebyen Helsingør, Livet dér og i Hjemmet. Den brave Færgemands udmærkede Personlighed spiller Hovedrollen i Sønnens Minder, og denne standser sine Optegnelser, kort før han skal fortælle os om Faderens ulykkelige Død.

Det er dog ikke alene denne Mands Liv og Skæbne, der giver Optegnelserne deres fornemste Værdi, men vel endnu mere de klare og fine

---

[1]) Digtet, som fremkom i „Samlede Digte“, 1823, under Titel „Den bolde Lars Bagge“, er fuldstændig omarbejdet.

[2]) Konsul Niels Bache, født $^{28}/_{11}$ 1795, † $^{2}/_{6}$ 1860 var først Købmand i Kallundborg, senere i Roeskilde og Borgerrepræsentant samme Sted, indtil han hævede sin Forretning og flyttede til Kjøbenhavn.

smaa Billeder fra det 19de Aarhundredes første ti Aar, som Forfatteren tegner for os uden Tanke om, at de skulle lægges frem for manges Øjne. Men hans Søn, Professor Otto Bache, har i fuld Forstaaelse af, at de har en særlig Interesse og Værd for mange Læsere, paa Udgivernes Anmodning tilladt deres Offenliggørelse. Vi bringer ham derfor vor Tak, og det er vor Overbevisning, at mange vil slutte sig til den.

Med Hensyn til det foreliggende, smukt skrevne Manuskript skal bemærkes, at det øjensynlig er nedskrevet uden nogen bestemt overlagt Plan, uden Forarbejder, Kladder eller Udkast, efterhaanden som Minderne meldte sig og faldt Forfatteren i Pennen.

Udgiverne har hist og her forbigaaet Meddelelser af ganske privat Natur, der ikke frembød nogensomhelst særlig Interesse. Den i selve Manuskriptet benyttede Retskrivning er nærmest den, der blev brugt i Aarhundredets Midte, men den frembyder intet som helst karakteristisk for Tiden eller Forfatteren, og den er desuden saa lidet konsekvent gennemført, at Udgiverne ikke har taget i Betænkning at føre den frem til Nutidens almindelige Skrivemaade.

Kjøbenhavn, 1. August 1905.

Udgiverne.

KONSUL NIELS BACHE
Memoirernes Forfatter
Tegnet af Professor O. Bache

Min Oldefader paa fædrene Side, *Ole Bache,* var født i Skaane, og blev, formodenlig ved Giftermaal, Færgemand i Helsingør.[1]) Han var en høj stor Mand, blev meget gammel, og har ofte baaret mig paa sine Arme. Hans Søn, *Niels,*[2]) min

---

1) Færgemand Ole Bache var født 1714 og blev gift 1744 med Færgemand paa Lappen Niels Haagensens Datter Giertrud, der var født 1722, og døde $^{11}/_{6}$ 1794. Ole Bache døde $^{28}/_{5}$ 1788.

2) Niels Bache var født $^{1}/_{4}$ 1745. Han døde kun 30 Aar gammel $^{11}/_{11}$ 1775. Han var 1770 gift med Johanne Gregersdatter Nielsen.

Bedstefader, var ogsaa Færgemand. Han havde tre Sønner, af hvilke den ældste, min Fader, *Lars Bache* var født d. 10. Februar 1771; den anden, *Gregers* eller Greis,[1]) husker jeg som en ung smuk Mand, der for sit nette venlige Væsen var godt lidt hjemme i vort Hus, hvorimod den yngste, *Peter*, var en vild raa Krabat, saaledes som Naturen havde dannet ham.[2]) Hans Omgangsvenner var Krybskytter, Smuglere og Personer, der førte slige dristige Haandteringer, han bandede frygteligt, sagde, at han hverken troede paa Gud eller Fanden, og naar Moder foreholdt ham hans dristige og forvovne Færd, mente han, at det var ligegyldigt, om han døde i Dag eller i Morgen, om det var for en Kugle eller paa Sotteseng, og naar han døde, saa var han død lige som hans Hund, paa et tilkommende Liv troede han ikke; hvorover hun da blev meget vred, sagde „han“ til ham og kaldte ham en „Ordgyder“. Forøvrigt tror jeg, at han mest talte saaledes for at faa Moder vred, thi han var en retskaffen Mand, hjærtensgod, og havde en glimrende naturlig Forstand, dertil var han begavet med mange Talenter og kunde lære alt, hvad han vilde, i en utrolig kort Tid. Uagtet han var overordentlig halt — som Barn var han „kommen over noget Ondt“, hvorved Overtroen forklarede alle Ulykker, der ikke kunde forklares — kunde han hele Nætter gaa paa Krybskytteri, ligge lange Vinterdage i Sundet

[1]) Gregers Bache var født 5/7 1772 og døde allerede i November 1802.

[2]) Peter Bache, den bekendte Baadebygger, født 5/1 1774 og druknede, som nedenfor fortælles, i Februar 1808.

paa Andejagt, og var bekendt som den første Skytte. Han forsynede derfor ogsaa Moders Køkken med lækkert Vildt, og Fiskeri og Jagt paa Isen var hans største Glæde. Paa en lille jærnskoet Slæde, ridende paa et Bræt for det Tilfælde, at han kom over en Vaage, som ikke kunde bære, med sine Fiskeapparater og sit Gevær, fløj han ved Hjælp af to Jærnpigge ud over Isen, hvor ingen turde vove at gaa, og han tilbragte mange Vinterdage over det sorte Dyb uden anden Beskyttelse mod Vejret end den daglige Dragt. Hans tro Følgesvend paa alle hans Farter var en dejlig stor nøddebrun Pudelhund, som bragte ham det Vildt, han skød, og som var afrettet saaledes, at han for Alvor paastod, at de kunde tale sammen. Jeg husker, at han engang vandt et Væddemaal ved paa sin Slæde med sine Pigkæppe at køre omkap fra Humlebæk til Helsingør paa Isen med En, der kørte paa Land med et Par bekendte hurtigløbende Heste. Lige som han var en vældig Nimrod, var han bekendt som den første Svømmer, der kunde flyde i Timer paa Vandet.

En Aften, da han sad og saa paa, at jeg skrev, fik han Lyst til at lære at skrive. Jeg maatte da strax skrive ham en Forskrift, og siden den ene efter den anden, der blev betalt med Flodholt til at lave Baade af, og i kort Tid havde han lært sig at skrive. En Vinter hjalp han Baadebyggerne med at bygge en Baad til et af min Faders Skibe; da den var færdig, byggede han en paa egen Haand, en saakaldt Sjotting, og da den var fær-

dig til hans Tilfredshed, en stor Færgebaad, den bedste Sejler og den smukkeste Baad, der havde flydt paa Vandet — det var den, min Fader druknede i, og som min Broder nu ejer. Min Farbroder byggede endnu en berømt Baad, inden han druknede i en Alder af omtrent 33 Aar.

Naar han gik hjemme fra os i godt Humør, rullede han sig sammen som et Nøgle og trillede sig saaledes ned ad Trappen fra 1. Sal, til han kom til det nederste Trin udenfor Køkkendøren til stor Forskrækkelse for min Moder, og saa gik han paa et kort og et langt Ben, med en Fart, saa man havde ondt ved at følge ham, Kæppen i den ene Haand og Hunden efter sig. Naar han stod paa det korte Ben, var han lille, men naar han rejste sig paa det andet, var han en høj Mand. En Gang havde han og tre andre lystige Sømænd taget en Karet i Kjøbenhavn ud til Toldboden, hvor deres Baad laa. Den første kom, som Folk plejer, den anden rullede ud som et Nøgle og rejste sig saa mandshøj overfor den forfærdede Kusk, der varsom tog imod den tredie og den fjerde, men *Peter* var imidlertid gaaet ind igen ad den modsatte Karetdør, og da han som den femte igen kom rullende ud, løb den forskrækkede Kusk, der troede han havde kørt for 5 Djævle i Stedet for 4 Mennesker, og Skælmerne sparede til stor Moro deres Drikkepenge. Naar det blæste en Storm, saa de andre Færgemænd nægtede at gaa ud, — og saa kunde man være vis paa, at det blev Uvejr, — og min Fader opmuntrede raske Mænd

til at følge sig paa en eller anden forvoven Tur ud til drivende eller forbisejlende Skibe, var *Peter* altid den første i Baaden. „Tør Du sejle, Lars, saa tør jeg følge med,“ sagde han.

Da Kjøbenhavn var belejret 1807 og ikke et Menneske kunde slippe ind eller ud, hverken fra Sø- eller Landsiden, og min Fader gjorde den berømmelige Tur, som jeg senere skal omtale, var *Peter* med, og da han saa godt som ved et Mirakel var undsluppen fra at blive greben som Spion, sejlede denne Mand, der ikke kendte Ordet Frygt, et Par Nætter efter ganske alene i en lille Fiskerbaad igennem den frygtelige Skibsflaade ned til den brændende Hovedstad, Natten før den kapitulerede.

Smugleri var dengang anset for en ærlig Haandtering, og den, der førte den dristigste Krig med Posekiggerne, var den raskeste Mand. De stakkels Toldbetjente blev i det smaa narrede og drillede paa alle de Maader, som kun Søfolk kan udfinde, og naar de troede at have faaet en Fangst, var det som oftest omhyggelig sammenrullede vaade Søklæder, som de under Latter, Skoser og Skældsord maatte give tilbage. I det store smugledes der i Selskaber, og Frygt eller Overenskomst holdt Tolderne borte fra Landingsstederne; fra Kjøbenhavn til Sverrig smugledes der ogsaa af Helsingøranerne. *Peter* drev dette Væsen i Efteraaret og Vinteren mellem 1807 og 1808 med 2 Baade og 3 andre raske Mænd til Bugten imellem Kullen og Halmstad. Det var stormfulde og

besværlige Rejser, men de lønnede sig i Forhold dertil. Lejligheden maatte passes for at undgaa Toldbaade og Strandridere, og Losningen maatte ske samme Nat, Baadene kom. Ofte maatte en springe overbord og svømme, bugserende en vandtæt Kasse med Klæderne i, til Land, hvor et Par smaa Heste stod tøjrede paa den vilde Kyst. Han klædte sig saa paa under aaben Himmel, kastede sig paa Ryggen af en Hest, underrettede de Indviede om Ankomsten, og Baadene maatte samme Nat være lossede og i Søen igen, for ikke at lede nogen paa Spor.

I Februar 1808 vendte *Peter* hjem fra en af disse Expeditioner. Foran sejlede *Niels* og *Johannes Bache*,[1]) halve Halvbrødre til Peter, i Baaden hos ham var *Ole Bendsen*, Helsingørs stærkeste Mand, en udmærket Svømmer, senere Færgemand og Bisidder.[2]) Der lænsedes for rebet Sejl, og der gik en himmelhøj Sø. *Peter* sad tilrors, Hatten var blæst overbord, og han havde smøget en stor islandsk Strømpe som Hue over det krøllede Haar. Han havde aldrig været saa alvorlig og tankefuld som den Aften, og han sagde til *Ole Bendsen*, at han havde lovet min Fader, som ikke kunde lide de Ture, og som stærkt havde været i Lag med ham, at dette skulde være den sidste. Tvers ved Kullen rejste der sig en Braadsø saa høj, at de saa Maanen igennem den, men den faldt tæt agter. „Rejser den igen,“ sagde *Peter*,

1) Sønner af Lars Baches Moders andet Ægteskab med Niels Leth.

2) Ole Bendtsen, der senere blev en bekendt Kaperfører, var født $^{8}/_{12}$ 1784 og døde $^{27}/_{7}$ 1827.

„kan vi ikke løbe fra den," og den rejste sig, saa at Ballasten fløj over Sejlbjælken, og Baaden løb under med det samme. Formodentlig har *Peter* faaet Skødet om Benet, thi uagtet han havde faaet fat i et Sprød til Hjælp, for at flyde paa, saa *Ole Bendsen* snart Strømpen forsvinde, efter at *Peter* havde sendt Hilsen hjem til Kone og Børn, som nu er døde for mange Aar siden. Da den forreste Baad savnede den anden, vendte den om betids nok til at bjærge *Bendsen*, der havde fanget en Aare under hver Arm, og som laa syg i Aar og Dag derefter og skiftede baade Hud og Kød flere Gange efter den Vadsk.[1]) I Helsingør, hvor næsten enhver havde et Øgenavn, kaldtes min Farbroder i daglig Tale aldrig andet end „Haltepeter."

Min Fader var kun omtrent 4 Aar gammel, da hans Fader døde, og efter et Aar giftede Moderen sig med *Niels Leth*, der blev Færgemand.[2]) Omtrent paa samme Tid faldt min Fader ved at spille Top og slog Knæet. Han fik Ledevand og blev

---

1) Det var den 8. Januar 1808, at Peter Bache tilsatte Livet, og hans Død vakte megen Opsigt. I Statstidende (11/1 1808 Nr. 4) slutter Meddelelsen om Ulykken saaledes: „Han var en flink Sømand og havde ved medfødt Talent bragt det vidt i Baadebyggeriet. Ingen kunde gøre ham slige Baade efter, og hans Tab beklages derfor desto mere. Var han bleven Færgemand, hvortil han nu snart stod for Tur, havde hans Enke og hans 5 umyndige Børn dog havt nogen Understøttelse, men nu desværre ingen. I Fejdens Tid var han en af de kække og uforsagte Sømænd, der med sin lille Baad vovede sig 2 Gange midt igennem den store fjendtlige Flaade med Brevskaber til Kjøbenhavn. Hans Broder, Lars Bagge [Bache], gjorde samme Tur."

2) Niels Baches Enke Johanne var en Datter af Færgemand Niels Gregersen og Ingeborg Sønnesdatter. Hun blev anden Gang gift 6/6 1777 med Færgekarl Niels Nielsen Leth, som derved blev Færgemand. Hun døde allerede 1781, og han giftede sig igen kort efter.

halt, det ene Ben blev saa meget tyndere end det andet, at han for at skjule det gik med to Strømpe-peskafter, og det ene Støvleskaft, — dengang gik man med Støvlerne uden paa Benklæderne, — maatte gøres lidt kortere end det andet. Dog kunde man ikke se, at han haltede, uden naar han gik i dybe Tanker, da han saa traadte haardere med det ene Ben.

Moderen levede kun kort efter, og *Niels Leth* giftede sig paany og avlede i dette Ægteskab 3 Sønner *Niels, Johannes* og *Peter*, raske Sømænd, som alle antoge Navnet *Bache* efter min Fader,[1]) da han begyndte at blive bekendt. Især var *Niels* en meget uforfærdet Mand, som 1807 fattede den Beslutning med en Del Færgebaade at entre en engelsk Kutterbrig, men Kammeraterne faldt fra, da der i heldigste Fald ikke var andet at hente end blodige Pander. Han udmærkede sig i Omgang ved sine træffende Indfald, som fik alle til at le, men som ikke lokkede et Smil frem paa hans Læber. — *Niels* og *Johannes* er nu døde, *Peter* er Færgemand og Petersborg-Lods og en meget velhavende Mand i Helsingør.

Da min Fader nu var saa godt som en fremmed i sit Fædrenehus, kom han i Huset hos sin ældre Fætter, Færgemand *Haagen Nielsen* paa Lappen,[2]) Helsingørs nordligste Forstad, hvor han tjente som Fiskerdreng for at holdes til Konfir-

---

[1]) Altsaa efter Stedbroderen.

[2]) Haagen Nielsen, født 3/4 1761, var en Søn af Færgemand paa Lappen Niels Gregersen og Ingeborg Sønnesdatter, og saaledes en Broder til Lars Baches Moder. Han døde 17/2 1809.

mation. *Haagen* paa Lappen var en dannet Mand efter sin Stilling, dertil velhavende og førte et smukt Hus. Jeg mindes godt Bedstemoder *Ingeborg Greis's*, som var i Huset hos ham, en gammel, meget smuk lille Friserinde. Om Søndagen, naar Moder gik ud og spaserede med os i Kongens Have,[1]) blev der gerne aflagt et Besøg hos *Haagens*, og gamle Bedstemoder sad da altid paa sin Yndlingsplads ved Skorstenen i det skinnende rene Køkken, proper klædt med sin lille sorte frisiske Hue og snehvide Lin, rygende paa en meget kort lille Kridtpibe med blank Messinghytte. Hvor gammel hun var, vidste man ikke rigtig, men hun var mellem 90 og 95 Aar, da hun efter *Haagens* og min Faders Foranstaltning blev viet til en 23aarig meget smuk Mand, *Lorenz Justesen*, som derved blev Færgemand. Han druknede siden som Styrmand med min Fader.[2])

Da min Fader var bleven saa gammel, at han kunde bestyre et Laug, kom han i Tjeneste hos en vakker gammel Mand, *Johan Danielsen*, en fornuftig og dannet Mand med en elskværdig gammel Kone, som jeg begge kan huske. Han blev snart bekendt for sin Raskhed paa Søen, var paafærde tidligt og sildigt og blev meget afholdt af sin Hosbond og Madmoder saa vel som af Købmænd, fremmede Kaptajner, Kommersbrødre og raske Kammerater. Ligesaa paapassende og ivrig

---

1) Marienlyst Park.

2) Færgemand Lorenz Justesen blev gift med Enken Ingeborg Sønnesdatter 2/2 1808 og døde altsaa allerede 26/7 1809.

han var i sit Fag, lige saa stor en Udhaler[1]) var han, en lidenskabelig Danser, en munter Selskabsbroder, en stor Beundrer af det smukke Køn, en dygtig Slagsbroder, hvilket i de Tider var en Betingelse for at være en rask Fyr. Dertil kom hans fortræffelige naturlige Forstand, hans Tragten efter det bedre Selskab: unge Handlende, Officerer og lignende unge Mennesker, samt hans uudslukkelige Lyst til Kundskaber. Desuden var han en smuk ung Mand, noget koparret, med et blond krøllet Haar og et meget rask Udseende.

Omtrent 20 Aar gammel blev han forlovet med min jevnaldrende Moder, der var Husholderske hos en engelsk Købmand *Nicolas Fenwick,*[2]) og da denne holdt meget af ham, havde han Tilladelse til enhver Tid at besøge sin Kæreste og levede godt i det flotte Hus, hvor der altid var en god Bid og et godt Glas Vin. I fire Aar samlede de til Bo, men da de blev gifte, var min Fader ikke kommen videre end til den Kiste, hvori hans sparsomme Garderobe gemtes, thi hans Brudekjole — violet indsprængt med store gennembrudte Staalknapper — var et Appendix, der aldrig senere blev brugt, før den blev omsyet til mig. Moder var rigere, hun ejede en Sengs Klæder — jeg mindes gros de naples Silkeklæder[3]), Sæt,

---

[1]) Udtrykket havde ikke i ældre Sprogbrug den nedsættende Betydning som senere, men betød kun en lystig Svend, der var vel „udhalet", et Sømandsudtryk for et smukt Fartøj.

[2]) Nicolaus Fenwick, f. 1729, blev 1752 engelsk Generalkonsul for Danmark og døde i Febr. 1799; hans Søn Charles Fenwick, der var engelsk Vicekonsul, og som omtales senere, var født 1775 og døde Marts 1832.

[3]) En Slags meget tykt Silketøj fra Neapel.

Korduans Sko med smaa to Tommer høje Hæle o. dsl. Saaledes udstyrede flyttede de som Ægtefolk ind paa en lille Sal i Strandgade, men med gode Udsigter, thi min Fader var kommen til at fare paa Hælvten for en Enke.

Min Moders Bedstefader paa mødrene Side var Bonde, Fisker og Strandfoged i Rungsted, som dengang var et rigt Fiskerleje, formedelst det nære Sophienberg Slot og Hirschholm Slot, hvor der blev holdt Hof. Familien var vist ogsaa velhavende og stolt paa det, thi den var besvogret med *Ole Tømmermand,* som var Mester paa Slottet og altid blev omtalt med Stolthed af min Bedstemoder. Da han døde, efterlod han Enke og to Døtre. I Gaarden tjente en smuk og dygtig Karl, svensk af Fødsel, der friede til den ældste Datter, en pur ung, smuk Pige, og fik med hende Gaard, Baade, Fiskeredskaber etc., medens der kun blev den yngre Datter, min Bedstemoder, et Udstyr til Del. Men næppe var han bleven Mand i Gaarden, før han spillede op med alt, tilbragte Dage og Nætter i Kroen i Sus og Dus og spillede Køerne bort, som blev trukne hjem fra Marken. Da han et Par Aar efter døde, og Gælden blev betalt, havde Konen kun et lille Aftægtshus og to smaa Sønner tilbage. Sognets Præst var barnløs og tog den ældste lille sortkrøllede Dreng til sig, læste med ham og dimitterede ham til Universitetet. Men nu begyndte Faderens Synder at vaagne i Knægten. Studeringerne forsømtes, og Plejefor-

ældrene fik et Brev om, at han havde ladet sig hverve til Underofficer paa avantage til de vestindiske Tropper. — — Lykken var ham også bedre end Forstanden. — Strax efter *Lars Olsens* Ankomst til Vestindien udbrød der en Slaveopstand, Tropperne blev udkommanderet mod Oprørerne, Lieutenanten ved det Detachement, hvorved han stod, faldt, han tog Kommandoen, Negrene blev slagne, og Guvernøren gav ham den Sabel og Port d'épée, som han med saa megen Bravour havde ført. Han blev nu Dagens Helt og Øens Løve. Han var en lille gesvindt Fyr med sort krøllet Haar og spillende Øjne, en komplet Franskmand i sit Ydre og en Skvadronnør af første Skuffe med sine Studenterkundskaber fra Kjøbenhavn. — Under den franske Revolutions Uroligheder paa Martinique var en Marquise, en Kreolerinde, flyttet til de danske Øer og havde dér købt sig to Plantager. Hun var ung og smuk og forelskede sig i den tapre Lieutenant; et Aarstid efter at han var taget fra Hjemmet som en Vagabond, var han en Matador, Ejer af hende og hendes Plantager, tog sin Afsked og levede, saaledes som Europæerne dengang levede i Indien. Her hjemme begyndte man et Aars Tid efter at mumle om hans Lykke, men ingen fornuftige Folk troede derpaa, og da der endelig kom et svulstigt Brev til Moderen, — Plejeforældrene var nok døde, — om at hun skulde købe sig et Sted i Hørsholm og arrangere sit Hus, lo man ad Vindbeutelen, da der ingen Penge fulgte med. Men

med næste Vestindiefarer kom der en Æske med kostbare Ørenringe, Fingerringe o. dsl. til den fattige Fiskerenke, og i Æsken var der desuden Guldmynter og en Anvisning paa tilstrækkelige Midler til at kunne leve net. Nogle Aar efter kom en Vestindiefarer tilankers ved Snekkersten, og nogle Fiskerbaade kom paa Siden og solgte deres Fisk. Plantøren, som var ombord, vilde gaa i Land med dem, men medens han gjorde Toilette, kom min Fader til Skibet og jog i Følge sine Privilegier Fiskerne bort. Da Plantøren kom paa Dækket og vilde befale Fiskerne til Skibet igen, kom min Fader og han i Skænderi, enten maatte han gaa i Land med ham eller blive ombord. I Baaden mælede han i Begyndelsen ikke et Ord, men da han hørte, at Færgemanden og Kaptajnen var Dus, og at det var Færgemanden selv, bekvemmede han sig til at spørge om en Færgemand *Lars Bache.* Da Moderen nemlig havde skrevet ham til om hans Søskendebarn *Margrethe* og hendes Mand, kom nu Forklaringen og Forsoningen snart istand. Fader førte ham og hans to Sorte, den gamle *Jack* og den lange *John* hjem, og de blev indkvarterede i vort gæstfri Hus. Jeg husker endnu godt den lille gesvindte Mand med den mørke Hudfarve, hans store Ørenringe, Diamant-Brystnaale, Fingerringe, Gulduhre med flere Rader Guldkæder og Signeter, og hans store Pung fyldt med Guldpenge. Kaptajn *Petersens* hele Sukkerladning var hans, og der var stort Staahej hjemme. Men en smuk Morgen var lange *John*

borte med Ringe, Uhr og Børs, han havde stjaalet en Baad i Landingen og var formodenlig gaaet ombord i en Amerikaner.

Anledningen til hans [Olsens] Rejse hertil var den, at hans Frue havde en ung smuk Negerinde til sin personlige Opvartning, paa hvem hun blev jaloux, og for at straffe hende for en let udfunden Forseelse lod hun hende bruge til Markarbejde, hvor hun ikke vilde røre en Haand. Den jaloux Frue, der var opdraget til at anse sine Slaver for Husdyr, tvang Manden, der ellers var bekendt for at være en mild Herre imod Slaverne, til at byde Slavefogden at piske hende til at arbejde, og han efterkom Ordren saa godt, at hun opgav Aanden under Tugtelsen, som Herskabet sagdes tildels at have overværet. Misundere manglede ikke til at indberette Sagen og at sværte den misundte Parvenu. Menneskerettighederne havde dengang begyndt at røre sig, og *Olsen* rejste hertil for at neddysse eller læmpe Sagen. Han vendte hjem igen, og kom 1807 tilbage for at udsone 3 Maaneders Arrest, som han ikke vilde lide i Vestindien, i Blaataarn[1]) i Kjøbenhavn. Krigen brød ud, hans Kone døde, han solgte Plantagerne og flyttede til Amerika, og siden hørte vi aldrig til ham.

Min Bedstemoder blev gift med en Fisker *Ole Bagge*, og som yngste Datter fik hun kun Mode-

---

1) Selvfølgelig ikke det bekendte Statsfængsel, der var forsvundet med Nedrivningen af Kjøbenhavns Slot, men Fængslet ved Langebro — omtrent paa den nys nedrevne Dampmølles Grund — til hvilket Navnet var gaaet i Arv.

rens Hus i Rungsted.[1]) Han blev ogsaa Strandfoged og var en flittig, ædruelig og gudsfrygtig Mand, som min Fader holdt meget af. Der slog mange Børn til, og Næringsvejen tog af, da Hoffet flyttede fra Hørsholm. Min Moder, *Anna Margrethe,* født den 17. Maj 1771, var ældste Barn, en Søster blev gift med en Fisker, den yngste med Fuldmægtig *Koch* paa Hørsholms Amtstue. De to ældste Brødre tjente hos min Fader som Færgekarle, de giftede sig siden og flyttede som Fiskere til Rungsted. Den yngste, *Anders,* blev Lods i Helsingør og døde for faa Aar siden som Dannebrogsmand. De er nu alle døde.

Min Bedstefader døde Straadød mellem 50 og 60 Aar omtrent 1803 til 1805 og hans Enke *Marie Bagge,* min Bedstemoder, levede nu hos sine Børn, om Vinteren hos mine Forældre; men naar Foraaret kom, havde hun hverken Rist eller Ro, før hun kom til Rungsted, hvor den raske gamle Kone hjalp med at bøde Garn og med hvad der henhørte til Fiskeriet. Naar saa Efteraaret kom, kom hun igen til Helsingør, ofte spaserende de tre Mil. Hun var en smuk Kone med et langt silkeblødt, brunt Haar og smaa Hænder og Fødder. Hun sang mange Salmer og lystige gamle Viser, alt som Humøret stod; i en af disse var Omkvædet: „Mester Jacobsen ligger paa Bænken,

[1]) Lars Baches Familienavn staves „Bache“ første Gang det træffes i Kirkebøgerne, senere staves Navnet: Backe, Bakke, Bagge iflæng, men der opstaar en saa haabløs Forvirring, da Familierne Bache i Helsingør og Bagge i Rungsted forenes ved Giftermaal, at Familiernes egne Medlemmer selv er usikre i deres Navns Stavemaade. Da Kirkebøgerne i Rungsted er meget mangelfulde, kan der ikke gives Oplysninger om Familien Bagge.

spil op!“ paa en Bellmansk Melodi, og naar hun sad ved Spinderokken og kom dertil, sprang hun ofte op, kastede Skoene og dansede Stuen rundt under Sang. — Hun var meget proper, meget hidsig og havde vist været en god Husmoder og Ægtemage, men hun forkælede ikke sine Børnebørn, tvertimod skaffede hun mig mange Skænd og Revselser, derimod holdt hun meget af Dyr, og en arrig Pappegøje, vi havde, sad ofte paa hendes Hoved og pillede i hendes Haar og smaasnakkede med hende, — andre bed den. Hun sagde „Du“ til sine Børn, men de sagde efter gammel Vis „I“ til hende. Hun satte en stor Ære i at forstaa alt, hvad der henhørte til Fiskeri, min Moder i alt, hvad der henhørte til Madlavning; og naar Moder paastod, at det var ingen Kunst at maske Garn o. dsl., og Bedstemoder, at det var ingen Kunst at lave Mad, naar man blot havde noget at lave af, saa blev Disputen ofte vel varm. I hendes Ungdom var der saa meget Vildt omkring Hørsholm, at Dyrene om Vinteren ofte søgte Skjul i en Sandgrav bag Bedsteforældrenes Hus, og hun fortalte os mange Historier — med behørige Skældsord — om Dronning *Mathildes* Jagter, og hvorledes hun red foran i Mandsdragt med Struensee, medens Kongen kom bag efter som en anden fattig Stakkel. Hun havde godt kendt *Ewald,* og den Pige, han besynger som saa yndig i sin „Rungsteds Lyksaligheder“, var ingen anden end en klodset Træskotøs, der tjente i Kroen. „Det fordrukne Svinebæst, han laa i Sen-

gen og drak sig fuld i dansk Brændevin og malede noget op paa et Spækbrædt, som laa tværs over.“ Det var det Testimonium han fik af hende[1]) Hun døde i Rungsted mellem 60 og 70 Aar gammel.

Anders Bagge havde kun en Søn, *Ole Bagge*, som er Lods i Helsingør, en respektabel Mand. De øvriges Skæbne i Familien kender jeg ikke, da jeg i saa mange Aar har været uden Berøring med dem.

Da min Moder var bleven 13 Aar gammel, kom hun ud at tjene hos en gammel Færgemands Enke i Helsingør imod at klædes og holdes til Konfirmation. Derfra kom hun til en anden respektabel Færgemands Familie, saa hos en fornem Familie, hvor hun blev saa ferm i Kogning, at hun omtrent 1790 kom i et engelsk Hus som Husholderske.

Verden havde dengang et andet Fysiognomi end nu. Følgerne af den amerikanske og franske Revolution havde endnu ikke fæstet Rod, men var begyndt at forplante sig til os, og paa en Tid, i hvilken Bladliteraturen ikke var en Skygge af, hvad den nu er, existerede den hos os kun i en endnu svagere Skikkelse. Vor Hof-Revolution havde forlængst mistet sin Interesse. *Riegels's* po-

---

[1]) Denne ubarmhjærtige Udtalelse om Ewald og hans „*Muse*“ i Rungsted er et nyt Bidrag til de frugtesløse Undersøgelser om hans Elskerinde og synes mest at støtte Præsten Schønheyders Udtryk om hende. Se Frk. Falbe-Hansens og Arkivar Hornemanns Afhdl. i „Dania“ IV og VIII, A. D. Jørgensens „Johannes Ewald“ S. 143 o. a. Kilder.

pulære Skrifter var de Liberales Katekismus, og *Heiberg* Dagliteraturens Helt[1]). Kommunikationsmidlerne var maadelige og langsomme, Nyheder og Kundskaber om andre Lande blev mere forplantet gennem Personer end Skrifter. Da Helsingør var det første Berøringspunkt for de to mest politisk oplyste Nationer, Englændere og Amerikanere — (thi Franskmændene var ikke nogen maritim Nation og ved Englændernes Herredømme paa Havet forlængst udelukket fra Østersøen, og Blod-Scenerne gjorde et stygt Indtryk) — saa var det naturligt, at min Fader, der talte udmærket Engelsk og var en frihedselskende Natur, blev aldeles angliseret i Aanden og i den Dannelse, han tilegnede sig. „Englisk fashion“, „help your self“, „never mind“, „all rigth“ o. s. v. er Udtryk, jeg fra min tidligste Barndom kan erindre indflettede i min Faders daglige Tale uden nogen som helst Affektation og aldeles naturligt. Helsingør var en halv engelsk By i den højere Borgerklasse, hos alle Søfolk og de Yngre, der levede af Handel lige ned til Grønthandlersker og Slagterdrenge. Den højeste Noblesse dannedes af Præsidenten ved Øresunds Toldkammer, Gehejmeraad og blaa Ridder *Numsen*,[2]) en falden Minister og Favorit;

1) Hans Ditlev Riegels's (1755—1802) Skrifter, der stærkt kritisk behandlede danske Kongers Historie, udkom i Tiaaret 1790 til 1800. — Peter Andreas Heiberg udgav i samme Tidsrum sine æggende og vækkende Værker, indtil han som bekendt i Aaret 1800 blev drevet i Landflygtighed.

2) Christian Frederik Numsen (1741—1811) var *Major* i Livgarden, da han 1772 blev Gesandt i Rusland, 1776 blev han Direktør for Øresunds Toldkammer og fik i de følgende Aar mange store Hverv og Udmærkelser: Overhofmarskalk, Direktør for det kgl. Theater, Geheimeraad, Ridder af Elefanten. 1791 bosatte han sig i Helsingør for kun at varetage sit Embede som Direktør forToldkammeret. (Bobé, Efterl. Papirer fra d. Reventlowske Familiekreds. III. 395.)

Præsidenten for Staden, *Hauch*,[1]) en Broder til Oberhofmarschallen; Inkvisitoren, Kaptajn *Tuxen*[2]), og Kæmmerererne ved Øresundstoldkammeret, og maaske Toldinspektøren, Kaptajn *Berner*[3]) og Borgmesteren.[4]) Men i Flothed i og udenfor Husene kappedes med dem de fremmede Generalkonsuler og Konsuler fra Alverdens Nationer og Købmændene, hvor ved ikke forstodes Kræmmerne, der holdt Butik, men Skibsklarererne og iblandt disse Engelskmændene, der for det meste var mere dannede Skibskaptajner, der havde lagt Mærke til Stedets Vigtighed, og som ved engelsk Komfort, engelsk Ødselhed og engelsk Selvfølelse havde etableret et lille England i Danmark med Motto: a short but a merry life.[5])

Iblandt alle disse var min Fader godt lidt, fordi

---

1) Frederik Hauch (1754—1839) blev 1802 Stiftamtmand over Sjællands Stift.

2) Louis de Tuxen (1748—1828) gik som karakt. Sekondlieutenant i Søetaten i russisk Tjeneste 1769—77, fik Afsked med Kaptajns Karakter 1776 og blev Inspektør ved Øresunds Toldkammer og 1789 Admiralitetskommissær ved samme. (Se Bobé, Reventlowske Papirer. VI. 526).

3) Afsk. Kaptajn i Søetaten Andreas Alexander Berner (1753—1825), Toldinspektør i Helsingør.

4) I den her omhandlede Periode var følgende Mænd Borgmestre: *Tewis Wilde* (1727—1800) Viceborgmester 1762 til sin Død. *Christian Magnus Olrich* (1728—93) Viceborgmester 1782, Justitsraad og Hospitalsforstander, afskediget 1791. *Berthel Bjørnsen* (1749—1820) Borgmester 1800 til sin Død. Etatsraad. (Hostrup-Schultz. Helsingørs Embedsmænd. Kbh. 1904).

5) Handel og Skibsfart var i Slutningen af det 18. Aarhundrede kommen i en blomstrende Forfatning her hjemme under den Neutralitet, som Landet bevarede under de Krige, som den franske Revolution havde fremkaldt. Men det var Englænderne, der beherskede Havene, og de benyttede deres Magt med Hensynsløshed og Overmod. Folkestemningen i vore Søstæder var dem derfor i høj Grad imod. I Helsingør herskede der allerede fra langt tidligere Dage en vis Uvillie hos Befolkningen mod de mange engelske Købmands-Familier, hvem den største Del af den Fortjeneste, som Øresunds-Tolden lod tilflyde Byen, kom tilgode. Denne Uvillie forøgedes nu, og ikke mindst ved, at der ofte tillagdes disse engelske Familier fornærmende og haanende Udtryk mod Danmark. (Lassen. Bidrag til Helsingørs Historie. Skoleprogram. 1877. S. 7.)

han var en rask og forvoven ung Mand, der talte deres Sprog godt, men ogsaa hos Hollænderne og i de tyske Huse var han Potte og Pande, og med Stockholmerne, nogle af Datidens mest dannede Kaptajner, var han en „kær Bro'er“.

Iblandt Honoratiores maa jeg ikke glemme Grev *Schack*, en rask Mand, der oprettede Schacks Jægerkorps, der hvervedes med Løfte (til Mandskabet) om at blive Forstbetjente, og hvis Underofficerer næsten udelukkende bestod af tyske Studenter og Kræmmersvende, som havde havt deres Grunde til at absentere sig „vom Vaterlande“. Det blev snart indlemmet i Linien som „Helsingørs Jægere“ og er det nuværende „2. Jægerkorps“.[1]) Officerskorpset bestod lige som i „Sjællandske Regiment“, der ogsaa laa i Garnison her, for en stor Del af Tyskere, alle fattige Djævle, der levede med unge Mennesker af alle Klasser og paa deres Bekostning.

Byen har naturligvis forandret sig meget. Meget er tilbygget, alt moderniseret. Der var dengang et langt overvejende Antal Bindingsværks Huse med malede Stolper, smaa Vinduer med forholdsvis endnu mindre Blyruder.[2]) Der var Vinduesskodder

---

[1]) Sjællandske Jægerkorps blev oprettet 1785. Det var Erfaringerne fra Syvaarskrigen og den amerikanske Frihedskrig, der foranledigede Oprettelsen af lette Troppeafdelinger, der bestod af Jægere og Skytter osv. Korpset har altid hørt til Hærens Linie og har aldrig havt andre officielle Navne end Sjællandske Jægerkorps fra 1785, 2. Jægerkorps fra 1842, 18. Bataillon fra 1860.

Grev Otto Didrik Schack til Schackenborg og Seekamp (1758—1809) havde intet at gøre med Korpsets Oprettelse. Han var Major ved Kronborgske 1. Bataillon, da han 1787 blev Kommandør ved Korpset; 1803 blev han Chef for samme og tog sin Afsked 1808 som Generalmajor.

[2]) Blyindfattede Ruder.

udvendig, de fleste til at skyde op, en Del Karnapper og flere Bislag. Hvor Husene var paa to Etager, løb der uden for den øverste en aaben Korridor eller Svale, hvortil der gik Døre ud fra de fleste Værelser, der havde store Bilæggerovne, som blev afløste af endnu større svenske Fajance-Ovne. Alkover var meget almindelige, og i jævne Borgerhuse stod den opredte Ægteseng, der lignede et Lysthus, i Dagligstuen. En Dragkiste, hvorpaa Porcelæn, store Pokaler, kinesiske Dukker etc. stod opstillede, manglede aldrig, og over Kakkelovnen hang et stort poleret Messing- eller Kobberfad, lige som der paa hvert Hjørne af Ovnen og som oftest paa Kanterne udad var skruet umaadelig store Messingknapper eller snarere smaa Vaser. Det meste af Stadsen, der havde sin Værd efter sin materielle Gehaltrighed, var arvet fra Bedste- og Oldefædrene, og Tiden havde i den Henseende næppe gjort nogen Forandring i Moderne i over et halvt Aarhundrede, eller snarere et helt.

Ligesom Menneskene havde deres Navne, havde mange Huse det ogsaa; at dette var Tilfældet med Hoteller og Skipperhuse, er ikke underligt nu, men Privathuse havde ogsaa Navne og meget ofte udhuggede Skilte, der betegnede dem, f. Eks.: „Grønne Lind“, „Elefanten“, „Pelikanen“ osv., og hvor de manglede, erstattede man dem med nogle, der ikke altid var delikate i Valget, saaledes som: „Klyverbommen“, „den blodige Snude“, „Lusekammen“ og andre endnu smukkere.

Næsten alle Mennesker havde ogsaa deres betegnende Øgenavne. Min Fader hed, inden han blev respektabel Borgermand: „Haltefanden“; jeg hed som Dreng „Admiral Nelson“, fordi min Fader havde havt meget at bestille med den engelske Flaade 1801 og ikke kunde lide, at jeg legede ved Stranden med de andre Færgemandssønner; men hvad „den gulbenede Høne“, „Uglen“, „Høgen“, „den svenske Fregat“, egenlig hed, vidste jeg ligesaa lidt, som jeg den Dag i Dag véd Navnene paa „Lillehans“, „Villingen“, „Slingrehans“ og mangfoldige flere respektable Søfolk og Borgere.

Den henrivende Natur omkring Staden og Egnen er uforanderlig, men dèr, hvor der før var Lyng, Hede, Sandgrave, Tuer og Rullepurrer, er nu yndige Naaleskove og bølgende Kornmarker. Naar man kom en halv eller en hel Fjerdingvej fra Byen, var alt ufrugtbart og ubenyttet Kaos. Jordbunden var sandet, bakket og fuld af Moser og Pytter og benyttedes saa at sige kun til at pille Blaabær, Krøslinger og andre Hedebær, og var desuden paa store Strækninger oversaaet med saa mange og saa store Sten, at Vorherre maa vide, hvor de er bleven af. Det var først i Krigsaarene 1807—14, at disse mange tusind Tønder Land blev opdyrkede.

Det var kun Handels- og Sømandsstanden, som stod i Agtelse i Byen. De fleste Haandværkere og andre Næringsdrivende var Fremmede, Tyskere eller Svenskere, og det var kun disse eller fattige Folk, der nedlod sig til at sætte en Søn i Haand-

værkslære. Saa godt som alle Tjenestefolk var Svenskere, og Bønder var synonyme med Bæster. Men i Helsingørs Omegn var de ogsaa i ussel Stand, fattigt kørende med lidt Tørv, Kartofler og stjaalet Brænde. Sæd saaes sjældent eller sparsomt paa Torvet, der ikke var stort større, end at en halv Snes Vogne kunde fylde det; Seletøjet paa de forsultne Øg var af Hampegjorde og Lætterne[1]) af Pinde. Naar 20 Bønder kom tilbys, kunde man være temmelig vis paa, at de 19 kørte fulde ud. Deres Klædedragt lignede det øvrige: et Par Lærreds Buxer, en stribet Hvergarns Trøje ofte med Huller paa Knæer og Albuer, — de stak af som Trælle mod de raske og velhavende Fiskere, der i de smukke Lejer omgav Helsingør i Nord og Syd. Naar man kom i Bøndernes Huse, var Mandfolk, Fruentimmer og Børn plumpe og svinske, hvorimod Fiskernes Huse skinnede af Renlighed og Velstand, og det var en Lyst at se de smukke, godt klædte Fiskerpiger med deres grøntmalede Baller paa smaa Trillebøre, hvori den levende Fisk svømmede i det klare Vand, naar de, den ene efter den anden, med smaa Trætøfler paa Fødderne, hver Morgen kom tiltorvs.[2]) Dengang pløjede Bonden med 8 à 10 Heste og udrettede intet, nu ser man aldrig mere end to smukke Heste for en engelsk Plov og aldrig en fuld Bonde. Man for-

1) Vognens Sidestykker.

2) Fisketorv havde Helsingør ikke før 1794, indtil da foregik Fiskehandelen paa Hjørnet af Stengade og St. Annegade, men da Fortoget blev aldeles spærret blev den paa Foranledning af Hjørnestedets Ejer, Købmand T. Ellah, flyttet hen bag Slagteboderne i St. Annegade. (Lassen. Prg. 1877. S. 15.)

talte mig nylig paa Egnen, at man hver Klubaften i Klubben i Hørsholm kan træffe 5 à 6 Bønder ved L'hombre-Bordene.

Smukkere og sirligere dengang end nu var Marienlyst Have og Hammermøllen, hvor Inspektør, Forvalter og mange af Mestrene osv. var Franskmænd og Tyskere.[1]) Herskabet her, Grev *Schimmelmanns*, laa nok oftere paa Gaarden i Hellebæk.

Kammerherre *Krogh*,[2]) der var Kæmmerer ved Øresunds Toldkammer, boede paa Marienlyst Slot. 1807 var han Chef for Herregaardsskytterne og siden under hele Krigen for et ridende Jægerkorps. Om Søndag Eftermiddag var der Musik af Garnisonens Musikkorps paa Plænen foran Slottet i den sirlig holdte Have, som dengang var opfyldt af en Mængde ret gode Statuer af Bly, hvidt overmalede, nedenfor og oppe paa Terrassen. I det engelske Anlæg, som staar i Forbindelse dermed, var længst ude et smukt rundt Taarn,[3]) fra hvis Platfond der var den mest storartede Udsigt over Byen, det stolte Kronborg, Rheden, den svenske Kyst, Kullen, og det evig unge og evig skønne

---

[1]) Om Arbejdsforholdene ved Hammermøllefabriken se C. Nyrops Afhandling: Helsingørske Industriforhold i Fra Arkiv og Museum II s. 127 ff.

[2]) Adam Gottlob v. Krogh (1768—1839) var Lieutenant i Garden, Kammerjunker og Kammerpage hos Kronprinsen, da han ved Slotsbranden 1794 kom til Skade, saa han 1796 maatte søge sin Afsked og blev Kæmmerer ved Øresunds Toldkammer. Da dette standsede sin Virksomhed under Krigen 1801, organiserede han „det sjællandske ridende Jægerkorps", der atter samledes under ham 1807 og udmærkede sig. Da det opløstes 1814, fik han, der var højt anskrevet hos Frederik VI, Afsked som Oberst. 1833 blev han Direktør for Øresunds Toldkammer.

[3]) Det er rimeligvis det „Lysthus" som Overhofmarskalk Grev Moltke byggede 1761, da han ejede Marienlyst. (Lassen. Prg. 1868. S. 60 f.)

Hav imod Nord, indtil det flød sammen med Horisonten, hvor Skibene endnu viste sig som Pletter. Det blev nedrevet 1812 eller 13, da man ikke havde Raad til at bekoste dets Vedligeholdelse. I en stejl Kløft ved et vildt rindende lille Vand var en Eremitbolig, og paa Toppen af en vild tæt begroet Bakke var hans Grav, hvorpaa en udhugget Gravsten, der betegnede ham som en forlist Sømand, der her endte sine Dage, — Sagn eller Opfindelse! Men paa mig som Barn gjorde disse Helligdomme stærke Indtryk. Englændere, som kom tilrejsende, og altid vilde have Besked om Hamlets Grav, [vistes] Stedet, hvor Eremithytten havde staaet, et Indsnit i Bakkeskrænten, som Hulen, hvor Aanden havde vist sig, og en daarlig Granitstøtte, som rejstes paa et skummelt Sted som Prinsens Grav. Det er en Skam at soutenere historiske Løgne, men her har man kun hjulpet Poesien, og Folk holder af at bedrages, naar deres Fantasi derved næres.

Helsingørs Havn var et usselt Hul. Naar der om Efteraaret laa et Par holstenske Smørskippere og Kjøbenhavnsfarere, og Vagtskibets[1]) Travaille-Slup laa ved Slæbestedet, saa var der Slagsmaal om at komme til Vandforsyningen, og Skipperne maatte krybe over Baadene for at komme i Land. Slagsmaal hørte saa vist til Dagens Orden, at man i Middagsstunden aldrig gik fejl ned ad Broen for at faa de Løjer at se, og det var da næsten

1) Vagtskibet laa sydost for Kronborg, omtrent et Par tusind Alen ud for Indløbet til Havnen.

altid mellem Færgefolkene og de fremmede Matroser. Naar Kaptajnerne gik i Land med deres egne Baade, var det Matrosernes første og største Glæde at tage til sig af den Genever, som i saa rigeligt Maal bødes dem paa Kontorerne og Vinkælderne, og som for godt Køb suppleredes i Butikker og Kipper. Naar han [ɔ: Matrosen] saa kom paa Broen, var han en Helt, som kunde slaa Ti, skøndt han knap kunde staa, smøgede Skjorteærmerne op og udfordrede. Saa vexlede „danish bugger“, „english bugger“, „son of a bitch“ og andre yndede Talemaader med Slag, Snudedrag og Spark af Støvlehæle, saa Blodet flød, og Balletten endte ofte med, at de drukne blev kastet paa Hovedet i Søen, for atter afkølede at opfiskes af deres Kammerater. Det var mest Englændere (især naar der laa et Par Orlogsskibe paa Rheden, som konvojerede over Nordsøen til Helsingør), og Finner, der hverken kunde tale Finsk eller Svensk, naar de var fulde, men saa vilde agere Engelskmænd og til Løn fik danske Prygl.[1]) Ja Pryglene paa Helsingørs Bro var saa bekendte i den vide Verden, at naar en Matros pralede af at have været i China og Indien og ikke havde

---

[1]) Den ovenfor omtalte Uvillie mod Englænderne kom især til Udbrud hos Helsingørs Færgelav, „denne allerede fra gammel Tid lige saa vel for sin urolige og stridbare Aand, som for sit Fædrelandssind og sin Djærvhed bekendte Korporation“, og særlig efter at Forholdet mellem den danske og engelske Regering blev mere spændt ved Aarhundredets Slutning. Slagsmaal paa Broen mellem Færgefolk og engelske Matroser hørte til Dagens Orden, og gik saa vidt, at den engelske Konsul Ch. Fenwick i August 1798 og siden oftere klagede over, at de engelske Skibskaptajner blev forhaanede af Befolkningen, naar de gik i Land. Helsingørs Magistrat mente dog, at de engelske Søfolk selv var Skyld i Klammerierne. (Lassen. Prg. 1877. S. 7 f.)

faaet Prygl i Helsingør, regnedes han ikke for at have faret tilsøs. Somme Tider blev de danske Orlogsgaster, naar Fartøjet fra Vagtskibet tilfældigvis laa i Havnen, uforsigtigt beordret til at hjælpe at faa Orden, det var at gyde Olie i Ilden. En dansk Søofficer var for Helsingørs Søfolk omtrent det samme som en dansk Stud, og de faste Folk, som Vagtskibsbesætningen dengang bestod af, som daarlige Søfolk og Udskud. Tidt blev Soldatervagten ogsaa kommanderet ud paa Broen,[1]) men Tyskerne holdt ikke af den Del af Tjenesten, thi fik de ikke Pryglene paa Broen, kunde de være vis paa ved første forekommende Lejlighed, der aldrig udeblev, at faa Afregningen om Aftenen paa Gader og i Stræder. Landofficererne, som paa Billarder var Kammerater med de unge Færgefolk, vogtede sig ogsaa for ikke uden bydende Nødvendighed at blande sig i de Affærer, som de vidste bedst jævnede sig selv paa sin egen behagelige Maade.

En saadan Historie var nær kommen min Fader dyrt at staa, — — han havde Omgangsvenner mellem Søofficererne, men han gjorde Sammenligninger mellem dem og de praktiske Englændere, som de ikke kunde taale, og det rev ofte ud imellem dem. En Dag kom han gaaende ned ad Broen, hvor der var et frygteligt Slagsmaal. Travaille-

---

[1]) Byens Hovedvagt havde tidligere ligget paa Strandgade ud for det nuværende Hovedvagtsstræde, men blev 1790 flyttet til Toldboden for at være bedre ved Haanden under Uroligheder i Havnen. Der fandtes desuden to mindre Vagter i Byen, en ved Svingelporten, der laa i den vestligste Ende af Stengade, og en ved Lappeporten (røde Port) mellem St. Annegade og Lappen.

Sluppen laa just i Havnen, og Gasterne var i Færd med at holde Orden paa deres Vis, og to af dem havde fat i en Færgemand *Lars Buck*. Min Fader gav dem Valget mellem at slippe eller at faa Halsen knækket, og de valgte det første. Da kom Officeren til, en Hædersmand, Lieutenant *Suenson*, der senere døde som Kommandør eller Admiral,[1]) men som paa Standens daværende Studemaner befalede min Fader at arrestere *Buck*, thi alle Søfolk skulde være behjælpelige ved slige Lejligheder, — og kaldte ham „han“. Min Fader blev frygtelig hidsig, kaldte ham en Dreng, der skulde have Respekt for en Mand og Borger, truede med at rive Epauletterne af ham, brække Smørstikkeren, og kom formodenlig med Udfald mod Etaten. Man fik ham bort, men Skandalen havde været offenlig og Officeren i Tjeneste. Der blev indledet Undersøgelse og Sag, og man talte om, at min Fader resikerede at miste sit Borgerskab, — da passerede Daaden den 3. November, min Fader blev da feteret af alle og i et Selskab i Kjøbenhavn, hvortil han var inviteret, var ogsaa Lieutenant Suenson, og denne vakre, dannede Mand rakte først min stolte Fader Haanden og fik Sagen neddysset.

Der dukkede af og til Planer op om at faa Havnen udvidet, og engang i mine Drengeaar husker jeg storartede Opmaalinger paa de søndre Sider. Man sagde, at Private i Forbindelse med engelske Rhederier med engelsk Hjælp vilde ud-

[1]) Jean André Suenson f. 1773, d. 1840 som Kommandør.

føre Foretagendet, men at Regeringen efter dens Tids bornerte Anskuelser af Frygt for fremmed Indflydelse ikke vilde have fremmede Penge i Foretagendet. En Gang var det Planen at grave Havnen ind norden for Kronborg og ud mellem dette og Toldkammeret,[1]) saa at Fæstningen kom

Helsingørs Toldkammer

til at ligge paa en Ø, men alle Projekter modarbejdedes af Kjøbenhavns Købmænd af Frygt for, at Helsingør skulde tiltrække sig for meget af deres Handel. Først 1827 fik Byen sin nuværende Havn, der vel ikke staar i Forhold til det, den

1) Havnen var kun meget lille og havde en Dybde af kun 8 Fod. Den var anlagt 1766, men først efter mangfoldige Aars bitre og retmæssige Klager blev den 1827—31 udvidet og udgravet til en Dybde af 16 Fod, hvilket ogsaa snart viste sig utilstrækkeligt. Det omtalte Projekt om at grave Havnen ind N. for Kronborg blev optaget af Ingeniør Carlé 1866. — Den nuværende Havn er bygget 1878—86. Om Havnens tidligere Historie se Iris 1791, og Iris og Hebe 1799.

burde være, til uberegnelig Nytte for Staden og hele Landet, men dog kan modtage store Skibe. Der er altid Havarister ved de to Værfter, der har bygget flere nye Skibe, og den har i Isvintre været fyldt med 70 à 80 store fremmede Skibe.

Udenrigs-Handel indskrænkede sig med Undtagelse af den, som Skibsforsyningerne medførte, til en og anden Føring, som Kaptajnerne kunde sælge i Forbifarten.[1]) Men uagtet Provianteringen kun bestod i ferske Sager, var Skibsforsyningen altid meget stor med Kød, Fisk, Grøntsager, uldne Varer og — paa Grund af de daværende engelske Toldlove — Sukker, The, ostindiske Silketørklæder, men især med Vin og Spiritus. De engelske Skibe tog 20 op til 50 Ankere Kognak og Genever og derover ombord, som smugledes ind i Rusland. Derfor havde enhver nogenlunde stor Købmand et betydeligt Vinlager og sin egen Kyper eller Vintappersvend, og der var desuden 6 til 8 Vinkældere, i hvilke der skænkedes for Borgerfolk høje og lave, saavel som for Søfolk.

En Klasse ambulante Købmænd var de saakaldte Kadrejere, Folk der under Navn af Fiskere falbød Fisk til Skibene i Søen, som de foer imellem, men egenlig for at tuske The, og især Spiritus til Matroserne, naar Kaptajnen var i Land, eller gennem Kanonportene, og der blev da stjaalet baade af Lasten og af Skibsgods, Tovværk og Blokke etc., for at have den Fornøjelse at drikke

[1]) Ved Føringsgods forstaaes det, som det tilstedes Skipperen og Besætningen at indlade fragtfrit i Skibet for deres egen Regning.

sig fuld og siden faa en Lussing for Fornøjelsen. Vagtskibet jagede vel disse Krydsere, men det var umuligt at passe den lange Strækning fra Helsingør og forbi Snekkersten, hvor der ofte laa Hundreder af Skibe. Toldvæsnet, som lurede paa dem ved Landingen, blev narret paa alle tænkelige og utænkelige Maader. Dette Uvæsen existerer vel endnu, men ikke i Sammenligning med hin Tid. Da de engelske Toldlove er liberalere og Opsynet i Rusland ordenligt organiseret, har hin store Vin- og Spiritushandel i Helsingør aldeles tabt sig og er indskrænket til Skibenes virkelige Forsyning. Derimod er Provianteringshandelen tiltagen overordenlig med Kødets, Smørrets og Brødets bedre Kvalitet.

Lige som Slagsmaal mellem Søfolkene hørte til Dagens Orden paa Broen, var det ikke saa sjældent, at der leveredes en „fighting" først med Munden og saa med Næver og Negle mellem Grønthandlerskerne, naar de havde varmet sig for meget paa Draaberne. Disse Damer holdt Butikker i Kælderne i Nærheden af Broen, og naar Kaptajnerne i Forbigaaende gjorde Bestillinger hos én, og Kontoret hos en anden, og de saa begge kom med deres Kurve til Baaden, naar Kaptajnen skulde ombord, saa gik Balletten for sig, opmuntret af de unge Søfolk.

Ombord i de engelske Orlogsmænd var der gerne en 4-6-10 eller flere Fruentimmer som Vadskekoner. Man kan tænke sig, hvilken Slags Damer det var! Naar de kom til Helsingør, gik de

i Land for at købe Sæbe, og naar de gik ombord, var de gerne fulde. De havde da mange Smaaærinder for Matroserne, der ikke kom i Land, da de var pressede, men Brændevin var det dem forbudt at bringe ombord. De vidste dog Raad og fyldte store Oxeblærer med Spiritus, som blev bundne under Skørterne, og naar de slanke og strunke kom i Land, var de slingrende og meget fyldige baade for og bag og paa Siderne, naar de skulde ombord. Naar Drengene opdagede disse lykkelige Skønne, løb de op paa Siden af dem, og med et rask Stød af en lang Syl opererede de dem for deres unaturlige Førhed, Vædsken strømmede, Damerne fuskede Klæderne op for at stoppe Lækken, og Drengene jublede. —

Byen havde 5 betydelige Fabrikker: 2 Sukkerrafinaderier, der nedlagdes i Krigens Tid, et Genever-Brænderi, der dog ikke rigtig trivedes, en meget stor Ankersmedie, og den største Reberbane i Danmark. Begge de sidste var etablerede af Købmand Claessen[1]), Chef for *Ahrend van Deurs & Co.*, et Hus med europæisk Berømthed, der klarerede 3000 Skibe om Aaret, og som førte et pragtfuldt Hus, havde Landejendom og Formue. *Claesen* døde 1806; en Svigersøn, en Tysker, spekulerede

[1]) Jean Jacob Claessen, f. 1752, var en Søn af Kommerceraad Andreas Claessen, (1712-83) der var Associé i Huset: Salig Arent van Deurs og Co. Jean Jacob Claessen indtraadte i Firmaet, tog Borgerskab 8/7 1784 og udfoldede en meget stor Virksomhed. Han byggede saaledes den omtalte Reberbane 1782, hvis Mur endnu findes i Lundegade. Han døde 15/9 1806 og var 1780 blevet gift med sin Kusine Frederikke Dorthea v. Deurs. (Arkiv og Museum II. 110 ff. Dansk Tidskr. 1900.)

som en vild Mand, Huset fallerede og akkorderede 2-3 Gange i faa Aar, Ankersmedien og Reberbanen blev solgt, Børnene mistede deres Formue, og da de hverken havde Kraft eller Talenter, døde de i smaa og reducerede Forhold. Af hele Herligheden er kun de to smukke Gaarde, som optog Familien og Kontoret, tilbage i fremmede Hænder, og Firmaet, som hin Svigersøn fører.

Der var meget faa rige Købmænd i Helsingør; naar en døde og efterlod sig gode Affærer og 30 à 40000 Rdlr., holdt det sjældent ud længere end gennem én Generation. Aarsagen hertil var tildels de overordenlig flotte Huse, der førtes. Forretningerne medførte, at Kaptajnerne blev trakterede saalænge de var i Land, meget ofte med deres Koner, som i de Tider hyppigt fulgte deres Mænd paa Havet. Frokostbordet stod dækket fra Morgen til Aften, Dag ud og Dag ind, saa længe Havet var aabent, og Vinen flød. Vinkyperne havde deres Frokostparti i Kælderen, Kælderkarlen sit, Pigerne fik langet deres Flasker op paa en eller anden Maade, til Kæresterne om Aftenen. Der holdtes mange højt lønnede Kontorister, Tjener, Husholderske, og især i de engelske Huse en Sværm af Tjenestepiger. Om Sommeren var alle paafærde fra den tidlige Morgen til den sildige Aften for at passe Forretningen, kun i blikstille Vejr tillod man sig en improviseret Tur til Fredensborg, men blæste det da pludselig op, saa joges der tilbage. En Dyrehavstur eller et Svip til Ramløsa kunde ogsaa afpasses, men ellers turde man ikke tage længere,

end man kunde overse Havet — med sydlig Vind til forbi Hveen, med nordlig til forbi Kullen. Men naar Vinteren saa kom, var der Komedier, Baller, Kjøbenhavnsture, Kanefarter til Fredensborg eller over Isen til Sverrig. — Saaledes bestræbte man sig for med Munterhed om Vinteren at blive af med, hvad der om Sommeren var fortjent med Besværlighed, og naar dette heldigt var destilleret, og Isen laa, begyndte man saa smaat at tage paa Kredit paa det kommende aabne Vand. Der var ofte 3 à 5 Associés i de større Huse, og tidt lige saa mange Enker, der havde klækkelige Apanager. Deraf resulterede nu det Gode, at ingen af dem, der tjente Pengene paa første Haand, kunde samle saa meget, at han efter en halv Snes Aar kunde vende tilbage dermed til sit Fædreland, hvis han turde — (thi Fremmede var de fleste, og mange havde af visse nødvendige Aarsager forladt Hjemmet), men maatte smukt fortære Pengene, hvor de var fortjente.

Men ikke alene Købmændene, men alle Helsingørs Indvaanere levede dette Liv. Man levede gæstfrit, godt og flot, og naar Københavnerne, af hvilke de fleste paa den Tid ikke havde været længere end i Dyrehaven og Frederiksdal, meget faa i Damhuset,[1]) havde været i Helsingør, saa havde de nok at snakke om deres hele Liv, om den Gæstfrihed og Munterhed, den Sus og Dus, de røde Stege og store Kartofler, som de der havde truffet, og naar Helsingøranerne havde været i Kjø-

[1]) Damhuskroen paa Roeskilde Landevej.

benhavn, syntes de, at Theen var„ forbandet tynd,“ Drikkevarerne „forbandet slette,“ Stegen „forbandet tør“ og Fisken „væmmelig,“ men de tog Revanche i Komedier, Stads og hvad andet, en stor Stad kan byde.

Af Detailhandlere, som blev ved deres Bod og passede paa Skillingen, var der flere rige Folk. Butikkerne benævnedes Kramboder og handlede med Urtekram, Isenkram og Hørkram, ordinære Lærreds- og Baandvare, desuden Hoseboder eller Hosekræmmere. 3 à 4 Italienere, simple Folk fra Majland, der skiftedes til at rejse hjem, handlede med Ure, Barometre, Hovedvand, Parfumer, fine Knive og Saxe, alle Slags Nips og finere Silkevarer. Den yngste af dem gik om Formiddagen Byen rundt fra Hus til Hus med en stor Kasse i en Rem over Skulderen ligesom en Lirekasse. Jeg mindes, naar han kom hjem til os og trak de straalende Skuffer ud, saa flokkedes Børnene om ham og uagtet Moders: „Vi skal intet have i Dag af hans Kram,“ gik han sjælden bort uden at have solgt et Stykke Sæbe eller nogle Synaale o. s. v. De Folk tjente, drog som velhavende hjem og afløstes af yngre af Familien, der indtraadte i Firmaerne: *Alexander, Molten, Rossini* og *Boletti;* kun en, *Alexander*, blev tilbage og døde i Fredensborg, idet han testamenterede alt til sin Brodersøn *Rossini*, der lever som gift og hjemfaren med en dansk Kone. De talte et underligt Kaudervælsk, som blev parodieret paa alle Maader. Dette var nu Tilfældet med mange af de fremmede, især

med den portugisiske Konsul, en Jøde, der hed *Curiel.* — Den engelske Præst *Mr. Jackson* talte meget godt Dansk, men med fremmed Accent. Næst efter Morgenhilsnen kommer Englænderne altid med en Bemærkning om Vejret: *Jackson* fandt altid „good morning, det blæser kaal (koldt) i Dag" og fik da altid den Genhilsen: „Tak Mr. *Jackson.* Det vil blæse Ærter eller Grød i Morgen, I hope!"

Hvilke enorme Fortjenester, der var dengang, da Søfolk hverken kendte Varepriser, Kurser eller Sparsommelighed for Rhederierne, saaledes som nu; da Konkurrencen ikke var en Skygge af, hvad den er nu, og da Fragterne var umaadelig høje for de neutrale Skibe, især i de blokerede og krigsførende Farvande — har man nu intet Begreb om. Saaledes var *Belfour, Ellah, Rainals & Co.*[1]) i Helsingør eneste Agenter for det engelske Admiralitet. Foruden deres betydelige engelske og næsten udelukkende amerikanske private Klareringsforretninger, provianterede og forsynede de i et og alt, foruden de enkelte Orlogsskibe, der stadig brugtes til Konvojering, i mine Drengeaar 2 Eskadrer, der gik her op under den franske Invasion i Preussen og Danzigs Belejring, og senere Nelsons Flaade efter Vaabenstilstanden

---

1) Den engelske Skipper John Daniel Belfour tog Borgerskab i Helsingør 7/6 1787. Han blev 1794 gift med den hollandske Kommissær Stephan Arndt van Deurs' Enke, Mariane Dodt. 1799 gik han i Kompagni med Thomas Ellah, og ved hans Død 17/7 1805 hed Firmaet Belfour, Ellah, Rainals & Co. Han var en meget driftig Mand, der havde Del i store industrielle Foretagender og anlagde et Geneverbrænderi, et Garveri, en Ankersmedie, en Reberbane m. m. Fra Arkiv og Museum II S. 1o7 ff.)

1801, efterat den havde været nede i Østersøen; endvidere i 1807 den store Flaade og Armé, der gik til Kjøbenhavn, og siden atter 6 Uger efter Kapitulationen. Dog efterlod de dem ingen Formue, men alle deres Børn i smaa Omstændigheder, med Undtagelse af Konsul *Ellah*, der nu er Indehaver af Firmaet og to af *Rainals* Sønner, der som unge Mænd har banet dem deres egen Vej. —

Paa en Tid, hvor borgerlige Fruentimmer i Huset gik i hjemmegjort Tøj og til daglig spaserede i trykket Kattun, medens ældre Damer til Stads brugte svære Silketøjer og unge Damer hvide Musseliner, var der ingen egenlige Manufaktur- eller Mode-Butikker. Nogle omløbende Jøder og Sælgekoner havde Fruentimmernes Pynt-Forsyning ihænde. Jeg mindes tydeligt gamle *Nathan* og *Cohen* i deres Knæbenklæder, lange Frakker, Sukstøvler[1]) eller Spændesko, Parykker og trekantede Hatte, den store Pakke under Armen, hvilende paa en Alen, løbende fra Dør til Dør. Pakken indeholdt Silketøjer, Netteldug, Musseliner, Kniplinger og andre rare Sager for Damerne, tillige omsattes gammelt Guld og Sølv og vexledes fremmede Mønter, medens Moer *Oxen* og flere Koner paa samme Maade falbød Lærreder, Kattuner og simplere Varer.

Der var et Par gamle Jøder, der drev Vexeler-Forretning, gamle *Isack Pisack Elcaen*, en Patriark, der om Aftenen med en ærværdig Matrone

[1]) Zugstøvler — Trækstøvler.

ved sin Side sad udenfor sin Dør og røg sin lange Pavepibe, med en sort Kalot paa det ærværdige hvide Hoved.[1])

Foruden de mange Kipper for Matroser, der findes i Søstæder, var der dengang en egen Slags: „Seelenverkopere“. Det var Værtshusholdere, hos hvem bortløbne eller agterudsejlede Matroser kunde indlogere sig og leve rask. Regningen stod i Forhold til Haandteringen. Værten passede paa Gæsterne som paa et Depositum, og naar der kom en Kaptajn, der manglede Besætning, fik Værten sin Regning betalt af ham som Forskud paa Hyren, og Matrosen saa meget, at han blev dygtig fuld og saa afleveret som solgt.

En for Helsingør ejendommelig Slags Folk var „Brokaperne“. Enhver Skibsklarerer havde sin Brokaper, og saaledes dannede det et helt Korps. Det var deres Beskæftigelse at passe paa Kaptajnerne, naar de kom i Land, at bringe dem til de Kontorer, de havde Adresse til, og at tilvende sig dem, som ingen havde. Folk, der ikke kendte Broens Mysterier, og som saa denne Sværm styrte sig over en Kaptajn, der kom i Land med egen Baad eller med Færgebaad, maatte tro, at det var en Flok Afsindige eller Røvere, der bemægtigede sig et Offer. De sloges og puffedes om at komme ham nærmest, en fik ham under hver Arm, de raabte i fremmede Tungemaal: „Der ligger Breve til Dem paa vores Kontor! Vi har

[1]) Abraham og Isak Elkan fik Handelsprivilegium i Helsingør 1779. De betalte herfor henholdsvis 218 og 150 Rdl., der blev anvendt til Bestridelse af Udgifter til den nye Landevej (Strandvejen), som da anlagdes.

Fragter! Kaptajn N. N. fra Deres By klarerer hos os!« Aldrig tog de Fejl af Nationen, og som ved en elektrisk Telegraf vidste man Byen, han var fra. Naar han var kommen til Aande og havde nævnt det Hus, han var adresseret til, forlod hele Sværmen ham, for lig en Flok graadige Ulve at kaste sig over en anden landende Ulykkelig. Principalerne skammede sig ikke for at tage Del i Kampen, og Kontordrengene blev dresserede i samme Kunst. Men næppe var den Ulykkelige sluppen fra Scylla, saa faldt han i Karybdis, en Sværm Slagtere, Slagterkoner og Slagterdrenge, Fiskerkoner og Grønthandlersker overskraalede Manden med Falbydelser, og det mærkeligste var, at man uden at have hørt en Lyd af hans Mund, stadig tiltalte ham i hans eget Modersmaal; thi i Brotrafiken taltes alle Sprog, og jeg har kendt f. Eks. Slagtere tale Engelsk saa godt som Indfødte. Lige saa mærkeligt var deres skarpe Blik til at kende Skibene, naar de kom Sundet ind. Min Fader havde især en mærkelig Hukommelse i den Henseende, og jeg hørte ham ofte blive spurgt: „Bache, har det Skib været oppe før?“ „Ja, det er to Aar siden; han hører hjemme dér og dér og klarerede dér og der.“

Men af alle Næringsdrivende i det daværende Helsingør indtog Søfolkene den første Stilling. Man kunde dele dem i tre Klasser: Fiskerne, Lodserne, og jeg kan sige de verdensberømte Færgefolk; Matroser var der saa godt som ingen hjemmehørende af. De var alle udmærkede Baadfolk,

men Færgefolkene de ypperste. Det var et gruligt skønt Syn, naar de store Skibe kom Sundet ind i en Storm med klosrebede Mærssejl eller lænsende for Stumper, at se disse Gutter i deres Baade, snart paa Toppen af en Bølge, saa glidende ned i Dybet, hvor de syntes at skulle begraves, atter at flyve op og med sikkert Øje og sikker Haand — ved et Fejlgreb vilde de blive knust for Bougen — at duve op for den store Kolos og tage Kaptajnen i Land eller sætte Folk ombord til Assistance. Eller naar man stod paa Skansen at se dem nede under sig hivende til at vippe om imellem Skibene, én Mand tilrors med Enden af Storskødet kastet til Naglen, én ved Fokkeskødet og én klar til at tage fat, alle rolige, bestemte og sikre, medens den ene Sø gik over dem efter den anden. Ogsaa Efteraars Aftener i Storm og ondt Vejr, ofte med Tov og et stort Anker til et Skib, der havde forlist et saadant, saa mørkt, at man ikke kunde se en Haand for sig, krydsende mellem flere hundrede Skibe tilankers, finde det rette Skib, aflevere den tunge Last og gennemblødte vende tilbage!

Den Tid, jeg taler om[1]), bestod Færgelauget af 80 Færgemænd. Lauget var en særegen Indretning, forskellig fra alle andre Institutioner i Landet og bestod af en Slags Majorater. Færgemanden var Borger. Efter hans Død *beholdt Enken Lauget,* og hvis hun ikke selv havde voxne Sønner, lod hun det efter Lov og Vedtægt bestyre

---

1) Det 19. Aarhundredes Begyndelse.

af en Færgemands Søn — dette kaldtes: at fare paa Hælten (Hælvten, Halvdelen). I levende Live kunde Lauget afstaas til egen Søn, hvis han ellers var kvalificeret, men døde Færgemand eller Enke *uden* saadan Afstaaelse, saa faldt Lauget til den ældste Færgemandssøn i hele Lauget uden Hensyn til, om den Afdøde havde Sønner. Naar en Enke, der havde Laug, giftede sig med en Sømand, der havde faret i Lauget [som Færgekarl], blev han Færgemand uden Hensyn til, om han var Færgemandssøn eller ikke, men det var ogsaa den eneste tænkelige Maade, hvorpaa Fremmede kunde komme ind i Lauget, og det kunde ikke ske hverken ved Testamente, Køb, Bevilling eller nogen anden tænkelig Maade. Regeringen indsaa Laugets Værd og kælede for dets Institutioner, uagtet der var hyppige Klager fra fremmede Konsuler og Klarerere, inden disse blev naturaliserede i Byen, thi dengang var der ingen Taxt, og da Kaptajnerne *skulde* i Land og klarere Øresundstold, tog Færgemændene i stormende Vejr uhyre Betaling derfor og for anden Assistance. Der fulgtes en Slags Orden i Turene paa Søen, fast Tur, sluppen Tur og Extratur, som jeg aldrig rigtig har forstaaet, men forøvrigt arbejdede enhver for egen Regning. Der var ingen fælles Kasse, og som Følge deraf fortjente den dygtige, driftige Mand med gode Baade etc. mere, den mindre driftige mindre.[1]) Som et Exempel paa, hvorledes

[1]) I tidligere Tider var Færgelauget ikke saa vel anset som senere. 1754 udtaler Magistraten sig om dette „uregerlige til Oprør og Sammenrottelse al-

man den Gang lod sig betale, skal jeg fremsætte et.

Der blæste en frygtelig Storm. En amerikansk Brig med en kostbar Ladning laa højt oppe paa Rheden, det ene Tov var sprunget, han drev, men tørnede op for det ene Anker med Fare for hvert Øjeblik at gaa i Land. Kaptajnen og Superkargoen var i Land, men den Færgemand, som havde ham, og flere andre, erklærede det umuligt at gaa ud til ham. Min Fader kom gaaende ned ad Broen, og Kaptajnen og Købmanden, hos hvem denne klarerede, spurgte om han vilde gaa ud, sætte 2—3 Mand ombord, bringe Skibet under Sejl og Styrmanden Ordre til at søge Kjøbenhavn. *Lars Bache,*

---

deles henglvne Folk" og dette „balstyrige Folk". Lodsningen gennem Sundet blev dengang besørget af Færgelauget, men 1775 oprettedes trods Laugets Modstand et nyt Lodseri, der i Følge Anordn. af 10/9 1778 kom til at bestaa af 30—40 Lodse. Antallet af Færgelaugets Fartøjer var c. 1780 148, hvoraf 16 paa 2 à 3 Læsters Størrelse, men for disse var der ingen Plads i den usle Havn.

Alle Forsøg paa at indskrænke Laugets Previlegier til f. Ex. at bringe Varer ombord i Skibene paa Rheden og at nedsætte Taxterne strandede altid. Købmændene vilde især have Bestemmelserne, om at de kun maatte benytte de Færgemænd, der havde Tur, ophævet, og en fri Konkurrence indført, der kunde bringe Taxterne ned. Men Lauget fremhævede de svære Udgifter til deres store Baadehold og bl. a., at de maatte ankre deres Fartøjer paa den aabne Rhed osv. Færgelaugets Taxt galdt næsten uforandret i over 280 Aar trods Pengenes forringede Værdi. Under visse Forhold i haardt Vejr galdt ingen Taxt.

Det maa vel erindres, at dengang, da der hverken var Jærnbaner eller Dampskibe, og Landevejene som oftest var i meget slet Tilstand, skete Befordringen til Kjøbenhavn især af Gods hyppigt tilsøs, og tilfaldt som oftest Færgemændene, saa vel som Forbindelsen med de svenske Kystbyer i Sundet. Færgelauget i Helsingør var derfor en meget vigtig Institution. I den her omhandlede Periode omkring 1800 talte Lauget 90 Medlemmer, og Familierne iberegnet 250 Personer. Uagtet det var et privat Selskab med privilegerede Rettigheder, blev det dog ofte benyttet af Regeringen paa forskellig Maade, f. Ex. som Politi paa Rheden bl. a. mod svenske Smuglere og til at give Oplysninger om fremmede Nationers Krigsskibe, deres Antal og Bevægelser i Farvandet.

En Afhandling i Hist. Maanedsskrift f. folkelig og kirkelig Oplysning, VI. H. Rasmussen, Helsingørs Færgelaug, yder kun tarvelige Bidrag til dettes Historie i det her behandlede Tidsrum.

der altid paastod, at det aldrig kunde blæse saa haardt, at en Helsingørs-Baad ikke kunde sejle, var strax villig, men for den uhørte Betaling af 500 Rdlr. gamle Penge. Det var paa den Tid en hel Formue, men man maatte bide i det sure Æble — ikke en Skilling under. Han fandt snart raske Folk til at følge sig, sejlede ud, var ofte forsvunden for Tilskuernes Øjne, af hvilke mange misundte ham, men flere ønskede ham Lykke, kom ud til Skibet, bragte Undsætning ombord og kom tilbage med Efterretning om, at Vejret bedagede sig og, hvis Skibet fik et Anker og Tov ombord, var der ingen Fare, om end det skulde blæse haardere op. Kaptajnen vilde ikke have med andre at gøre end den Mand, som én Gang havde vovet sit Liv: Anker og Tov blev skudt i en Mellemjolle, ført ud, og om Aftenen Kl. 8—9 kom min Fader og en af hans Kompagnoner med deres Folk i god Behold tilbage som Ismænd, thi det havde begyndt at fryse haardt, og hver Sø, de fik over dem, blev strax til Is. Ved saadanne Lejligheder var der altid Slægt og Venner, der ængstelig gik ude paa Broen og ventede paa de raske Mænd. Saa vidt jeg véd, var det i Anledning af Christian VII's Fødselsdag, at der den Aften var stort Bal. Admiral *Tuxen*[1]) var en af de Ventende, og der hjalp ingen Modstræben, han tog min Fader under Armen, en anden bemægtigede sig *Engelbrecht Petersen* og trak dem, saa-

[1]) Der existerede ingen Admiral Tuxen. Forf. mener vistnok den ovenfor omtalte Admiralitets-Kommissær Tuxen.

ledes som de var landede, uden at give dem Tid til at faa de stivfrosne Søklæder af, op i Øresundsklubben[1]), hvor de blev foreviste for Folk, som alle kendte dem, og optøede med Champagne, medens Gulvet flød af Vand, og Damerne forlod Dansen for at byde dem Velkommen. For den sidste Tur var der akkorderet 300 Rdlr., og saaledes havde min Fader til sit Selskab fra Morgen til Aften fortjent 800 Rdlr., som dengang var 640 Species. Disse Detailler har jeg mange Aar efter hørt af *Engelbrecht Petersen.*

Foruden den Slags Forretninger besørgede Færgefolkene Overfarten mellem Helsingør og Helsingborg, Losning af Skibe, som ikke kunde komme ind i den usle Havn, og desuden Ankerfiskeri. Dengang var Kættinger ikke opfundne, Skibene var ofte sletsejlende, til dels meget daarlige, alle Nationers Søfolk stod tilbage for de nu levende, og der var altid mange Efternølere oppe i Østersøen; der forlistes derfor flere Ankere og Tove paa Helsingørs Rhed i én Efteraarsmaaned, end der nu forlises i ti Aar, og Tove kender man slet ikke mere.

Naar et Anker var forlist uden Bøje,[2]), tilhørte det den, som fiskede det. Først „strøg“ man det. Man slæbte en „Klo“, det vil sige en Dræg uden Flige paa Bunden af Søen efter en Baad, som sej-

---

[1]) „Øresunds Forening“ fik 1791 Lokale i Frimurerselskabets Ejendom paa Hjørnet af Sofiegade og Hestemøllestræde, nu Wiibroes Bryggeri, som Foreningen købte 1812. (Lassen. Prg. 1875. Museum. I. 227.)

[2]) Det vil sige, uden at Stedet, hvor det var mistet, var mærket med en Bøje.

lede frem og tilbage. Naar Kloen fik fat i det Anker, man søgte, eller ofte i et ukendt, som maaske havde ligget et Aarhundrede paa Havets Bund, saa „slap man paa det", det vil sige, man satte sit Mærke paa et Hold over det, og saa var det den Mands Ejendom, som havde strøget det.[1]) Saa benyttede man det første gunstige Vejr, inden Fremmede stjal det, eller Holdet blev afsejlet, til at fiske det. Det skete ved, at to store Baade med en stærk Bom imellem sig, der tjente som et Bratspil, lagte sig over Ankeret, om hvis opstaaende Flig man fik anbragt et stærkt Tov, og saa hivedes det op og blev bragt ind til Kranen hængende mellem begge Baade.

Havarister og Indisning til Nivaa Havn — dengang var der endnu Levninger af denne — eller til Kjøbenhavn var ogsaa god Fortjeneste, thi dengang forliste og grundstødte 50 Skibe for hvert ét nu. Dermed fulgte ogsaa Handel. Man købte forliste Skibe, som man var heldig nok til at gøre brugbare eller som Vrag at bringe i Behold, eller Inventarium og Gods. Smugleri, som dengang ikke var forbunden med Skam, men med Ære og Fortjeneste, var af stort Omfang og blev drevet en gros.

Det er naturligt, at én Mand alene ikke kunde passe disse Forretninger. Hver Færgemand holdt to, faa kun en, Færgekarle, som af de gamle endnu i min Tid kaldtes „Drenge", og nogle desuden en

[1]) Helsingørs Indvaanere havde i Følge Plakat af $^{8}/_{6}$ 1770 Privilegium paa at fiske blinde Ankere paa Helsingørs Rhed og op til Kjøbenhavn — og Finderen Tilladelse til at beholde dem som Ejendom.

Fiskerdreng. Men tre, fire var ikke nok, og man forenede sig derfor i Skipperselskaber, Ankerselskaber osv. Al den Tid, jeg husker, var min Fader i Skipperselskab med *Engelbrecht Petersen,*[1]) *Hendrik Petersen* og *Jens Knabe.*[2]) Den første havde som ung været Skipper, var en dannet og beleven Mand, der ved sit venlige Væsen og sin Eftergivenhed, som min Moder udtrykte sig „gik i min Fader og af ham med store Træsko" og ledede ham, saa langt han turde vove det, medens denne bildte sig ind, at han var den regerende. Han holdt ikke af Søen, naar det blæste, og passede i saa Tilfælde gerne ikke at falde lige i Øjnene paa min Fader. Han passede mest Affærerne i Land, til liden Baade for min Moder og os, som jeg skal omtale, efter min Faders Død. Han var altid om min Fader, naar han var i Land, og en daglig Gæst i vort Hus. De to andre var jævne, ligefremme Folk, alle velhavende og Husejere. Jeg maa hertil bemærke, at naar en jævn Borger dengang ejede sit eget Sted, forsynet med Uldent og Linned og Kobber og dertil 100 Rdlr. eller to, saa var han en velhavende eller endog rig Mand.

Færgekarlene var at anse som en Kræmmers Svende. De tjente for Kost og Løn og bestemte Skilling af Daleren, som kaldtes „Drikkepenge", men nu vilde kaldes Procenter. De spiste altid

---

1) Engelbrecht Petersen var født i Hornbæk. Fødselsaar og Dødsaar vides ikke. Hans Enke og senere hans ældste Søn ejede og drev Snekkerstens Kro.

2) Færgemand Jens Andersen Knabe druknede om Sommeren 1809, 64 Aar gammel.

ved Husbondens Bord, og naar der var Fremmede eller til Højtider, var de altid pyntede, det vil sige i blaa Buxer og Trøje og et ostindisk Silketørklæde, som dengang var en stor Luxus, i Lommen med en stor Snip hængende ud. De sad altid nederst tilbords med Børnene.

Man kan deraf tænke sig, at de 80 Færgemænd med Sønner og Karle var en respektabel og betydelig Korporation med faa gamle Undtagelser, der ikke selv foer mere, men lod Lauget bestyre paa Hælten, holdt en Fiskerdreng og gik i Vidbuxer med Hænderne paa Ryggen paa Strandbakken, gjorde deres Bemærkninger om Vind og Vejr og mellem hver Sludder gik ind til *Mørk* og fik en Hjærtestyrkning. De havde intet at sige mellem de andre og var næppe kendte i Byen.

Lauget havde sin Oldermand, Bisiddere og Bud. Færgekarlene forrettede intet Arbejde i Huset eller noget uden for hvad der angik Søen, og om Aftenen, naar der intet var at bestille, var Dansebod og Keglebane deres Tidsfordriv. Her opstod hyppigt Slagsmaal, som oftest med Underofficererne, som forplantede sig til hele Garnisonen paa den ene og Søfolkene paa den anden Side. Mere end én Gang erindrer jeg, at Trommerne er gaaet i Gaderne under Bedækning for at samle Soldaterne, og det gik tidt blodigt til. Engang kom Grev *Schack* og Kaptajn *Lønborg*[1]) ved et saadant Sammenstød paa Hovedet ned i en

1) Kaptajn Christopher Lønborg (1753—1827) ved sjællandske Jægerkorps. 1808 Kommandør for Korpset; 1811 Kommandant i Nyborg og Oberst.

Kælderhals. Soldatesken var hverken agtet eller afholdt, dog smeltede Jægerkorpset og Kongens, senere Kronens, Regiment efterhaanden mere sammen med Indvaanerne; men i min Barndom var en Tjenestepige, som var forlovet med en Underofficer, ringeagtet, medens en Færgekarl ansaaes for et hæderligt Parti.[1]) Alt, hvad der indgød Respekt, stod i Forbindelse med Søen.

Ved Bjergning af Havarister eller Indisninger slog ofte hele Færgelauget sig sammen, men til andre Tider tog Selskaber eller enkelte Mænd sig det paa som Entreprise. Naar min Fader havde overtaget en saadan og ikke kunde komme tilrette med de andre om Assistance, sendte han Expres til „Kongen paa Sletten“, *Per Madsen*, og han mødte da med en halvhundrede Sletteboer, der samlede i Gaarden afgav et Skue, man nu vist ikke skal finde Mage til.

Sletten er et Fiskerleje, der ligger halvanden Mil sønden for Helsingør. Var de nærmeste Lejer rige, saa var dette fattigt. Det daglige Fiskeri i Nærheden var smaat, og de maatte hente deres Erhverv ved Sildefiskeri neden for Helsingør. Dette gaar for sig i Efterhøsten, naar Nætterne er mørke og Vejret begynder at blive stormfuldt. De sejlede da et Par Mil tilsøs, tilbragte Natten dér, drog deres Garn, hvis Stormen ikke rev dem væk hen ad Morgen, satte saa, ofte med ladede Baa-

---

[1]) Byen havde i Slutningen af det 18. Aarh. kun en lille Garnison: det sjællandske Jægerkorps og de to saakaldte kronborgske Artillerikompagnier paa c. 300 Invalider. Først i Aaret 1800 kom der desuden 2 Regimenter dertil, som senere under Krigen snart forøgedes, snart formindskedes.

de, Kursen hjemefter eller til Kjøbenhavn eller Helsingør for at sælge. Kom de hjem, var den første Gang til Kroen. Naar Garnene var tømte og ophængte, tog Konerne de fyldte Kurve paa Ryggen og gik afsted til Bønderbyerne og Flækkerne, og kom de hjem med Pengene, for saa vidt der ikke var købt Kaffe for dem, fik Kromanden sit Afdrag; thi Mændene tilbragte Dagen hos ham, naar de ikke lavede Baad og Redskab i Stand. Der er intet Menneske her i Landet, som døjede saa meget som en Slettebo paa den Tid, jeg kendte dem, og med deres Konge, *Per Madsen,* der foer med en lille Jagt, i Spidsen gik de gennem Ild og Vand, naar de fik det behørige Brændevin. De bandede forfærdeligt, havde en egen Akcent, der udfordrede, at de slog Munden højt op, naar de talte, og Begrebet om en Slettebo og en stor Mund var uadskilleligt. Om Sommeren saa man dem hjemme i Lejet altid i Skjorte, korte Lærredsbuxer, der hang løse ved Knæerne og barbenede, sande Lazaroner. De havde besynderlige Stammenavne, der var mange, der til Efternavn hed „Major“, „Købmand“ osv. Forøvrigt var det godmodige Mennesker, naar man forstod at omgaaes dem. Lejet ligger smukt, umiddelbart ved en dejlig Skov,[1]) og vrimlende af smukke, halvnøgne Børn, Fattigfolks, især Fiskeres, sædvanlige Rigdom. Om Sommeren i Hornfisket samledes ofte indtil en Snes Baade ved Pynten af Kronborg, alle velforsynede med en Mængde Kampesten. De udspæn-

1) Lave Skov.

der deres Garn mellem Baadene, og naar Fiskene kommer Sundet ind i Stimer paa hundrede Tusinder, sætter alle Sletteboerne i med at skrige og raabe, som om de var besatte: „Herre Jøsses Christus! sla'! sla'! Søde velsignede Broer! sla'! sla! Den onde b. v. H.! sla!" Og saa slog de i Vandet med Sten og med Aarer for at genne Fiskene ind i Garnene. Det var Kommandanten paa Kronborg *Olrogges* største Fornøjelse at sidde paa en Bænk, der var hensat til det samme og ryge sin Pibe og være Vidne til dette vistnok eneste Skuespil i sit Slags.

Foruden Byens Sognekirker, St. Olai Kirke, kaldet dansk Kirke, i hvis Skib og Vaabenhus der hænger mange smukke Skibe, skænket af Sømænd, og St. Marie Kirke, benævnt tysk Kirke, og som var Garnisonens Kirke, var der en Jødekirke, og en engelsk Kirke, bygget af Menigheden. Den første Præst, jeg mindes ved denne, var Mr. *Jackson*; men han kom i Uenighed med Menigheden og var en hidsig og stivsindet gammel Krabat, der saa blev afsat og pensioneret.[2]) Det var hans Passion at fange Kramsfugle, som Omegnens Skove vrimlede af, men Drengene hjalp

[1]) Frederich v. Ohlrogge f. 1772 i Hannover, afgik 1829 som Oberst i Ingeniørkorpset og blev karakt. Generalmajor og Kommandant paa Kronborg. Han døde 1839. Ved Indgangen til Helsingørs Kirkegaard er der rejst ham et stort Gravmonument.

[2]) 1792 blev der oprettet en engelsk Kirke i Helsingør med Bygning i Søstræde og med William Jackson som Præst. Da denne imidlertid gjorde billig Fordring paa sin Gages Udbetaling i rette Tid, blev der Uenighed i Menigheden, og denne blev opløst. Præsten blev pensioneret, og Kirken solgt; den blev senere et søgt Forlystelsessted, der kaldtes Babylon.

ham trolig at røgte Donerne, og naar han kom og fandt dem tømte, saa vilde jeg ikke raade dem til at komme ham saa nær, at hans Knortekæp kunde naa dem. — I den spanske Generalkonsuls Hus var der et katolsk Kapel, som hans Regering soutenerede;[1]) Præsten havde tillige en Menighed paa Hammermøllen. Denne havde sin Oprindelse fra franske Mestere, der var indkaldte til Værket; de var unge, blev gifte med danske Piger, og Børnene blev for det meste opdragne i den lutherske Lære. Under alle de vexlende spanske Regeringer fra 1806 blev Præsten — Abbed *le Tellier*[2]) — uregelmæssigt lønnet. Han var en fransk Emigrant og blev efter Restaurationen kaldet til et Embede i hans kære Normandi, hvor han døde, efter hvad jeg har hørt, som Biskop i Rouen. — Der var desuden Kirke i Klostret. Kirken paa Kronborg blev i Christian VII's Tid omlavet til Gymnastikhus, men af Christian VIII restaureret og taget i Brug til Gudstjeneste.[3])

Af Nutidens bekendte Mænd er den dygtige *Jessen*,[4]) der 1801 førte „Lougen“ i Vestindien og

[1]) I den spanske Konsuls L. M. Badins Hus opholdt sig i flere Aar en katholsk gejstlig, Holtzfürster.

[2]) Abbed le Tellier, — der senere bliver omtalt — emigrerede under Revolutionen til England som Hovmester for Gabriel d'Estrée, en fornem Adelsslægts ældste Søn, og kom senere til Helsingør. Her oprettede han en lille Skole og var i flere Aar Lærer i Fransk i Latinskolen. Han vendte først tilbage til Frankrig efter Ludvig XVIII's Tronbestigelse, 1819 eller 1820 (Museum. 1892. I. 76.)

[3]) Kirken blev fra 1805 anvendt først til Kornmagasin, senere til Gymnastikhus og i 1844 med stor Højtidelighed atter indviet til Kirke efter en gennemgribende Restauration.

[4]) Carl Vilhelm Jessen født 1764 (en Søn af Nicolaj Jacob J., der for sin Deltagelse i Hofrevolutionen 1772 blev Kæmmerér ved Øresunds Toldkammer 1778,) blev Kontreadmiral og døde som Guvernør i Vestindien 1823.

1808 Linieskibet „Prins Christian", født i Helsingør, saa vel som General *de Meza,*[1]) hvis Fader var praktiserende Læge, og for en halv Snes Aar siden døde som Fysikus, og som var en dygtig Mand, lille og bevægelig som en Sydbo, vindig i sit Udvortes og sine Manerer og forliebt til sin Oldingealder; hans Fader, der var portugisisk Jøde, var ogsaa en bekendt dygtig Læge. Den senere Krigsminister, General *Hansen*, blev dimitteret det Aar, jeg kom ind i Latinskolens anden Klasse. Hans Fader var Konrektor ved den gamle Skole.[2]) Da Professor *Møller*[3]) fra Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn blev Rektor i Helsingør efter Skolereformen, tog Konrektor *Hansen* sin Afsked fra Skolen med Pension. Han var vist en klog og energisk Mand, ofrede sin Tid paa det borgerlige Artilleri, hvis Chef han blev, og han gjorde Vagttjeneste først paa Kronborg og siden paa Skanseøres Batteri[4]) i Krigen 1807—14 for Lønning og Brød. Han blev Oberst og Ridder og døde i en høj Alder.[5])

---

[1]) General Christian Julius de Meza (1798—1865) var Søn af Lægen Christian Jacob Theophilus de Meza (1756—1844), der var født Jøde, men lod sig døbe 1783, da han blev Dr. med., og nedsatte sig i Helsingør, hvor han 1794 blev Stadsfysikus. Han havde ved Siden af sin Videnskab mange literære og og dramatiske Interesser. Han var en Søn af Lægen Christian Julius Frederik de Meza (1727—1800), der var født i Amsterdam af jødiske Forældre, men lod sig døbe samme Aar som Sønnen. Han nedsatte sig 1753 i Kjøbenhavn, hvor han var en søgt Læge og kendt Personlighed.

[2]) Christian Fredrik Hansen, født i Helsingør 1788, blev dimitteret fra Helsingørs Latinskole i sit 13. Aar. Han var som bekendt Krigsminister Novb. 1848—Juli 1851, Jan. 1852—Oktbr. 1854 og Juli 1864—Novbr. s. A.

[3]) Jens Bertel Møller (1754—1825) blev 1787 Førstelærer ved Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn, 1806 Rektor ved Latinskolen i Helsingør, 1815 Professor.

[4]) Skanseøres Batteri laa c. 1500 Alen Syd for Helsingør.

[5]) Hans Christian Hansen (1753—1843) blev ansat som Konrektor ved Helsingørs Latinskole 1778 og virkede med udmærket Dygtighed, til han ved

Efter Mr. *Jackson* blev Mr. *Anderson* engelsk Præst, en dannet og lærd Mand, jeg troer det var den *Anderson*, som siden berejste Island og udgav et bekendt Værk om dette mærkværdige Land.[1]) Efter ham kom Mr. *Simm*, som blev i Landet efter Krigens Udbrud, købte Kronborg Ladegaard og blev en dygtig Landmand.

I Egnen levede der nogle tyske Bønder, som sagdes at have været de første, som dér havde begyndt Kartoffelavlen, der ikke er ældre, end at min Bedstemoder fortalte, at de i hendes Barndom kaldtes Jordæbler, og som man ikke engang turde byde Tjenestefolk; de spistes kun af de Fornemme og de Fattige.[2])

Af franske Emigranter var der kun et Par, men saa vel i Helsingør som i Omegnen var der flere Svenskere, der var implicerede i Gustav III's Mord. De levede under andre Navne, nogle som Landmænd, andre i borgerlige Haandteringer, en var Bogholder paa et Kontor. Ingen af dem havde Formue, men man sagde, at flere af dem nød Understøttelse af et Parti i Sverrig. Den mest be-

---

de lærde Skolers Omordning 1806 tog sin Afsked. Han var en begejstret Ven af Militærstanden, traadte 1801 ind i Borgervæbningen og blev 1806 Major og Chef for det helsingørske borgerlige Artilleri, der under Krigen gjorde Tjeneste paa Kronborg. Ogsaa efter Krigen havde man Brug for ham til mange vigtige Hverv. Han blev Oberst 1806. (Thaarup, Fædrelandsk Nekrolog. 1843.)

[1]) Dette er uden Tvivl en Forvexling af den af Bibelselskabssagen saa bekendte Ebenezer Henderson (1784—1858), der i nogle Aar var Præst for den engelske Menighed og Lærer ved Latinskolen i Helsingør, som han forlod ved Krigens Udbrud 1807. Hans værdifulde Værk om Island, som han berejste 1814—15, udkom i London 1818.

[2]) I Sjælland dyrkedes Kartofler først i Tikjøb Sogn paa en Lyngmark ved Reerstrup af to Bønder fra Churpfalz, Marcus og Philip Maj, som Regeringen i 1765 havde indkaldt og etableret. (C. Christensen. Hørsholms Historie. S. 236.) Dette er aabenbart de ovenfor omtalte Bønder.

kendte, Grev *Horn*, som var en af de tre, der kastede Lod om at skyde Kongen, levede under Navnet *Classen* i Kjøbenhavn, hvor jeg har kendt ham. Han levede stille og indgetogent, var en særdeles dannet Mand og beskæftigede sig med Videnskaberne, jeg troer han udgav et Par Bind Digte.[1]) I Slutningen af Carl XIII's Regering blev han amnesteret og fik nok nogle af sine konfiskerede Godser tilbage, men han var da en ældre Mand. Hvad den ovennævnte Bogholders egentlige Navn var, vidste ingen, her hed han *Jacobsen* og gik, selv som ung Mand, med forlorent Haar for at gøre sig ukendelig. Han var Mand, da jeg blev født, men da jeg blev saa gammel, at jeg nød min Aftenpunsch hos Konditoren, hvor han hver Aften var en sikker Gæst, fik vi os mangen lun Passiar. Naar han saa fik sig et Glas over Tørsten, hvilket paa hans gamle Dage ikke var sjældent, saa faldt hans blide Maske, og fik han da ofte Bersærkergang, drak Mirabeaus, Dantons, Marats og Robespierres Skaal og kaldte dem Tidens største Mænd, for hvem Verden burde bygge Templer. Skarpretteren var den eneste Mand i Staten, han vilde drikke Broderskaal med, men han lod sig aldrig, ædru eller med nok saa stiv en Gir, pumpe om de Begivenheder, han selv

[1]) Grev Claes Frederik Horn (1763—1823) var afskediget Major i Fortefikationen, da han begejstret for den franske Revolution deltog i Sammensværgelsen mod Kong Gustav III. Efter dennes Mord 1792 blev han landsforvist og bosatte sig i Danmark, hvor han købte Skovlyst ved Hørsholm og levede her under Navnet Frederik Classon. Han pastog sig før Englændernes Overfald 1801 at organisere Landstormen i en Del af Sjælland, men maatte kort efter forlade Landet. Han vendte tilbage 1806 og levede i Kjøbenhavn til sin Død, $^{28}/_{5}$ 1823. Han var ogsaa bekendt som lyrisk Digter.

havde taget Del i i Sverrig, eller om hvem han var. Han talte altid det reneste Svensk.

Der boede ogsaa en Del engelske Bønder i Egnen. De kom næsten alle uformuende hertil, byggede mest med egne Hænder deres Gaarde og drev Hede og Lyng med en her uvant Flid, medens Kone og Døtre vadskede fin Vadsk for Damer og Gentlemen, thi paa den Tid var vore Fruentimmer saa langt tilbage i den Kunst, at flere baade Danske og Englændere sendte deres Vadsk til England. Der var blandt disse [Landmænd] en gammel Mr. *Smith,* en lille Mand, der i flere Aar havde faret mellem England og Petersborg som Staldkarl hos de Prangere, der bragte Luxusheste til denne voxende Kejserstad. Han lærte aldrig Dansk og kom ofte til Byen i Spidsen for 3—4 Tørvevogne, hver kørt af en Dreng, altid gaaende ved Siden af de svært læssede Vogne.

Der var dengang et uudslukkeligt Had hos de Danske til Svenskere, der til Ære for disse aldrig af dem blev gengældt i Ord, og dog var næsten alle Tjenestefolk i Byen svenske, da de ogsaa var langt flittigere, renligere klædte og høfligere end vore som oftest klodsede Tjenestepiger fra Landet. De i Byen fødte Piger udgjorde en Undtagelse, men de tjente kun i engelske og fornemme Huse. Mange Haandværkere og Smaaborgere var ogsaa svenske, men den, som rolig kunde lade sig skælde for Skælm og Kæltring, kom i Harnisk, naar Adjektivet „svensk“ blev føjet til, og det gemeneste

Skældsord til et Fruentimmer var en „svensk Ramænde". Hvad dette Ord betød, skal jeg have ondt ved at forklare, men fælt maatte det være.

Overtroen var i min Barndom meget stor, især hos Svenskerne, hvis der ellers var Forskel. Der var Spaakvinder, der ogsaa havde deres Gang i fornemme Huse, hvor de vist ogsaa havde andre Ærinder for Damerne end blot at spaa. Der var Koner, som helbredte ved at læse, ved Haandspaalægning og ved at give „sympathetiske" Raad for Sygdomme, især for „Skæver", et Navn der tillagdes de Børnesygdomme, man ikke vidste andet om, formodenlig den da sig udviklende Kirtelsygdom.[1]) Der var „onde Øjne", som det ikke var godt at møde om Morgenen, og jeg har tidt hørt Karlenes Forbandelser over en eller anden, de havde mødt den Dag, naar de kom uheldige fra Søen uden at faa Skipper i Land. Der var ogsaa „Skattegravere", og den dygtigste af dem var en gammel svensk Gørtler, der levede i Fattigdom, uagtet Konen solgte Kager, og han desuden kurerede „ved Sympati" for Koldfeber. Han kunde paa en Prik vise, hvor Skatten laa i Ankersmedie-Bakken, men saa uheldigt var det, at hans Hjælpere, der naturligvis altid havde betalt ham et lille Forskud paa Andelen, altid begik en eller anden Dumhed og f. Ex. talte, spyttede el. dsl., just som de havde fat i Skatten, og saa smuttede den fra dem. Paa den danske Kirkegaard[2]) gik der hver

1) Ordet brugtes mest om „Engelsk Syge" (Rachitis).
2) Den nuværende Plads om S. Olai Kirke.

Midnat „en Helhest“ omkring Kirken, og den, som saa den, maatte dø. I Mørkeport[1]) og paa Reberbanen spaserede paa samme Tid en „Varulv“; i Anna Queen-Stræde[2]) gik en „Glummerso“, — en passant: i hver Ende af dette smalle Stræde boede en Brændevinsmand. —

Mine mere oplyste Forældre troede naturligvis ikke paa disse Evangelier og lærte os Børn, at det var Overtro og Løgn, men vi hørte dog andægtigt paa disse Historier, som Tjenestefolkene opvartede med hver Aften, og som de gjorde saa gruelige som muligt. Der blev stukket en Syl over Dørene, en Sejlnaal eller et andet spidst Instrument for at hindre Trolde i at komme ind, man maatte ikke tage fordægtige Ting op uden at spytte tre Gange paa dem, og slaa Kors, naar man mødte visse Folk. Naar nogen drejede med en Stok eller Paraply i Jorden eller i Gulvet, maatte man vel vogte sig for at træde paa Stedet, thi ellers fik man „Navrevrid“ i Foden,[3]) og laa der en gammel Kost paa ens Vej og man gik over den, var „Skæver“ den visse Følge. Der var en eller anden Overtro knyttet til hvert Sted og hver Handling, der havde den mindste Betydning. — Der var ogsaa visse Formaliteter, som skulde iagttages af den, der først lagde Haand paa en „Strandvad-

---

1) Porten under Volden, der fører ind til selve Kronborg Slotsport.

2) En meget lille smal Gyde i Byens sydligste Ende, der mellem Strandgade og Stengade forener Gyldenstræde og Skyttenstræde.

3) Naver er et stort Bor til at udbore Hjulnav med. Naar man drejer sig paa Hælen eller paa anden Maade borer et Hul i Jorden og ikke spytter deri, vil den, som træder over dette Hul, faa en Skade og Smerte (Vrid) i Foden. (Molbech. Dialekt Lexikon, 690. Kalkars Ordbog.)

sker“, saaledes kaldtes de Lig, der drev op fra Søen, for at det kunde faa Ro i Graven og ikke gaa igen. Thi saa barbariske var man endnu her tillands, at de ikke blev begravede i indviet Jord, da det jo maaske kunde være en Tyrk eller en Hedning, men der blev gravet et Hul ved Strandbredden, hvori de uden Ceremoni blev lagt til Hvile eller rettere sagt skjult for Rovfugle og for ikke at forarge Øjne og Næser. En eller anden Fritænker plantede et sortmalet Kors paa den lille Sandhøj, og det skrøbelige monumentum mori stod til Skam for de Levende, indtil en Storm med Højvande tog det bort og udslettede Sporene af den lille Grav, hvis Beboer ingen kendte.

I Almueskolerne indskrænkede Undervisningen sig til Læsning indenad og udenad i Luthers Katekismus, efter hvilken der kunde konfirmeres, og for de mere begavede i det „lille Evangelium“. At kunne skrive og regne var en sjælden Kunst og lærtes kun i private Skoler for Betaling af mere velhavende Folks Børn, snarere som en Luxus, thi som en Nødvendighed ansaas det ikke, snarere som skadeligt for Pigebørn. Kundskab om andre Lande og deres Historie fik man ikke gennem Lærebøger, Arkiver, Romaner etc. etc., men ved mundtlige Fortællinger og Viser. Sjældent læste en Husfader højt om Aftenen i en Rejsebeskrivelse eller Krønikebog; men naar Manden var gaaet hen paa sin Vinkælder for at faa

sig en politisk Passiar og en Polskpas, sad Konen og Pigerne ved Rokken eller andet kvindeligt Arbejde, og saa fortaltes der Eventyr eller gruelige Spøgelseshistorier. Der var Koner, der levede af at gaa fra Hus til Hus og fortælle Eventyr, saaledes kom Moer *Stine*, hvis Datter tjente os som Barnepige, paa bestemte Aftener hos os, og det er mig nu som en skøn Drøm, naar jeg tænker, hvorledes vi Børn og vore Legekammerater i Tusmørket sad omkring den pæne gamle Kone og andægtig hørte paa hendes smukke og smukt fortalte Æventyr om fortryllede Prinsesser og Slotte, om talende Fugle, syngende Bække osv., hvortil Stoffet mest var hentet fra „Tusend og én Nat“. Moer *Stine* fik Aftensmad og Thevand og et Par Skilling og var vel fornøjet, min Moder lige saa, fordi Børnene havde været rolige; men vi havde været mest fornøjede, hvis der ikke var blevet kommanderet tilsengs.

Jeg husker ikke, at Købmandskarlene, som Butikssvendene kaldtes, gik med Kaarde, men jeg husker dem pudrede og friserede med en lille Pisk i Nakken, med Knæbuxer med Spænder, stribede eller flammede Strømper og Sko med store Sølvspænder. Vi maatte titulere dem „Mosjé“ (Monsieur), Principalen tiltalte dem med „I“ og Drengene med „Han“. Gamle Folk gik om Søndagen i Kirke pyntede med Parykker med og uden Bukler, Haarpunge og Piske. Søfolk og Færgemænd gik i blaa Kjoler, andre Borgere i

alle andre Farver, ja gamle Købmand *Seyer* til sin Død 1813 i skarlagenrød Frakke, og med lange Spanskrørs Stokke. Matronerne gik med Hovedtøjer, en Mellemting mellem Kappe og Sæt, om Sommeren med sorte Silkesalopper med Falblade, om Vinteren i korte Kaaber og med Muffer, i Almindelighed af højrødt Atlask, garneret og foret med Pelsværk, med meget høje og spidse Hæle af en lysere Kulør Saffian end Skoene; og jeg kan godt huske, hvor vred min Moder var over den forbistrede Mode, der blev indført med lave Hæle, fordi man aldrig kunde gaa ud med dem uden at søle Klæderne. Et Par gamle Mænd gik ogsaa med Muffe om Vinteren. Disse Dragter uddøde med dem, der bar dem.

Soldaternes Uniformer var naturligvis efter Datidens Snit, men jeg kan dog huske Invalider med bredskødede Trøjer, men i Armeen var de allerede indførte uden Skøder. Piskene var nok afskaffet,[1]) men jeg mindes, at vi som Smaadrenge legede med lange Soldaterpiske med en Blykugle, thi dem, der ikke havde langt Haar, maatte bruge forlorne. Hatten var en almindelig rund Hat, temmelig spidspullet og høj, opkrampet paa den ene Side og med en lang Fjeder. De havde snevre Buxer, om Sommeren af hvidt Lærred, snart lange, snart korte Gamascher, efter som Moden var, en Tidlang med Gamascher og Buxer i ét. Officererne havde trekantede Hatte, og over Spidskjolen

[1]) I Følge kgl. Resolution af 15/7 1803 skulde Haarpisken afskaffes ved hele Armeen og „Underofficererne og de gemene bære kort, rundt Haar."

en skarlagenrød Frakke med en kort Krave over Skuldrene. Hvert Regiment havde sit Grenaderkompagni, de mest udsøgte Folk med Bjørneskinds-Huer, to blankt polerede Granater paa Patrontasken og et dito Luntefoderal til Stads foran paa Bandoleret. Alle Uniformer undtagen Jægernes, Husarernes og Hestgardens var røde. Naar Regimentet marscherede en grande tenue, gik Profossen foran med Hesselstokke, saa kom en Stabsofficer med Adjutant, derpaa den tyrkiske Musik, hvori lange Opsatser af Sole og Halvmaaner med Bjælder og Klokker, saa Grenader-Kompagniet, hvis to forreste Geledder bestod af Tømmermændene, som foruden deres Gevær var svært belæssede med Øxer, Save osv. —

Om Klædedragten maa jeg endnu bemærke, at de yngre aldeles havde aflagt Parykken, og at de, saa vel som Søfolkene, gik upudrede med afskaaret Haar; kun af og til saa man en Matros, en Baadsmand eller Underofficer til Orlogs med en vældig tyk Pisk af eget Haar; dog var mellem de pænere Folk Pudder og smaa Piske ikke sjældne og endnu at se i Tyverne. Færgefolkene gik alle i blaa Trøjer, Karlene i Langbuxer som de nu brugelige Benklæder, Færgemændene i grønne Manchesters eller graa stribede Corderoys Pantalons og Suchstøvler, som efter at være trukket paa, omhyggeligt ved særegne Tag med begge Hænder blev strøgne saaledes, at de sluttede tæt til Smalben og Læg, Skaftet var foran udskaaret som et Hjærte, hvori der hang en Silkekvast.

Ingen kunde i Kjøbenhavn komme paa en Restauration, paa Billard eller paa Komedie i kort Trøje, men saa anset var den helsingørske Færgemand, at saasnart Stikordet: „Helsingørs Færgefolk“ lød, bukkede Værter og Gæster, og saa vel Parterrets som Parkettets Døre aabnedes.

Helsingør, som ligger paa en Odde og kun havde et lille og magert Opland, vilde ikke have hævet sig op over en ubetydelig Grænsestad, de omliggende usle Hytter ikke op til smukke Fiskerlejer, og Lyng, Moser, Heder og Sandgrave i Miles Omkreds vilde endnu ikke i et halvt Aarhundrede være blevne afløst af bølgende Kornmarker, hvis der ingen Øresundstold havde været.

Øresundstolden var Skaberen af den efter vore Forhold anseelige By, de smukt bebyggede Kyster, den opdyrkede Omegn og den raske, velhavende Befolkning. De kortsynede Politikere, der i Stændersalene og i Bladliteraturen tilraader at kapitalisere denne Guldregn for Staten, kender kun lidet til de lokale Forhold og véd ikke, hvor overordentlig store de Fordele er, som Landet indirekte har ved dens Vedbliven. Der kan opstaa en uovervindelig Nødvendighed, men af enkelte Staters Skraal bør man ikke skræmmes, dem husker jeg i 50 Aar, og formodenlig har de genlydt i mange Aarhundreder, men jeg tror, at kloge Statsmænd maa kunne benytte Verdensbegivenhederne, for endnu igennem Tider at kunne be-

vare dette Klenodie — og Ve os, naar vi mister det! Hvis vi mistede Grønland, Island eller de vestindiske Øer, vilde det haardt føles, og hvad er disse samlede Herligheder imod Øresunds-Tolden?[1])

Indtil vi tabte Norge 1814, gik der en Agepost imellem dette Land og Danmark, som kaldtes „Sølvposten", fordi den bl. a. transporterede Sølvet fra Kongsberg og Kjøbenhavn. Det var en meget stor Post med mange Vogne, tildels belæssede med Sølv, og især om Vinteren med mange Passagerer. Den blev naturligvis overført ved Helsingør af Færgemændene.[2])

I mine Drengeaar var der intet Kartel mellem Danmark og Sverrig. Forbrydere, naar de ikke var Mordere eller Desertører, fra det ene Land var uantastelige, naar de havde sat Foden i det andet. For at forebygge Desertion og Rømning var det befalet, at alle Baade om Aftenen skulde lænkes og laases, og om Vinteren, naar Isen laa, blev der udstillet Isposter og Patrouiller paa Isen, men det var ikke saa sjældent, at Isposterne, som skulde passe paa, selv stak af, ja det hændte endog med Underofficerer og hele Patrouiller.

Det falder mig ved denne Lejlighed ind, at jeg i 1821 gjorde Bekendtskab med en Hr. *B*—.

---

1) Øresundstolden blev hævet 1857, altsaa kun faa Aar, efter at disse Memoirer er nedskrevet.

2) „Sølvposten" blev i de her omtalte Aar ført af den senere Postmester i Drammen, cand. theol. Josias Daniel Schmidt (1764—1840), der i sine Memoirer fortæller om denne sin Virksomhed. (Personalhist. Tidsskr. III.)

Han var en høj, stærkt bygget gammel Mand, der var formuende og pensioneret fra Grevskabet Lindenborg, hvor han havde været Inspektør. Efter hvad jeg hørte dér og i tidligste Aar paa Hammermøllen, skyldte denne Mand et besynderligt Tilfælde sin Lykke. Den første Grev *Schimmelmann* havde fra en ringe Handelsmand svunget sine Forretninger saaledes op, at han blev Frederik II af Preussens Generalleverandør og skaffede ham Penge ved saa fordelagtige Midler, som Kongens Forlegenheder gjorde det muligt; især skal han have havt Porcelænet i Dresden, det kostbareste Materiale, man dengang kendte næst efter de ædle Metaller, at takke for sin umaadelige Formue. Den snilde Købmand vidste, at den kloge Konge nok vilde finde ham og Pengene igen, naar han ikke mere trængte til ham og stak af i rette Tid. I Hamburg etablerede han et Handelshus, men saa snart Kongen havde faaet Fred, begyndte han at strække sine mægtige Arme ud efter Schimmelmann, der ikke længere følte sig sikker i den lille Rigsstad, og søgte til Danmark, der ikke havde Kartel med Preussen, købte Godser her og i vore vestindiske Besiddelser, anlagde Fabrikker bl. a. ogsaa Geværfabrikken paa Hammermøllen i Hellebæk, blev Baron, saa Greve, Finansminister og styrede Landets Pengevæsen. Imidlertid opgav Frederik II ikke at faa fat paa sin Ven, baade ad diplomatiske og andre Veje. — En Dag laa der et smukt Skib paa Helsingørs Rhed med nogle rige fremmede Købmænd om-

bord, der rejste for deres Fornøjelse. De besaa Byen og Omegnen, ogsaa Hammermøllen, hvor de nød Gæstfrihed og velvillig Opmærksomhed hos Greven. Til skyldig Gengæld inviterede de ham ombord til et Selskab og udbad sig at maatte afhente ham i deres Baad. Herrerne kom i Land og ventede, da en tysk Soldat, som stod Skildvagt paa Brohovedet, hvor Baaden festligt smykket laa ved Slæbestedet, blev opmærksom paa den Ængstelighed, hvormed den ene efter den anden saa paa Uhrene under deres Samtale uden at ane, at Skildvagten, som rolig gik frem og tilbage, forstod deres Sprog. Endelig kom Greven og vilde stige ned i Baaden, men Skildvagten slog ham paa Skulderen og forbød ham at gaa i Baaden uden Pas. — Der opstod en Ordvexling, men et Par Ord, som Soldaten hviskede ham i Øret, foranledigede ham til at gaa op i Vagten og derfra at køre hjem. — Herrerne, som havde lagt Planen eller rettere sagt var udsendte for at fange Guldfisken, gik ombord med lang Næse, lettede strax og sejlede bort. Soldaten, der formodentlig havde ventet en Drikkeskilling, blev afløst og bandede, da han faa Dage efter blev beordret at møde hos sin Kompagnichef, hvor hans Afsked efter højere Ordre blev ham meddelt med Befaling til strax at melde sig paa Hellebæk hos Greven. Efter at denne havde indhentet Oplysninger om hans Konduite ved Regimentet og om hans Kapaciteter, — maaske var det en forløben Student eller Handelsbetjent —, blev han ansat paa

Kontoret, kort derefter som Inspektør paa den nyanlagte Hammermølle og senere paa Grevskabet Lindenborg. —[1])

Det er naturligt, at Søen og hvad dermed stod i Forbindelse var Alfa og Omega for Helsingør, og Broen var derfor Byens Børs, Spaseretur, Sladrested, Tidsfordriv og Nyhedsbazar. Næsten enhver større Handel blev afsluttet dér, vilde man tale med en Mand, søgte man ham paa Broen, gik en Mand en Spaseretur, begyndte og endte den paa Broen, og kun naar Vinden var nordlig, gik man derfra med Kikkerten under Armen og ud i Alleen[2]) eller ud paa Marienlyst Bakker. Paa Broen blev mangen Strid bilagt, og naar Vind og Vejr, indkomne og udgaaende eller som det hed: op- og nedgaaende Skibe var omhandlede, kom de politiske Nyheder og Byens chronique frem, og her fik man Underretninger om fremmede Lande, og her blev Exkursioner og Landpartier aftalte. Paa Broen ophørte Konveniensen, den mest opblæste Købmand og fornemste Embedsmand lænede sig over Bolværket og skuede ud over Havet ved Siden af Færgefolkene med Spørgsmaal og Svar, eller de spaserede op og ned med dem i lun Passiar. Her paa Broen var det ogsaa, at min Fader fik det

[1]) L. Bobé erklærer i sin Afhandling om H. C. Schimmelmann i „Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds“ V. S. XIX f. „at de bekendte Anekdoter om Frederik II's glødende Had til Schimmelmann osv. osv., der til Dato har været i Kurs, maa betegnes som Fabel og Opspind“. Dette gælder ogsaa ovenstaaende Krønike.

[2]) Den pragtfulde Allé med de mægtige gamle Træer, som før Skibsværftets Anlæg 1881, førte ud til Kronborg.

første Indtryk af Dannelse paa en Tid, da de store Begivenheder, den amerikanske Frihedskrig og den franske Revolution vendte op og ned paa Verden, og da den unge General Bonaparte og hans dristige Kammerater paa den ene Side, og Lord Nelson paa den anden, var Helte, der var de politiske Kampe værdige.

Saasnart min Fader var bleven gift og havde faaet et Hjem, iværksatte han det, som han i lang Tid havde følt som en Nødvendighed: han lod sig lære at skrive. *Richter*, Overjæger ved sjællandske Jægerkorps, der senere blev Skolelærer, og som ogsaa var min og mine ældre Søskendes private Skrive- og Regnelærer, fik i Aftentimerne en 24aarig flittig Elev i ham, og den Haand, der om Dagen omfattede Aaren og Roerpinden, lærte i kort Tid at skrive en god flydende Skrift. Hvor vidt han drev det i Regning, véd jeg ikke, men almindelige Reguladetri-Stykker med Brøk har jeg regnet med ham. Han udvidede de Kundskaber, han havde skaffet sig, ved Samtaler, ved nyttig Læsning, og naar han kom tidlig hjem om Aftenen, gik han i Seng efter Aftensmaden og læste til ud paa Natten. Danmarks Historie, Suhms nordiske Fortællinger, Rejsebeskrivelser, Rabeners Skrifter, nogle af Holbergs Komedier, den ældre Heibergs og Riegels's Skrifter var de Bøger, jeg husker, han læste og citerede. Han holdt meget af berømte Mænds Biografier og af Satirer. Christiern den Anden, saaledes som han kendte ham

af Riegels, ansaa han for Danmarks største Konge, og Niels Juel var hans Helt som Søkriger. Desuden holdt han „Dagen", som redigeredes af *Seidelin,* og *Werfels* „Kjøbenhavns Skilderi",[1]) der vel ogsaa var de bedste Blade.

Min Fader var driftig, overalt paafærde, godt lidt og meget søgt, saa at han tjente gode Penge, da han var kommen i en selvstændig Stilling, min Moder var huslig og sparsommelig og holdt ingen Pige; hun sørgede for, at Huset blev forsynet med Uldent og Linned, Kobber og Messing, og Velstanden tiltog daglig efter en beskeden Maalestok.

Saaledes var Forholdene, da jeg blev født den 28. November 1795 Kl. 4 en mørk Morgen med Storm og Snefog i et af Husene nærmest ved det oprørte Øresund.

Den 10. September 1797 fik jeg en Søster, der efter mine Bedsteforældre blev kaldt *Johanne Marie,* og den 12. August 1799 atter en dito, der efter min Faders tidligt afdøde Søster hedder *Henriette.*

Huslejligheden blev nu for trang for den voxende Familie. Fader holdt to Færgekarle, som maatte ligge i Byen. Han var selskabelig og gæstfri, tog ofte Fremmede hjem med sig og beværtede dem, og Moder havde foruden Børnene en temmelig stor Husholdning at passe — ofte varm Frokost, altid en lækker varm Bid til Aften —

---

1) „Dagen" begyndte at udkomme 1803, „Kiøbenhavns Skilderie" 1804.

saa hun maatte holde Pige. Men Gud havde lagt sin Velsignelse i min Faders Driftighed og min Moders Husholderiskhed, han fortjente og hun samlede, og Huset var vel forsynet, saa at de, der for faa Aar siden havde begyndt med tomme Hænder, nu kunde købe en egen Gaard paa Stengade.[1])

Det var nok i Efteraaret 1799, at vi flyttede op i egen Gaard. Jeg kan tydelig erindre, da vi flyttede, at min Morbroder *Ole Bagge,*[2]) der dengang tjente hos os som Færgekarl, bar min Søster paa Armen, og at jeg gik ved Siden af ind ad Porten, hvor der stod to store Stenbænke udenfor, som jeg senere hyppigt krøb op paa. Det var en gammel Bindingsværks toetages Gaard. Paa 1. Sal, hvor der var en Svalegang, boede en Embedsmand ved Øresunds Toldkammer, *Weise,*[3]) der var gift med en meget arrig engelsk Dame, som stod oppe paa Svalen og skændte ganske forskrækkelig paa Manden, der gik ud ad Porten, og over den Rumsteren, vi foraarsagede. Der var Skodder udenfor Vinduerne til at skyde op, og det var mig en ny stor Fornøjelse at slæbe en Stol hen til hvert Vindu, krybe op paa den og sætte Splitterne for Boltene. *Weise* flyttede snart, og en *Andersen,* — jeg véd ikke, om det var hans virkelige eller et antaget Navn — flyttede

1) Det var Gaarden Matr. 428, der blev Lars Baches Ejendom, Gaarden ved Siden af Hotel du Nord, hvor nu Købmand Mahrt boer. Den er vistnok temmelig uforandret i sit Ydre.

2) Ole Olsen Bagge, f. 1776. Han døde som Fisker 5/6 1822.

3) Translatør ved Øresunds Toldkammer Johan Mathias Weise (1775—1847) gift m. Margr. (Efternavnet ubekendt), født i Essex 1772, død 1852.

ind. Mange Aar efter, og da han virkelig var død og begraven, erfarede jeg, at han havde været Embedsmand i Kjøbenhavn, hvor han havde besveget en Kasse; Opdagelsen faldt nok sammen med Kjøbenhavvs Ildebrand. Han forsvandt da, og det hed sig, at han var omkommen ved Branden, men den sorrigfulde Enke hævede en vistnok ikke ganske ringe Pension efter den afdøde Mand, der levede hos en Svoger, der var kgl. Skovfoged i Nærheden af Helsingør, hvortil Familien flyttede et Par Aar efter, da to Sønner blev sat i Latinskolen. Det var nok Konen, som havde lagt hele denne Plan, hun skal have været en smuk og meget intrigant Kammerjomfru, i hvilken Egenskab hun havde tjent hos en Grev *Ahlefeldt*, der havde indtaget en høj Stilling under Frederik den Femte. Sandhed var ikke hendes største Dyd, men da vi Børn voxede til, kunde hun fortælle os, — og hun fortalte meget flydende og interessant — om *Grev St. Germain, Prinsen af Bevern*, Enkedronningen og alt det Væsen, der gik for sig i det tøjlesløse Hofliv, men hun blandede vist det, hun havde hørt, med det, hun havde set og lagde meget til og ofte saa grovt, at det ikke engang undgik vor Opmærksomhed; men desuagtet hørte vi gerne og opmærksomt paa hende. Det kan tjene som et lille Bidrag til Kundskaben om de offentlige Tilstande paa den Tid, at en Mand fræk og offenlig kunde tumle sig 6 Mil fra Kjøbenhavn, hvor hans Kone hvert Fjerdingaar hævede sin Enkepension; og det var vist et lille

blandt de mange store Bedragerier af Landets Kasse. De boede kun kort Tid hos os, og en falleret Købmand *Seyer*,[1]) der havde en voxen Datter og en Søn, der var 4—5 Aar ældre end jeg, der lever endnu, og med hvem jeg altid har levet i venskabelig Omgang. Familien havde nok reddet lidt, Faderen lærte selv Børnene at læse og skrive, skrev desuden selv lidt for Betaling og levede stille og indgetogent. De havde en Del Indflydelse paa os Børn, som nu ikke mere fik Lov til at sige „Du“ til vore Forældre, hvilket var nyt for dem; men vi lærte som de, altid at tiltale dem med „søde Fa'er“ og „søde Moer“, samt at kysse dem paa Haanden, naar vi havde spist, naar vi kom, og naar vi gik.

Det følgende Aar byggede *Hendrik Simonsen*,[2]) Faders ene Kompagnon, og hans Karle laa da hos vore. En ung Blytækkermester fra Holmen, som havde et offentligt Arbejde i Helsingør og var beslægtet med min Moder, logerede ogsaa hos os, og mine to Morbrødre *Ole og Lars* tjente som Færgekarle hos min Fader, den tredie Broder var hos en beslægtet Lods, for at forberede sig til den Stilling. Alle de Spilopper, som en saadan Samling af unge lystige Søfolk kan hitte paa, fandt Sted hver Aften efter endt Dagværk. *Lars Bagge* var det mest godmodige Menneske, der kunde

---

[1]) Købmand Julius Adolph Seyer døde $^{18}/_{12}$ 1813. Han var gift med Anne Sophie Hansen. Datteren Lene Valentine var født 1785, Sønnen Peter 1790.

[2]) Færgemand Hendrik Simonsen var født i Villingebæk 1766 og døde $^{27}/_{9}$ 1840.

tænkes, altid leende og munter. Snart blev han frivillig puttet i en stor Sæk og baaret ind i Dagligstuen, hvor han skulde rejse sig i Sækken og gaa over Gulvet, snart kom han sværtet og rødmalet ind i Pigens Klæder. Saa entrede de alle omkap op ad en Brændestabel, der stod i Gaarden, og naar min Fader kom tidlig hjem, saa lagde han sig paa Knæ og brødes eller trak Krog med sin Navne, den eneste han saaledes spøgede med. Staaende og fri mente denne, at han „Rakkeren fare mig!“ — den eneste Ed, Respekten tillod ham at bruge i Faders, sin Hosbonds Nærværelse — nok skulde blive Sejrherre, men til hans inderlige Ærgrelse kom han altid i Dækket under de Omstaaendes Latter. Jeg husker, hvorledes vi Børn glædede os og længtes efter Aftenen og de Løjer, den bragte. Naar de blev for vilde, kom Moder fra Køkkenet, som Saul imellem Profeterne, saa blev Stuen ryddet, og saa blev der kedeligt. Af alt dette husker jeg tydeligst *Lars* i Sækken, *Lars* kæmpende med min Fader og næsten alle Søfolkene oppe paa Brændestablen.

Jeg erindrer tydeligt, at jeg Nytaarsdag ved Jubelfesten 1801[1]) stod i Vinduet og saa hele Familien *Seyer* gaa i Kirke, Klokkeringningen og Basunerne. Den franske Revolution havde drevet sine onde som sine gode Lærdomme saa vidt, at al ydre Gudsdyrkelse var udslettet hos den yngre Slægt. Min Fader gik aldrig i Kirke. Jeg har aldrig hørt et spottende Ord af hans Mund over

[1]) I Anledning af Hundredeaars-Skiftet.

nogen Religionssekt, han ærede sin Gud, ansaa Christus for en overordenlig stor Mand, men han hadede eller spottede Præsterne. Moder sang ofte Salmer og læste i Evangeliet, græd dertil og var højtidelig stemt, men hun mente, at det ikke passede sig at gaa i Kirke, naar hendes Mand ikke gik. Hun kom der kun, naar hun stod Fadder til sine egne eller andres Børn, og et Par Gange husker jeg at have hørt hende sige: „Vi skulde dog engang som andre gaa i Guds Hus!“ „Vil Du gaa, Moer, saa gaa, men jeg vil ikke høre Præstevrøvl“. Derimod har jeg hørt ham et Par Gange i fornuftig Samtale om Religionen med et Par Jøder og gamle *Peetz*, som jeg siden skal omtale.

Jeg gik i Aaret 1800 i mit femte Aar og med nye grønne Manchesters Buxer og Trøje, Hat paa Hovedet, en ny Skammel i Haanden, og en ditto A. B. C. under Armen blev jeg fulgt i Skole hos „Madammen bag Kirken“, det var hendes Navn for Gud og Alverden, og jeg har aldrig vidst andet. Jeg mindes tydelig denne Gang, som gik højtidelig og med Glæde under Moders Formaninger om at være artig, thi saa vilde Hanen, som stod i glimrende Farver foran i Bogen, gøre en Rosin til mig hver Dag, og naar jeg kunde kende Bogstaver, skulde jeg faa en ny Toskilling. Det havde regnet om Natten, men det var nu en smuk Solskins Foraarsmorgen, — mine nye Sko trykkede mig, Madammen boede i et eget lille lavt Hus i Strædet mellem begge Kirker, en meget stille

Gade.[1]) Der var et lavt Trin ned til en lille Forstue, belagt med Mursten og bestrøet med hvidt Sand. I Skolestuen tronede den gamle Matrone med en stor hvid Kappe med brede Strimler i en Lænestol foran et lille Bord, hvorpaa der blandt andre Rekvisiter laa et Ris saa stort som en lille Kost. Pigerne sad rundt i Stuen, hver paa sin lave Skammel, (saa vidt jeg husker var jeg eneste Dreng), nogle læsende højt, andre syende. Madammerne udvexlede venlige Hilsner med tilhørende tvende Kys, og jeg blev anbefalet og formanet, — en temmelig stor Pige, Mo'er Oxens Datter, lovede at følge mig hjem. Alt gik godt, indtil Moder tog Afsked og gik, saa stak jeg i at skraale, og da verbale Trusler ikke kunde bringe mig til Tavshed, blev det store Ris holdt mig under Næsen med fornøden Forklaring. — Læsningen maa formodenlig have gaaet godt, thi hver Morgen, naar jeg gik til Madammen, havde Hanen ydet sine Rosiner. — — Da ABC'en var lært og læst, blev der købt en Katekismus, paa Bindets ene Side var Morten Luther, paa den anden Pavens Portræt i Træsnit og et dejligt Vers, som blev lært udenad. Jeg husker endnu Slutningen

Saalænge jeg er til
Din Pestilentz jeg være vil.
Naar Du er død, skal jeg opstaa,
Det skriver Luther, svar derpaa.

Jeg kom ikke videre end til Indenadslæsning saa

---

1) Det nuværende Kirkestræde.

nær som Herrens Bøn og Buddene, som jeg lærte udenad. Det er alt, hvad jeg husker om den Skole.

Saaledes naaede vi det mærkværdige Aar 1801. Vi havde nok rustet os med sædvanlig dansk Flegma, da Efterretningerne indtraf om, at en mægtig Flaade, i hvilken Verdens største Søhelt havde en Kommando, hver Dag kunde ventes i vore Farvande. Nu fik man travlt i Danmark. Bange var man ikke for at modtage Fjenden, men man havde formodenlig haabet, at han var saa høflig at blive borte, til vi blev færdige, og da hverken vi eller vore Allierede kunde dette, saa maatte vi hjælpe os, som vi kunde for Øjeblikket. En Del gamle Linieskibe, som var udrangerede af Flaaden, blev lagt ud som en Række svømmende Batterier fra „Trekroner“ sydefter. „Trekroner“ saa dengang ikke ud som nu, det var ikke reveteret, havde kun Jordvolde og hverken saa mange eller saa svære Kanoner. „Sixtus“ var ikke anlagt, og „Kvintus“ stod nok i Forhold til det øvrige. Der turde nok ikke blive Tid til at bringe mere end et Par Skibe i kampfærdig Stand, og Matroser til Besætning savnedes. Man hvervede og pressede al Slags Udskud og betalte dem med 15 Rdr. pr. Hoved; der levede siden flere af disse i Helsingør med deres Tilnavn: Femtendalers-Karle. Alle Mestre, som havde mere end én Læredreng, maatte afgive Resten, Værtshuse og alle Slags offenlige Steder blev ryddet af Politiet, og de ærede Gæster blev som Kvæg drevne ombord i

Blokskibene — og saaledes var vi rustede til at modtage en af de største Flaader, udrustet af den mægtigste maritime Nation, og anført af Helte, der var vant til at sejre.[1])

At vi med disse Anstalter og disse Folk kunde bestaa en Kamp, som *Nelson* erklærede for den haardeste, han havde fægtet, er hundrede Gange berømmeligere for de brave danske Officerer end den Sejr, *Nelson* vandt. Det afgiver Vished om, at hvis vi havde været rustede, som vi kunde og burde, og hvis vi havde benyttet Omstændighederne med Indsigt og Klogskab, havde vi i Stedet for et hæderligt Nederlag, høstet en af de mest berømmelige Sejre, Historien kunde opvise; thi paa selve Kampdagen var der kun to Mand i Danmark, som ikke gjorde deres Pligt efter Evne.

Foruden dem, der blev hvervede og pressede, blev naturligvis de Indrullerede udskrevne, og dette traf da ogsaa mine tre Morbrødre: *Ole* kom ombord i „Dannebrog", *Lars* i „Wagrien" og *Anders* i „Indfødsretten". Al den Hurlumhej og de Begivenheder, som nu opstod og berørte Fa-

[1]) Denne og mange lignende Beretninger er i saa Henseendc overdrevne. Af den samlede Besætning paa de danske Skibe: 5234 Mand var 1353 Frivillige og Pressede, i alt 26 pCt. eller knap en Fjerdedel, hvilket da Skibene laa for Anker, ikke er saa overvældende. Størstedelen af det usøvante Mandskab blev under Kampen kun anvendt som Haandlangere ved Ammunition. (Tidsskr. f. Søvæsen. 72 Aarg. 211 f.)

Fra *Helsingør* var der umiddelbart i Forvejen sendt 33 Mænd, derimellem flere Svenskere og enkelte ældre gifte Mænd, der dels havde meldt sig frivillig og dels var blevne pressede, under Bevogtning til Kjøbenhavn. Da 5 af dem blev syge forinden, deltog kun de 28 i Slaget den 2. April. Af disse 28 faldt 6 i Slaget, 4 blev saarede, 8 kom ikke tilbage og kun 10 vendte hjem usaarede. Til at arbejde paa Holmen og Værfterne var der alt tidligere sendt saa mange Tømrer- og Smedesvende, som vedkommende Mestere nogenlunde kunde undvære, foruden omtrent en Trediedel af Færgelaugets samtlige Medlemmer og desuden en Del hvervede Folk. (Lassen. Prg. 1877. S. 9 f.)

milien, erindrer jeg saa tydeligt, som hvad der passerede ifjor, men man betænke ogsaa, hvor overordenlige de vare! Krig for Døren, Kanontorden, Flytning eller Flugt fra Hjemmet, Troppebevægelser, Røverhistorier etc. etc. Bedstemoder græd for sine Sønner, som skulde skydes ihjel, det var jo en afgjort Sag, Moder for sine Brødre, og begge havde de jo et stærkt følende og heftigt Temperament. Naar Fader nogle Øjeblikke var hjemme, akkompagnerede han med en drøj Ed eller to alt det Kællingevrøvl, som ikke hjalp til noget, alle syslede frem og tilbage og tog deres Forholdsregler, hver paa sin Maade. De Fornuftigste antog, hvad der ogsaa var rimeligst, at Helsingør og Kronborg kom til at udholde den første Dyst, og at Byen vilde blive bombarderet og maaske afbrændt; for Kjøbenhavn næredes der ingen Frygt, man kendte kun Krig af Navn.

Moder skulde flytte fra Byen med Børnene, hvor nødig hun end vilde forlade Reden og min Fader, hvis Pligter holdt ham tilbage f. Ex. ved Brandkorpset og ved anden Tjeneste, en Borger maa yde. Det blev besluttet, at vi skulde drage til Kjøbenhavn, og Fader lejede første Sal paa Hjørnet af lille Strandstræde og Garnisonspladsen af en Kaptajn *Thiesen*, som var en god Ven af Familien, og hvis eneste Søn, som var et Aar ældre end jeg, blev mig en tro Legekammerat. Det bedste Linned, Sølv, Guld og de kostbareste Sager blev pakkede i Kister og Kasser, og en af Baadene sejlede op dermed. Vi andre fulgte til-

vogns efter Omfavnelser, Taarer og Afskedsvinken fra Fader og *Seyers* Familie, som skulde tage vare paa Huset, saa længe det stod. Vinduesskodderne blev skudt op og boltede, inden vi tog bort, og Madam og Jfr. *Seyer* stod viftende uden for Porten, saa længe vi kunde ses. Jeg mindes, at vi ved Middagstid fik det dejlige Hørsholm Slot i Sigte og de fire forgyldte af Solen beskinnede Løver, hvorpaa Spiret hvilede, at vi spiste til Middag i Amsterdam,[1]) at vi atter blev fulgt tilvogns med Græden; endvidere de lange støjende Gader i Hovedstaden, Ankomsten til vor Bolig, hvor den gode *Thiesen* og Moders Kusiner havde gjort de foreløbige Forberedelser, samt Udpakningen af Lyngby-Tvebakkerne, hvormed Moder ved Forbikørselen havde provianteret.

Moder adspredte sine Bekymringer og sin Angst for Mand, Brødre, Hus og Hjem ved at indrette vor Bopæl og Husvæsen, modtage og gøre nogle Familiebesøg. Vi havde dengang en svensk Tjenestepige, som var taget med til Kjøbenhavn (Barnepigen var sendt hjem til sin Moder). Hun var stor og stærk, ferm til sit Arbejde, godmodig og venlig mod Børnene, men hun havde den samme Fejl, som næsten alle svenske Tjenestepiger, hun var tyvagtig i højeste Grad. Moder var altid og overalt paafærde og passede paa som en Smed, men *Karen,* med Øgenavnet Tyve-Karen, passede ogsaa paa, og alt, hvad der laa fremme, smaat og stort, blev snappet. — — —

[1]) Amsterdam Kro c. 1/4 Mil nord for Hørsholm.

En Morgen vaagnede jeg ved at Moder kaldte paa Karen, for at hun skulde staa op i Skorstenen og se, om der ikke var Ild, da det rumlede saa stærkt i Ovnen, men der var ingen Ild i Røret, og Rumlen tiltog. „Det er vist Kanonskud i Helsingør!“ sagde Moder og saa efter Vinden, og ganske rigtig, strax efter kom *Thiesen* op og meldte, at Englænderne passerede Kronborg. *Karen* blev sendt paa Rekognoscering til Urtekræmmeren og Slagterboden paa Pladsen,[1]) og kom tilbage med den Melding, at Kronborg var bombarderet og Helsingør brændte, jeg véd ikke paa hvor mange Kanter. Rygtet om Ulykker og Nederlag paa begge Sider tiltog. Om Eftermiddagen kunde man fra Toldboden se hele den store Flaade tilankers under Hveen, og med Posten kom der Brev fra Helsingør.[2]) Fjenden havde ikke været saa tosset, at give sig i en unyttig Kamp med Kronborg eller saa barbarisk at bombardere Helsingør, men var passeret med en dér staaende frisk Vind, naturligvis under levende Kanonade. Den lille gamle Kommandant *Stricker*[3]) havde som en dygtig og modig Soldat været tilstede paa Batterierne og opmuntret de Kamplystne. Der var paa begge Si-

[1]) Her menes ikke de offenlige Slagteboder paa Kongens Nytorv, men det røde Træskur paa St. Annæplads, hvori en Slagter dengang havde sit Udsalg. (Orla Lehmann. Efterl. Skr. I. 208.)

[2]) Der gik Brevpost mellem Helsingør og Kjøbenhavn fem Gange om Ugen og Personpost pr. Deligence to Gange.

[3]) Ezechias Heinrich Stricker (1734—1814) gik som ung i fransk Tjeneste og blev ved sin Hjemkomst 1762 Kaptajn i Artilleriet. 1783 Oberstlieutenant, 1788 Kommandør for Artillerikorpset i Norge, 1792 Kommandant i Frederiksstad og Aaret efter Kommandant paa Kronborg, hvor hans Optræden under Krigen var mønsterværdig. 1801 Generalmajor. 1809 Afsked som Generallieutenant.

der bortskudt en Masse Krudt, Kugler og Bomber uden at gøre nogen Skade. Paa vor Side faldt der kun to Mand, men ikke for Fjendens Skud; thi en Kanon var ikke visket rigtig, og da Ladningen blev sat an, tændte den, og Ansætterne dræbte begge Laderne. Der faldt kun tre Bomber i Helsingør, den ene i den engelske (!) Konsuls Gaard, den anden i dansk Kirke (St. Olai K.), hvor den slog et Hjørne af Alterskammelen, og den tredie i den franske Generalkonsuls Gaard, (der tilhørte Kronen), hvor et stort ubrolagt Hul i mange Aar betegnede Stedet; alle tre gik i Jorden uden ellers at anrette Skade.[1]) Fader havde dygtig trakteret vor Indkvartering, jeg troer af sjællandske Regiment, da de kom hjem i Kvarter, og dermed var Affæren forbi ved Kronborg og Helsingør. Da det blev bekendt, hvor lidet der var udrettet mod Helsingør, var det politiske Kandestøberes Mening, at Fjenden vilde være lige saa magtesløs for Kjøbenhavn.

Den mærkværdige Skærtorsdag den 2. April oprandt. Det er bekendt, hvorledes *Nelson* med sin Division havde skilt sig fra den Øverstkommanderende *Hyde Parker* og var ankret sønden for Kjøbenhavn, fra hvilken Side han mellem Kl. 10 og 11 begyndte Slaget efter at have benyttet

---

[1]) I Følge Kommandantens Rapport blev et Stykke af den vestlige Slotstaarns Kuppel bortskudt og to *Mand* dræbte og to saarede. Efter andre Beretninger blev 3 *Mand* saarede og foruden de ovenfor nævnte Bomber faldt der ogsaa en i *Mariæ* Kirke. Den engelske Konsuls (Fenwicks) Gaard var paa Strandgade Nr. 13. Ved den franske Konsuls Gaard menes vistnok Gaarden paa Stengade N. 271, som tilhørte Assessor Schou. (Soldin. Krigen m. Danm. og Engl. S. 11. Helsingørs Lommebog f. 1799. Lassen. Prg. 1877. S. 9.)

den foregaaende Eftermiddag til at udlægge Bøjer. Det var strax efter, at de to ulykkelige Officerer forlod deres Skib og roede i Land ved Kastrup; den ene stod ved Marinerne og hed, saa vidt jeg husker *Westenholz*, den anden var Søofficer og hed *Schultz*. De blev begge ved Krigsret idømt en vanærende Død, men benaadede paa Skafottet saa yderligt, at Kronprinsens Adjutant, senere Admiral *Lindholm*, kun reddede deres Liv ved i strakt Karrière at vifte med sit hvide Lommetørklæde. Hvor den første blev af i Verden, véd jeg ikke, men *Schultz*, hvis Broder mange Aar efter i lang Tid var min Vært, gik til Amerika, hvor han levede som Skibskonstruktør.[1]) Om det var Splid med Chefen, som nogle sagde, eller en panisk Skræk, der forledede disse to Mænd til at svigte deres Ære og Pligt, véd jeg ikke.

Nelson førte nok omtrent 500 Kanoner med sig i Ilden mere, end vi havde;[2]) han kunde med sine Sejlskibe skyde langskibs paa vore fortøjede Blokskibe, alle hans Skibschefer havde været med i mange Sejre, og de fleste af hans Matroser var gamle Orlogsgaster, medens vore Blokskibe var

---

1) „Sjælland"s Næstkommanderende, Kaptajnlieutenant Philip Schultz (født 1762) og Stabskaptajn ved Norske Livregiment Niels Westerholt, der havde Kommandoen over Soldaterne ombord, svigtede deres Pligt, forlod Skibet under Kampen og flygtede i Land. Krigsretten dømte d. 19/8 begge Kaptajnerne til at „kasseres og arqvebuseres (ɔ: skydes) i Ryggen". Exekutionen var fastsat til den 11/8 paa Østerfælled, men paa Retterstedet blev Dødsstraffen forandret til livsvarigt Fængsel paa Munkholm. Efter c. 1½ Aars Forløb blev de frigivne og landsforviste. Se de nærmere Omstændigheder Tidsskr. f. Søvæsen. 72. Aarg. 225 f. Schultz skal være død i Pløen, Juni 1822. (Richter, D. d. Søetat.)

2) Det danske Kanontal kan, højt anslaaet, regnes til c. 852 Stkr., Englændernes til c. 1200. (Tidsskr. f. Søvæsen. 72. Aarg. 216.)

besatte med en stor Del Sammenskrab, og faa eller ingen havde lugtet Krudtet eller, saa lidt som vore Officerer, set en fjendtlig Kugle. Med denne Fjende ventede Helten fra Abukir at blive endnu hurtigere færdig end med den store franske Flaade; men lærte at kende, at han havde en anden Modstander, der besjæledes af Juelernes og Tordenskjolds Aand. Historien og *Nelsons* Rapporter vidner om, hvorledes de Danske kæmpede denne ulige 5 Timers Dyst, og havde vi, som vi vist burde, havt en Reserve af 3 eller 4 af de 18 Linieskibe, der laa rolige inde i Flaadens Leje, sejlfærdige, saa var „*Copenhagen*“ aldrig pranget paa *Nelsons* Ligvogn i Grenwich og paa de mangfoldige Sejrsstøtter, det taknemmelige England rejste for ham; han var da ikke falden som sejrende Øverstkommanderende ved Trafalgar, men rimeligvis havde en Krigsret dømt ham fra Livet, fordi han havde handlet mod Ordre.

Det er vel ikke usandsynligt, at *Nelson* frygtede noget lignende, da kan skyndte sig med at faa Vaabenstilstanden i Stand, inden han endnu havde faaet Tid til at besætte de Skibe, som havde strøget for ham, og for at fængsle Berømmelsen til sig, inden Begivenhederne atter kunde fravriste ham den. — — —[1])

Slaget var et Nederlag, men saa hæderligt som nogen Sejr, og Danmarks Sømænd hævede Hovedet højere efter den 2. April, der endnu den Dag

[1]) Nogle Bemærkninger om Nelsons Sammenkomst med Kronprinsen osv. forbigaa som almindelig bekendte.

i Dag højtideligholdes ved Medaille-Uddeling og Flagning.

Saasnart Slaget var begyndt, strømmede Kjøbenhavns Befolkning ud til Toldboden, op i Taarnene og paa alle høje Steder, hvor fra de troede at kunne se noget, selv Tagrygninger og Skorstene var besatte. Kort efter kom en af Moders Kusiner, og de fulgtes ad til Toldboden. Jeg tiggede og bad om at maatte følge med, hvilket blev nægtet. Da de var gaaet, stak jeg af bagefter, men var saa uheldig at blive attrapperet paa Hjørnet af Amaliegade af en Fætter til min Moder og fulgt tilbage, saa jeg fik ikke noget at se af Krudtrøgen, som nok ogsaa var det hele, de Andre fik at se.

Jeg erindrer, at jeg om Eftermiddagen stod ved Vinduet ved Siden af min Moder, da vi hørte et dumpt Drøn, — Kanonaden var dengang ophørt. „Hvad var det?“ spurgte jeg. „Det var vist et Krudtkammer, der sprang,“ var Svaret, og vi stod endnu og saa paa den sorte Røg, da Kaptejn *Thiesen* kom og forberedte Moder paa den sørgelige Efterretning, at „Dannebrog“, hvor hendes ældste Broder var ombord, var sprunget i Luften. Der fulgte naturligvis Graad og Jammer paa den Tidende. *Karen* og jeg blev sendt hen paa Hjørnet for at se, om vi ingen kendte af de Saarede, som blev baarne op, og forhøre os om Morbrødrene. Vi traf ogsaa en: *Peter Olsen Transmand,* som havde været ombord med en af dem, men han havde travlt og vidste ikke andet, end at „Dannebrog“ var sprunget i Luften. Vi sad om

Aftenen i Mørke, da en Matros kom hinkende ind og — Jubel! Det var min yngste Morbroder *Anders* i Sejldugs-Buxer — i Helsingør gik *alle* Søfolk i blaa Klædes Klæder — med et rødt Tørklæde bundet om det ene Ben, en Splint havde saaret ham i Læggen. Han skulde paa Kvæsthuset, men Frygten for et Hospital var dengang saa stor mellem Menigmand, at han hellere lod sig forbinde af en Barbér og atter gik ombord i Flaaden end lægge sig ind paa Kvæsthuset og senere modtage den Pension, som alle de Saarede fik. Efter de første Hilsner og Glædesytringer skyndte Moder sig ud i Køkkenet for at varme noget Steg til den forsultne Mand, thi den Dag havde der ikke været megen Tid til at spise. Jeg sad imedens paa hans raske Knæ og hørte paa hans Beretninger om Slaget, og at *Ole* var sprunget i Luften.[1]) Disse Beretninger bestod væsenligst i, hvad jeg siden ofte hørte ham gentage, at de havde slaaedes i et Par Timer, uden at en Mand var falden paa „Indfødsretten", da Chefen Kaptajn *Thura* faldt som en af de første, med en Ed paa Læberne. Han havde næppe udtalt: „Det er den Onde lyne mig saa tykt, at jeg ikke kan se en Kæft," før en Kanonkugle ramte ham, og nu paafulgte det største Mandefald, der ramte noget af Skibene. *Anders* var Kommandør ved en Kanon, og Næstkommande-

---

[1]) Allerede 1/2 Time efter Kampens Begyndelse Kl. 11 1/2 gik der Ild i „Dannebrog", der dog fortsatte Kampen til Kl. 1, efterat Chefen, Næstkommanderende og en Trediedel af Mandskabet var saarede og kun 3 Kanoner brugbare. En Del af Mandskabet blev fanget. Skibet var Vrag og drev. Det sprang i Luften Kl. 4 1/2 à 5 tæt N. O. for Trekroner. (T. f. S. smtds.)

rende lagde just sin Haand paa hans Skulder med de Ord: „Lad mig se min Søn, at Du sigter efter Blinkene og ikke efter Røgen," da han faldt død for hans Fødder. Da der blev Mangel paa Officerer var det, at den syge *Schrødersee* gik frivillig ombord som Chef, men han kom ikke over Faldrebstrappen, før en Kugle ogsaa tog ham bort; han var den tredie Chef, der faldt i det Skib.[1])

Da Moder havde bragt den rygende Mad ind og sendt *Karen* efter en Flaske Vin, kaldte hun mig ud i Køkkenet og gav mig den Formaning: „Du maa ikke gaa for nær til ham, han har Lus." I saadan Ry stod dengang de danske Orlogsgaster.

Om *Lars* kunde vi ikke faa nogen Underretning.

Da Slaget nu var endt, og Helsingør ikke blev truet, havde Moder hverken Rist eller Ro, før hun kom hjem til Fader og Hjemmet, og et Par Dage efter kørte vi til Helsingør. Ved Geels Bakke mødte vi min Fader, der sad og trak sit Uhr op og ikke saa os, før Vognene var ved Siden af hinanden. Han bragte Efterretning om, at *Ole* var uskadt, men fangen, og at han havde besørget Brev til Nelsons Stabschef saa vel som til England, for det Tilfælde, at han skulde blive ført

---

1) Paa „Indfødsretten" blev Chefen Kaptajn Albert de Thura (f. 1762) dræbt Kl. $1^1/_2$ og en halv Time efter Næstkommanderende, Maanedslieutenant Jesper Cortsen. Da Efterretningen herom kom til „Sixtus", hvor Kronprinsen opholdt sig, tilbød Kaptajn Johan Christian Schrødersee (f. 1754), der 1796 var afskediget paa Grund af Sygelighed, at tage Kommandoen, men blev strax dræbt, som ovenfor fortalt. Der er rejst et Monument for Schrødersee paa Sixtus.

dertil, og truffet Anstalter til de fornødne Pengeresourcer. Om Fader vendte om med os eller fortsatte sin Vej, husker jeg ikke. Alle Begivenheder, som jeg selv var Vidne til, staar ellers saa tydelige for mig som de nyeste Begivenheder; saa dybt et Indtryk gjorde alt det overordenlige paa det kun lidt over fem Aars Barn, men fra det Øjeblik, da de daglige Begivenheder atter indtraadte, ligesom afklippes Erindringens Traad.

Fader kom strax i stærk Beskæftigelse med Tilførsler til den engelske Flaade under Vaabentilstanden og senere, da Flaaden laa i Køge Bugt. *Ole* blev, ligesom de andre Fanger, frigivet, og jeg troer, at Fader beholdt alle Morbrødrene hos sig. *Jens Lind* skriver i sine Erindringer, hvad jeg aldrig mindes at have hørt af ham selv, at *Nelson* underholdt sig med ham for at indhente Efterretninger om Farvandet, hvad nok kan være troligt, og ytrede sig om Niels Juels Slag paa Køgebugt, og at han vilde være det samme for England, som Juel var for Danmark.

Min Fader fortjente nok mange Penge ved denne Expedition og kom i godt Opsving, thi samme Aar blev den gamle Gaard for største Delen revet ned og en ny grundmuret Forbygning opført, nyt indrettet, tapetseret og møbleret, hvilke Foranstaltninger Moder som Overstyrmand, hvilket Fader spøgende kaldte hende, havde taget under sit Departement og var i fuldeste Aktivitet med. Denne store Begivenhed maa dog, uagtet den trak et helt Aar ud, ikke have gjort det Indtryk paa

mig som Krigen og Slaget, thi jeg husker kun Brudstykker, f. Ex. at de brækkede de store Stenbænke uden for Huset ned, at der blev læsket Kalk, at det Værelse, vi sov i, var behængt med røde Sejl, da Væggen var brækket ned, at vi spiste i det gamle Køkken osv., — og at Fader den meste Tid var fraværende.

I dette for Familien i saa mange Henseender mærkværdige Aar var det nok, at den gamle Enke, min Fader foer for, døde, og at han først blev virkelig Færgemand.

Blandt de Søfolk fra Helsingør, som var med i Slaget, var en Færgemandssøn *Svend Stade*, som skal have taget Sablen fra den sidst faldne Officer paa Batteriet og kommanderet dette, Slaget ud. Da Skibet brændte, var han en af dem, som sprang overbord, og efter at være fisket op kastede han Sablen og Ported'epée i Søen, men Englænderne behandlede ham nok som Officer de faa Dage; og havde han benyttet Lejligheden, kunde han maaske være kommen ind i Marinen, hvis han forøvrigt havde de faa Forkundskaber, som dengang fordredes, ligesom en Del Styrmænd og en Student (Broder til *Malthe Bruun*), der siden døde som Kaptajn i Etaten, efter 1807 at have leget Himmelspræt, som han kom sjældent godt fra, da den Kanonbaad, han kommanderede, sprang i Luften.[1]) Jeg véd ellers ingen fra Helsingør, som i

[1]) Peter Urban Bruun, f. 14/4 1785, var ikke Student, men Kadet og blev Sekondlieutenant 1803. Han udmærkede sig senere i Krigen, var Chef paa Kanonchaluppen „Stubbekøbing", da Livjægerne Onsdag d. 26/10 1807 gjorde Udfald fra Kastellet mod Classens Have, støttet fra Søsiden af Kanonflotillen.

Særdeleshed udmærkede sig, undtagen to ved Vindbeutelstreger, af hvilke dog den ene siden spillede en saa mærkelig Rolle hele sit Liv igennem og blev en Mand, af hvem der under andre Forhold kunde være bleven noget stort, at jeg vil skænke ham et Par Sider af disse Blade.

Den ene af dem, en Færgemandssøn *Frederik Hansen* gjorde Opsigt, fordi han til stor Forargelse, af Lyst til at bære trekantet Hat med Fjer i, rød Uniformskjole, Slæbesabel m. m. meldte sig ind i det borgerlige Artilleri, skøndt alle andre Søfolk uden Undtagelse stod ved Brandkorpset. Til Løn for denne Daad fik han Øgenavnet Bonaparte, med hvilket han levede og døde, først som Møller, siden som Restauratør, efter at være bleven en værdig Svigersøn af *Jens Lind.*[1])

Denne *Lind* var en ung Lods-Søn, der først tjente som Fiskerdreng hos en Færgemand. Han var af Middelstørrelse, velskabt, smidig og let i sine Bevægelser og havde en dansende Gang, han talte meget, pralede og var en Udhaler og en i alle Henseender tout à fait Vindbeutel. Men han var rask og uforfærdet indtil Dumdristighed, og Fader holdt senere meget af ham, thi naar det blæste en Storm og *Lars Bache* fra sin Baad raabte: „Hvem følger med!" var *Jens Lind* altid

En Granat fra det engelske Batteri ved Kildevæld traf Krudtkammeret i „Stubbekøbing", der sprang i Luften, hvorved 31 Mand dræbtes og 12 saaredes, men 16 slap derfra og blandt dem Chefen, som Kvartermesteren stødte overbord, da Granaten faldt. P. U. Bruun døde som Kommandør 10/8 1833. (Garde, D. d. Sømagts Hist. 446. Biogr. Lex.)

1) Jens Christian Lind, f. i Aalsgaarde ved Hornbæk 1776, Søn af Skipper og Lods Christian Lind, er en Type paa en dansk Kaperfører fra hin Tid, og hans Navn forekommer ofte i Aviser og Skrifter. Han døde 9/11 1841.

en af de første, der sprang ned. Efter Slaget den 2. April gik han altid pyntet med Ankerknapper, i hvide Lærreds-Buxer med blaa Striber,[1]) hvorfor han fik Øjenavnet „Kadetten“, der varieredes med „Jens Vind“. Hans lille Løn afgav ikke meget til Anskaffelse af gode Hørlærreds Skjorter, islandske Strømper, Vandstøvler og en god Nattrøje, hvormed de andre Fiskere var udrustede om Vinteren; men Stadsen *skulde* vedligeholdes, og i Manchetskjorte (han havde to) og tynde Kalveskinds Støvler trak *Jens Lind* i den mørke Vintermorgen sin Slæde med Fiskeredskaberne op under Hveen, stod paa Isen den hele Dag, spiste sit Smørrebrød — Brændevin drak han ikke — og drog hjem om Aftenen med sin Fangst. Om Natten var han den muntreste i Dansen, og den næste Morgen gik han atter ud til sin Dont. Paa en saadan Tur i Snefog og Storm brød Isen op, og en Galease kom drivende i den med Nødflag. *Lind* og et Par andre gik ombord, men Isen skruede dem Sundet ud, og i Helsingør troede man, at Skibet var knust og alle Mand omkomne, men nogle Dage efter kom de velbeholdne hjem, efter at det var lykkedes dem at bjærge det ind i en svensk Havn. Han var kun et Par Aar Færgekarl, da hans Husbond døde, og han giftede sig da med Enken og blev saaledes Færgemand i en ung Alder.[2]) Men nu begyndte der et Herrenleben i Huset, der hver Aften stod aabent for omrejsende

1) Det saakaldte Kadettøj.

2) Jens Lind blev 28/8 1801 gift med Færgemand Nikolaj Poulssens Enke, Anne Marie.

Skuespillere og Skuespillerinder, raske Fyre af alle Slags, Kontorister og Officerer, og der blev danset og spillet; thi Lind var lige saa rask til at sætte overstyr som til at erhverve, og lod den Dag i Morgen sørge for sig selv. Han kom nu oftere i vort Hus i Forretninger, og naar der var Fremmede, blev han sommetider til Aften, hvor Mændene da morede sig over hans Fortællinger og Pral, men Moder kunde ikke lide ham. Saaledes levede *Jens Lind* sit lystige Liv, da Krigen 1807 udbrød, og han var den første i Helsingør, der fik Kaperbrev.[1]) Fader laa længere end en Maaned i Kjøbenhavn, efter at Fjenden var sejlet, for at ordne sine betydelige Forretninger med Transportvæsnet. I den første Konfusion var det en let Sag at gøre Priser, og inden Vinteren satte ind, havde *Lind* fortjent en Formue, man sagde 30,000 Rdlr. gode Penge. Der var noget at slaa itu, men det var hans mindste Kunst. Han købte sig en smuk Gaard paa Strandgade, møblerede den comme il faut, udstyrede Kone og Steddatter som sig hør og bør for Damer af første Rang, lejede undertiden en Suite Værelser i første Etage i Raus Hotel (Hotel d'Angleterre), hvor han gav Dejeuners, Diners og Soupers, kastede af og til en Nævfuld Smaapenge igrams for Gadedrengene fra Balkonen, naar Vagtparaden trak op. Han holdt en Mætresse, abonnerede paa en Loge i Theatrets første Etage for sine Venner, Veninder

---

[1]) Jens Lind var den første, der løste Kaperbrev, og lagde ud med sit Fartøj d. 30. Oktober 1807. (Medd. fra Krigsarkiverne, III. 211.)

og, hvad der var uhørt og uset hidindtil — gik i sorte Fløjls Klæder, hvorfor han i Kjøbenhavn gik under Navnet: „Fløjls-Lind".[1]) I 1808 udrustede et Interessentskab i Kjøbenhavn en Kaper i stor Stil, en Korvet paa 12—16 Kanoner, et smukt rigget Skib, som man tilbød min Fader at føre, og da han afslog det, bad man ham om at anbefale en anden rask Kaptajn. Valget faldt paa *Jens Lind.* Da denne havde hejset Kommandoen ombord i dette Skib, det største Krigsskib, Danmark dengang ejede, med Undtagelse af de to Linieskibe, der blev frelste i Norge og den Fregat, der laa i Carthagena, sejlede han til Helsingør for at indexercere sine Folk og gøre sig sejl- og slagdygtig. Han bar en smuk blaa Uniform med Ankerknapper og sort Fløjls Krave broderet med Guld, Skøderne opkrampede med Guld-Ankere, Dolk ved Siden. Chefs-Sluppen var en smuk Gig, Sluproerne, som var udsøgte af Besætningen, bar Saffians Kasketter med C. A. i store Sølvbogstaver, Skibets Navn var „Cort Adeler". Kvartermesteren var en stor velvoxen Neger, der bar sin Pibe i en Sølvkæde, der gik fire, fem Gange om hans sorte Bryst. Naar Sluproerne med opløftede Aarer ventede paa deres Kaptajn for at bringe ham ombord eller sætte ham i Land, stak det mærkeligt af imod den fattigt udstyrede Orlogsmand, der laa i Havnen, en af de gamle Kanonbaade med to Kanoner i Bougen. Om Aftenen

---

[1]) Sml. hermed Overskous Skildring af Kapertiden i „Af mit Liv og min Tid". 1868. S. 90 ff.

hvirvlede Tappenstreg ombord i „Cort Adeler“, Vagtskuddet gik, og der blev gjort klart Skib. Kaptajnen sov altid ombord.[1])

De engelske Orlogsmænd laa imellem Hveen og Raa.[2]) En Lørdag Nat, da den fornødne Grog var uddelt, roede et stærkt bemandet Fartøj tæt forbi „Cort Adeler“ og endnu ét. Anraabt, svaredes: „Dansk Patrouille!“, men intet Feltraab, som *Lind* hver Aften fik fra Land. Den Vagthavende meldte det til Kaptajnen, der var paa Dækket i Underbenklæder i samme Øjeblik som der blev entret over Fokke- og Storrystet, men Entrenettene var hejsede, og Kampen begyndte. Den afsloges to Gange, og da de engelske Barkasser for at ordne sig, roede saa langt tilbage, at Kanonerne kunde anvendes og et Kardæsk-Skud ramte den ene, vendte de om, og „Cort Adelers“ danske Flag vajede om Morgenen. Skibet laa saa langt ude, at hverken Kronborg fra den ene Side eller Skanseøre fra den anden kunde skyde, uden at Kuglerne var gaaet ind i Byen, — desuden kunde de i Nattens Mørke ikke skelne Ven fra Fjende. Soldaterne kunde ikke naa saa langt med deres Rifler, og *Lind* havde kun sig selv at stole paa; kun den danske Patrouillebaad, som just var i Nærheden, lagde sig imellem Fjenden og Landet og ydede den Hjælp, den kunde. *Lind* havde ingen Døde, og kun to var haardt saarede, hvoraf den

---

[1]) „Cort Adeler“, en Korvet paa 20 Kanoner var det største danske Kaperskib. Det forliste allerede i Vinteren 1808—9 under Isgang paa Kjøbenhavns Rhed. (Garde, d. d. n. Sømagts Historie. S. 635).

[2]) Fiskerleje S. for Helsingborg.

ene var hans Neger.[1]) — Skibet (ↄ: „Cort Adeler") viste sig at være en daarlig Sejler, der ikke passede til vore Farvande, og efter et frugtesløst Sommerkryds opgav *Jens Lind* det. Det kom under en anden Fører engang paa Grund paa Saltholmen i en Affære, som det og en Del andre Kapere havde med en engelsk Konvoj, hvor der blev sat Ild paa det, for at det ikke skulde falde i Fjendehænder. Det var den første og sidste tremastede Kaper, Danmark havde i den Krig.

Jens Lind opgav nu Søen, Hus og Familie og købte to Bøndergaarde ved Fredensborg Sø i en mager, men skøn Egn. Han blev skilt fra Konen, som beholdt Gaarden i Helsingør, og han giftede sin Steddatter bort med den før nævnte „Bonaparte" og gav hende en Mølle ved Helsingør i Medgift. *Jens Lind* lod nu Avlskarlen pløje og saa, gik selv paa Jagt med de unge Forstkandidater og Elever, sejlede paa Esrom Sø og sendte af og til Vogne til Helsingør efter Musik og Damer og holdt saa Bal. Men da Pengene var sluppet op og mere til, taklede han atter sin Baad til et nyt Kapertogt. Hans Besætning skulde søge sin Mage. Alle Slags Folk, som dengang vilde søge Lykke eller ingen Levevej havde, og af dem var der foruden Søfolk mange Handelsbetjente etc., som Krigen gjorde brødløse, gik tilkaps; men Linds Besætning var foruden nogle Søfolk, rene Eventyrere eller snarere forulykkede Subjekter af

---

[1]) Englændernes Angreb paa „Cort Adeler" fandt Sted d. 21. August 1808 og omtales vidtløftigt i „Dagen" d. 22. og 23. August.

alle Slags.[1]) Der var f. Ex. en afskediget Landofficer, der havde været i Ostindien som Musiklærer, en afskediget Danser fra det kgl. Theater; en Jøde; en bekendt Slagsbroder og Dansebods-Sjouer i Kjøbenhavn; en ci-devant Skomager; en Lejlighedsdigter, Deklamator og Violinspiller, en bekendt Størrelse, der hed *Bramsen*, og lignende Konsorter. Da jeg undrede mig over, at han vilde gaa til saa alvorlige Foretagender med saadant Selskab, svarede han: „Din Fader har lært mig, at naar jeg har én Sømand i Baaden, saa kan de andre gerne være Bønder, og Satan skal døje ondt for at kede sig, naar det ikke behøves“. Han søgte denne Gang sin Lykke i Kattegattet, og traf en Konvoj ved Læssøe, som han fulgte. Under Anholt var et Armship, det vil sige en Koffardimand, som man satte nogle Kanoner og forøget Besætning i for at assisterere ved Bedækningen, blevet noget agterud. Da der ikke var Haab om bedre Priser, entrede han den — en Brig, ballastet, — og stod saa ind i Bæltet. Efter

---

[1]) Den største Del af de udrustede Kapere var Smaafartøjer, ofte kun aabne Baade, der ikke sjældent var bemandede med udisciplinerede, af fordærvede Lediggængere sammensatte Bander, hos hvem Moralitet og Orden var banlyste. Paa Land havde Politiet ofte nok at gøre med at holde disse tøjlesløse Skarer i Ave, og Orlogsfartøjerne paa Stationerne i Bælterne maatte hyppigt anvende Strænghed for at tvinge dem til paa Søen at adlyde Lovene, som Regeringen under Krigens Fortsættelse maatte skærpe. Dog holdt Autoriteternes kraftige Bestræbelser Kaperiet indenfor Lovlighedens Grænser, saa at man sjældent hørte Tale om Excesser.

Datidens Aviser vrimler af Beretninger om Kapernes Bedrifter, men desværre som oftest uden at nævne Kaperførernes Navne. Jens Lind nævnes som den, hvis Kapervirksomhed indbragte det største pekuniære Udbytte. Se bl. a. Rubin. 1807—14. S. 355, der kalder Kaperiet: „en Virksomhed, der galdt for patriotisk Krigerfærd hos dem, der forherligede Sagen, for byttesyg Piratfærd hos dem, der fordømte den. Den var en Mellemting mellem begge.“ En i høj Grad træffende Betegnelse af det hele Væsen.

flere Æventyr paa Vand og Land var han saa heldig at opbringe en Kuf med en kostbar Manufaktur-Ladning, af hvilken man sagde, at han for sin Part fik 120,000 Rdlr. Vel var Pengene blevne slettere, men det var endnu en betydelig Sum, en Formue. Han var kendt overalt for sine gale Streger og sit vilde Liv og kaldtes „den gale Lind“, „den raske Lind“, „Fløjls-Lind“, alt som han var optraadt, men overalt efterlod han sit Rygte.

Var der en Konvoj i Sigte eller i Vente, flokkedes Kaperbaadene i den nærmeste Havn og fulgte saaledes Flaaderne fra Havn til Havn, idet de benyttede vore Kanonbaades Affærer med Fjenden og de mørke Nætter til at gøre Priser. For Kanonbaadene var Kaperne uvelkomne Gæster, thi de snappede Fangsterne bort for Næsen af dem. Der var et vildt Liv, naar en Skare Kapere og en Flaade Kanonbaade samledes i en af de smaa Byer, hvor der desuden laa Garnison, og med Soldaterne, som var ringeagtede formedelst deres tvungne Uvirksomhed, var Blaatrøjerne naturlige Fjender. Der blev danset, drukket, dundret, holdt Slagsmaal og Kommers paa alle Maader. Men en saadan lille By blev snart udædt, og naar der hverken var Kød eller Brød at opdrive, maatte de sejle til en anden Havn for at proviantere, men *Linds* Gaster var aldrig forlegne. Naar det kneb, tog *Bramsen* Violinen under Armen, et Par Mand fulgte ham med en Sæk, og saa gik de ud paa Landet fra en Bondegaard til en anden, spil-

lede og sang og vendte tilbage med Sækkene tunge af alle Slags Fødemidler.

Lind opgav nu igen Søen og spillede Landjunker — men efter en Tids Forløb solgte han Gaardene ved Fredensborg og drog med sin Kæreste til Samsø, hvor han købte en Gaard, og hvor det lykkedes ham saa godt at destillere sine Penge, at han temmelig blank atter kom tilbage til Helsingør 1813, taklede sin gode Baad og begyndte atter et Krydstogt; men nu synes Fortuna at have vendt ham Ryggen. I Slutningen af Aaret laa en Konvoj paa Landskrona Rhed under en ualmindelig svær Bedækning af engelske og svenske Orlogsmænd.[1]) Vejret stod meget stormfuldt med mørke Nætter, og Kaperne pillede hver Nat Priser ud, men *Lind* var uheldig. Endelig lykkedes det ham en Nat at komme ind paa et belejligt Sted. Det nærmeste Skib var en temmelig let lastet Brig, men det viste sig senere, at den havde en overordenlig kostbar Ladning af uldne Sengetæpper til den allierede Armé, men længere inde laa en dybtlastet Galease. Nu var det en antaget Mening, at Kuffer og Galeaser havde de kostbareste Ladninger, og da *Lind* overlod sin Besætning Valget, entrede de den sidste, et daarligt svensk Skib, ladet med Tjære. Dens Mandskab lukkede sig inde forude, og dens Kaptajn i Kahytten, som han aflaasede. Medens Ankertovet blev kappet og Sejlene sat, viste det sig, at Ror-

---

1) Linds Kaper hed „Grevinde Danneskjold" og den ovenfor omtalte Affære fandt Sted d. 19. December 1813.

pinden var taget af, og Skibet ikke kunde styre, og inden *Lind* med Pistolen i Haanden kunde sparke Kahytsdøren op, var Skibet faldet den forkerte Vej ind i Flaaden i Stedet for ud, og inden der blev vendt og alt klart, blev der levende mellem Orlogsmændene med Lanterner, Signaler og Skyden. Lind blev snart indhentet af en stor, stærkt bemandet Barkasse, kommanderet af en svensk Søofficer, jeg troer en Baron *Brahe*, og og opfordret til at overgive sig. Han svarede med Forbandelser og Geværskud; der blev entret og afslaaet. En af *Linds* Besætning blev masakreret af en Karonades fulde Kardæskladning. Atter roede Barkassen paa Siden og entrede paany, men blev atter afslaaet. Den svenske Officer var en rask og modig Mand og skammede sig vel over at blive afvist af en Kaper, der næppe havde det halve Antal af hans Besætning. Han opmuntrede sine Folk og med et „Tusend Djævle!“ lagde de atter paa Siden, og man sloges for Ære og Liv. *Linds* Broder,[1]) ogsaa Færgemand, faldt død for hans Fødder, og Striden var haard. De Danske havde slaaet deres Geværer itu, thi at lade var der ikke Tid til. *Peter Buck,* en ung rask Færgemandssøn, havde faaet Jærnkabyssen, der stod paa Dækket, arbejdet hen til Rælingen og styrtede den ned i Barkassen. Dette uventede Kasteskyts gjorde en frygtelig Virkning og endte Haandgemænget i samme Stund, som *Peter Buck* udaandede sit unge

[1]) Anders Jensen Lind, f. $^{28}/_{8}$ 1783, „skudt paa en Kaperbaad“ har Kirkebogen noteret.

Liv.[1]) Under den sidste Entring maatte *Lind* kappe sin Baad, hvortil hans Lykke, Haab og Glæde var knyttet.[2])

Jeg stod om Morgenen paa Broen i Helsingør, da han kom ind med Flaget paa halv Stang og tre Lig ombord. De blev begravede med stor Pomp i Kister lig Baade. *Lind* fik 36,000 Rdr., meget slette Penge, for sin Part, der for Størstedelen var fortærede, inden Prisen var realiseret, — og det var hans sidste Krigsdaad.

Freden blev sluttet den paafølgende Januar. Han lod sit Færgelaug bestyre af en anden, købte sig en Rokkebaad og søgte Æventyr. Han valgte det farefulde og besværlige Smugleri paa Sverrig, tjente gode Penge, men kom igen i smaa Kaar, dog var han lige saa lystig og glad den Dag, han ikke ejede en Daler, som da han kunde kaste Penge bort i hundredevis. Nogle Aar gik saaledes hen, da der kom en Bestemmelse om, at ingen Enke maatte arve Lauget, naar hun var gift med sin Mand, efter at han havde fyldt 50 Aar. Jeg troer, det var paa *Linds* 50aarige Fødselsdag, at hans omtalte Kæreste, med hvem han havde avlet flere Børn, blev kaldt op til Provsten, som talte med hende om hendes Forhold. Hun ventede under Taarer en Bodsprædiken, da han spurgte, om hun da ønskede at ægte Lind? Hun havde intet højere Ønske! Saa vær saa god at træde ind:

---

1) Færgemandssøn Peter Larsen Buck, født 1784, Søn af den ovennævnte Lars Buck.

2) Se With. Danske og norske Søheltes Bedrifter. Kbh. 1819. S. 237 ff. og C. Flood, I Krigsaarene. Christiania. 1881. S. 141 ff.

FÆRGEMAND OG KAPERFØRER JENS CHRISTIAN LIND
Efter Maleri

Døren til Salen blev aabnet, og ved et Alter stod *Lind* i Uniform — (han var Adjutant ved Brandkorpset) — med Kongebrev og Forlovere, og hun gik glad overrasket hjem som hans ægteviede Kone.[1])

Kejseren af Rusland lod en af de verdensberømte Færgebaade bygge i Helsingør; men den var for stor til at staa paa et Skibsdæk, og ingen vilde vove Sejladsen til Petersborg i en aaben Baad fra Helsingør til Enden af den finske Bugt. Men *Lind* var Manden, han fik nogle Vovehalse med sig, kom lykkelig til sit Bestemmelsessted, afleverede Fartøjet i god Behold og havde Audienser hos Kejseren og hos Fyrster, Admiraler o. a.[2]) Folkene sejlede hjem med første Skib, men vor Helt spaserede om i Kejserstaden i sin smukke Uniform med Orden paa Brystet,[3]) og først da han havde destilleret de Penge, han havde faaet for sin Daad, tænkte han paa at vende hjem, men han følte ikke Lyst til at rejse paa en fornuftig Maade, det var ham for trivielt. Han købte en Storbaad fra et Skib, og da en dansk Skomagersvend, som i Petersborg havde „fægtet“ hos

1) Jens Linds anden Hustru hed Marie Sonne født 1790, død $^{15}/_{7}$ 1877.

2) Denne Beretning er ikke korrekt. Det var i Efteraaret 1836, at Jens Lind begav sig til Kronstadt i en aaben norsk Baad, som han havde paataget sig at levere til Handelshuset W. Brandt & Co. Men da de to Haandværkssvende løb fra ham i den første Havn, sejlede han videre med en Dreng, men kom for Is ikke længere end til Liebau. Først næste Aar, d. $^{9}/_{9}$ 1837 sejlede han *alene* Baaden til sit Bestemmelsessted. Denne sidste Del af Rejsen findes beskreven i et Brev fra ham selv i Arkiv f. Søvæsen. X. S. 350, og desuden har Jens Lind efterladt sig nogle interessante Optegnelser om disse dristige Togt, der af hans Dattersøn, Dr. phil. A. Fraenkel, har været stillet til Udg.s Disposition.

3) Jens Lind var dekoreret med Dannebrogsmændenes Hæderstegn den 22. Decbr. 1813.

ham, gerne vilde hjem, havde han Besætning. Der var ikke Lukaf i Baaden, men Lind vidste Raad og købte et tomt Sukkerfad, lagde nogle Knipper Halm deri, og da Provianten var bragt ombord — og den var vist tarvelig, thi han var ikke meget forsynlig og drak ikke Brændevin — stak han i Søen. At sidde 24 Timer tilrors, naar det blæste, var en smal Sag for ham, og at styre i godt Vejr fik han snart lært Skomageren. Saaledes kom han til Øresund, men da han havde forlist sit Anker, og Vinden var saa skral, at han ikke kunde række Helsingør, saa prajede han en Fisker. Da denne kom paa Siden og glad over at se Lind udbrød: „Men hvor er Deres Folk?“ svarede Lind: „I Hundehuset,“ sparkede til Fustagen, og ud krøb Skomageren. Saaledes kom Lind lykkeligt hjem. — —

Da han blev gammel og havde opgivet Søen, lærte han et af sine Børnebørn, en lille Pige paa 4—5 Aar, paa Kortet at finde alle større Stæder, Himmeltegnene og Stjernerne, og med dette Mirakelbarn ved Haanden og Kortene under Armen traf jeg ham flere Gange i Kjøbenhavn, hvor han foreviste hende, som en Savoyard sin Abe, for alle Notabiliteter, Professorer, Fyrster og Fyrstinder og alle Folk, som han kendte eller ikke kendte.[1]) Han døde omtrent 70 Aar gammel og fornægtede sig ikke til det sidste. I de senere Aar

[1]) Dette Vidunderbarn, Agnes, født c. 1828, var ikke i Familie med Lind, men vistnok Datter af en af hans Smuglerkarle. Hun skal have havt en sørgelig Skæbne. (Ingeniør F. Kaas har velvilligt meddelt flere af de anførte Oplysninger om Jens Lind.)

gik han altid i Snorefrakke med Ordensbaand og militære Benklæder, var altid den fine Kavaler; men naar hans let bevægelige Lidenskaber kom i Bevægelse, brød hans vilde Natur frem. Han var en Type paa en af Tidens Kaperførere, en rask Mand, for hvem intet Foretagende var umuligt og som under andre Forhold kunde være bleven en Kolumbus eller en Tordenskjold. Nu blev han — en Æventyrer.

Da jeg kunde læse, sagde jeg Farvel til Skolemadammen og blev sat i Skole hos Hr. *Baumgarten.* Man sagde, at han havde været svensk Søofficer, men var polsk Officer, og havde maattet tage sin Afsked, fordi han havde giftet sig med en borgerlig Pige. Jeg troer, at Manden drak. Nu holdt han Skole i Helsingør for alle Størrelser; der var unge Kontorister, som lærte Bogholderi, Engelsk og Tysk, unge Søfolk, som lærte Navigation, og Drenge fra Konfirmations-Alderen ned til ABC-Børn, alle i en stor Stue ved forskellige Borde. Konen, der var meget proper og meget stræng, og to Døtre, hvoraf den ene var pukkelrygget, underviste de mindre; men lærte de større ikke mere end disse, var Skolen ikke stort bevendt. *Baumgarten* korrigerede desuden Kompasser og nautiske Instrumenter og polerede Kikkerter. Hele Familien skiftedes til at prale om de polske Godser og den polske Adel, og Konen arvede virkelig efter Mandens Død en Formue

derfra og levede siden uafhængigt.[1]) Dér skulde jeg lære at skrive og regne, Tysk m. m., men det vilde ikke gaa, og henad Vinteren blev Faders Skrivelærer antaget til at informere mig og Søstrene i Aftentimerne. Hvorledes Aaret ellers gik, erindrer jeg ikke, og et større Tidsrum vilde vel være druknet i Forglemmelse, hvis ikke den uforglemmelige 3. November 1801 var kommen.

Fader var et Par Dage før sejlet til Kjøbenhavn med to Baade og ventedes hjem den Dag, men Vindenes Gud havde sat Elementerne i en saadan Bevægelse, at intet Fartøj syntes at kunne flyde paa Havet, der var i Oprør lige fra Bunden til Bølgernes Toppe. Det blæste saaledes, at ingen kunde erindre noget lignende, alle Skibe drev for deres Ankere, nogle med kappede Master, andre med Bunden i Vejret, Stenene regnede ned fra Tagene, Skorstene, Kviste; og de Kugler og gothiske Sirater, som dengang endnu ikke var ualmindelige og som havde trodset Aarhundreders Storme, fulgte efter, ja Vogne blæste om paa Gaderne. Vi byggede dengang, og Stilladser og Brædder fløj i Luften og førtes langt bort. Jammeren var almindelig og forøgedes hos os ved Moders hæftige Temperament, hun vred sine Hænder og græd, og vi andre græd med, thi vi troede, at han — Manden, Faderen, Husbonden — var paa Hjemturen. Venner og Slægtninge kom og gik, nogle mente, at han laa i god Behold i Kjøbenhavn,

[1]) „Sprogmester“ David Baumgarten døde August 1802. I Helsingørs Lommebog 1799 anføres han mellem „Informatorer og Skolelærere,“ boende i Fiolstræde Nr. 451.

andre sagde, uagtet de ikke troede det, at Vejret, som ikke strax var saa haardt, havde afholdt ham fra at sejle. I sin Utaalmodighed stred Moder sig med et Par af dem under Armene, ned til en af de Gader, som førte til Stranden, men kom mere fortvivlet tilbage. Ved Middagstid bedagedes Vejret, men ikke Angsten og Graaden.

Omtrent Kl. 4 kom Købmand *Carlheim* kørende op for Døren med sine gule Norbakker, der stod i et Skum, og i samme Øjeblik, han holdt, styrtede han ud af Vognen og ind af Døren med det Raab: „Jeg skal hilse fra Deres Mand, Madam *Bache*, han er frisk og rask, han har reddet 7 Mennesker, og Folk i hundredevis har fulgt ham fra Toldboden og baaret ham hjem i Triumf, — jeg har kørt, saa mine Heste er færdig at styrte!"

Nu blev der Jubel efter al den Sorg, og Bud sendt rundt til de Koner, hvis Mænd var med ham. Et Par Timer efter kom en Stafet fra Fader, og nu var alt godt og vel. Begivenheden var gaaet saaledes til.

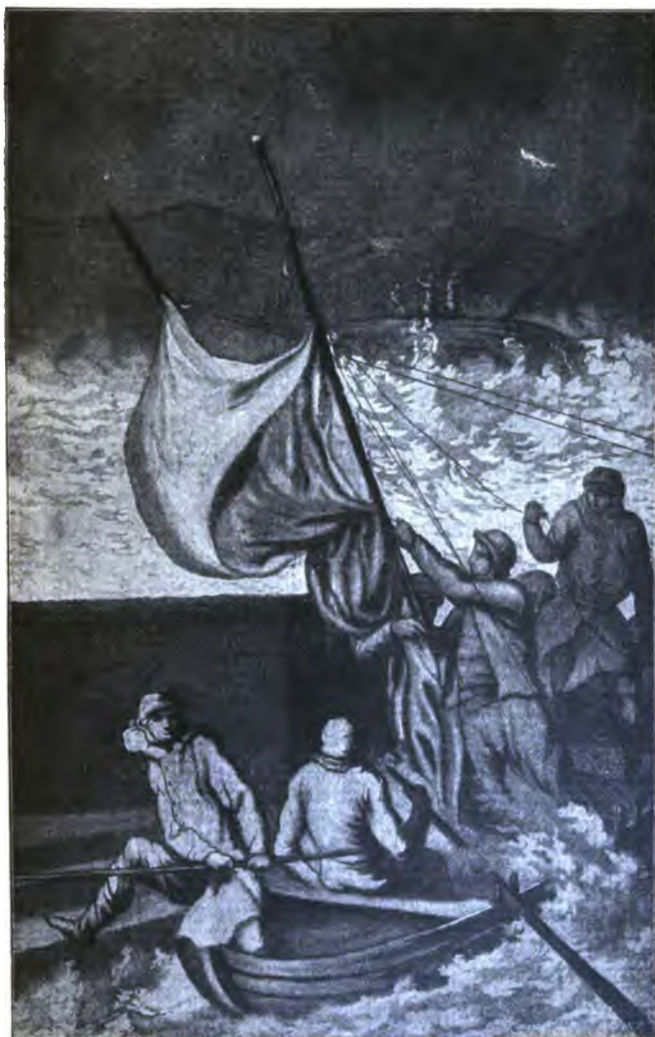
Min Fader logerede altid i Kjøbenhavn i „Flensborger Herberg", et meget respektabelt Auberge, hvor alle Flensborger-Kaptajner, som dengang var Matadorer, og Købmænd logerede. Vil nogen gøre sig bekendt med, hvorledes et saadan standsmæssigt Hus dengang kunde se ud, saa gaa hen og beskue Nr. 82 i Store Strandstræde, thi dér staar Stedet endnu, dog udpyntet med store Ruder i Stedet for de smaa, det dengang havde. Der var godt Selskab, der blev drukket god Vin, røget

af lange Kridtpiber, fortalt mange Sømandshistorier, skaaret mangen en god Witz, og der rullede mange Penge.

Dagen før var Kaptajn *Drewsen*[1]) med sin Brig af Flensborg ankret i Renden med en Ladning Frugt fra Monaco, og var gaaet i Land for at hente Ordre. Han logerede naturligvis ogsaa i „Flensborger“ Herberg og var en god Ven af Fader, i hvis Selskab han tilbragte Aftenen. Om Morgenen vaagnede de ved Stormen og gik til Toldboden, Fader for at sejle hjem, *Drewsen* for at gaa ombord; men Uvejret tiltog, og Fader beordrede Folkene til at holde sig ved Baadene, for at passe paa dem, hvilket var en Guds Lykke. Der var ikke at tænke paa for *Drewsen* at komme ombord, og han var i stor Ængstelse for sit Skib og sit Mandskab. Fader trøstede ham med, at der var god Holdebund, og naar han havde gode Ankere og Tove, saa var der ingen Fare for et Skib at ride isænk, og at et lastet Skib, der rider overlangs for to Ankere, som det havde ude, skulde kæntre, var vel at anse for en Umulighed.

De gik hjem og spiste Frokost, men Uvejret tiltog, og da de atter kom til Toldboden, var det Utrolige sket. Skibet var kæntret. Formodentlig har det i den svære Sø redet Bougsprydet under det ene Tov, og 8 ulykkelige Sømænd kunde ses fra Land at strække Hænderne mod Himlen om Frelse, idet de ventede Døden og holdt sig ved Kølen, der vendte i Vejret. Paa Toldboden var

[1]) Hans rette Navn var Nicolay Drewitz fra Flensborg, ikke Drewsen.

ABILDGAARD INV. H. A. GROSCH SC.

LARS BACHE GAAR UD

der mange Tilskuere, hvis Fortvivlelse over at have denne Elendighed for Øje var ubeskrivelig, og de opmuntrede Søfolkene til at redde og bød dem Penge derfor, men ingen turde vove sig ud i Baad, hvor ikke Skibe kunde flyde. Da kom Fader, samlede strax sine fem Mand og var rede til at springe i sin ene Baad. Nu mente en af Kjøbenhavns Færgemænd, at naar Helsingøranerne kunde sejle, saa kunde ogsaa han, og i Følge sine Privilegier forbød han min Fader at gaa ud; han vilde have Fortjenesten, der var stor: Grosserer *Hans Staalhagen*[1]) bød alene 100 Rdlr., som dengang var en stor Sum, især for en Færgemand. Men han kom ikke længer end til Rødepæl og var glad ved at kunne komme ind igen med reddet Liv og synkefærdig Baad.

Nu var der ikke flere, der vilde gøre min Fader Rangen stridig, der med sine raske Gutter gav sig Gud i Vold og trodsede de oprørte Elementer med deres Mod og Sømandskab, under spændt Forventning af Mængden paa Land, som blev større og større. Da han naaede Skibet, kunde han ikke lægge til for ikke at blive knust, og han maatte sejle rundt om det flere Gange, idet han ved tilkastede Tove fik halet de 7 Sømænd ind i sin Baad; disse, som havde set den uundgaaelige Død saa nær og deres Hjem saa tæt efter Aars Fraværelse og Farer og Møje, havde ikke mange Kræfter tilbage til at holde sig fast, og den ottende Mand var allerede skyllet overbord.

[1]) Grosserer Hans Staal Hagen var født 1765 og døde 30. Marts 1837.

Gud holdt sin Haand over dem, og Lars Bache landede med de taknemlige Mænd, der kyssede hans Hænder og Klæder. *Staal Hagen* modtog ham med de Ord: „Jeg er Deres Skyldner, brave Mand!“ Men Lars Bache svarede stolt: „Jeg redder ikke Mennesker for Penge!“ og alle hans Folk gentog i samme Aand deres Førers Ord, glade ved Bevidstheden om at have udført en ædel Daad og stolte over, at Helsingørs Færgefolk i Hovedstadens Farvande havde faaet Lejlighed til at vise, hvorledes der kan sejles med en Baad.

Enhver vilde nu se den helsingørske Færgemand, som af den jublende Mængde blev baaret i Triumf til sit Logis, som blev belejret og bestormet den halve Dag. Der blev anskaffet tørre Klæder til Fader, thi der var naturligvis ikke en tør Trevl paa ham, og Aftenen blev tilbragt i Fryd og Gammen.

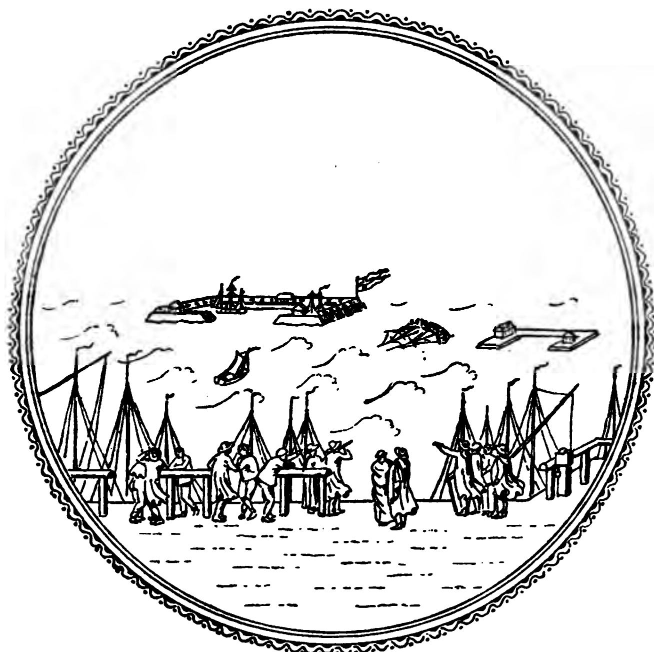
Der blev gjort Selskaber for ham i Helsingør og Helsingborg, og i Kjøbenhavn var man ved at ødelægge ham med Indbydelser og Fester, naar han kom dertil. Han fik Friplads i Theatret, og han troede, at det var dér, at hans Portræt[1]) blev taget, som kom ud i Kobberstik, af samme Mester som Billedet af Heltene fra 2. April, og deraf kommer det nok, at han er stukken med Hat paa. Kongen sendte ham Medaillen pro meritis og hver af Folkene 12 Dukater med Tilkendegivelsen af hans allerhøjeste Tilfredshed. Grosserer-Societetet

[1]) Se dette foran i Bogen.

SØLVKANDE
skænket Lars Bache af Grosserer-Selskabet i Kjøbenhavn

sendte ham en kostbar Sølvkande, hvorpaa Handlingen var graveret,[1]) og hver af Folkene et nydeligt Sølvbæger. Oehlenschlæger skrev sit Digt:

BEGIVENHEDEN DEN 3. NOVEMBER 1801
Gravering paa Sølvkanden

„Den bolde Lars Bagge“ og Guldberg „Lars Bagge og Hans Staalhagen“ (se Høegh Guldbergs samlede Digte. II), og fra alle Landets Kanter, fra Sverrig, ja fra et Kloster i Tyskland blev der sendt

[1]) Den pragtfulde Sølvkande, af hvilken der meddeles en Afbildning, er nu i Sønnesønnen, Maleren, Professor Otto Baches Eje, der til Bogen har tegnet den Gravure, som pryder Kanden.

Fader skønne og skønt indfattede Digte. Jeg var for ung til at vaage over deres Bevaring, og de blev udlaante og adspredte, indtil der i mange Aar ikke er fundet Spor af dem undtagen i Bøger.

Den berømmelige Begivenhed gjorde naturligvis min Fader endnu mere bekendt i og udenfor Landet, end han allerede var, og skaffede ham mangfoldige Velyndere. Fremmede søgte Bekendtskab med den bekendte Lars Bache, som han hed og hedder endnu, men den skaffede ham ogsaa mange Misundere mellem hans Standsfæller, af hvilke han ikke havde Omgang med mange uden for Forretninger, og vi saa godt som slet ingen.

Optegnelserne afbrydes her af Udgiverne for at give Plads for nogle Meddelelser om, hvorledes den omtalte Bedrift, der dengang vakte saa megen Opsigt, blev modtaget og betragtet af Publikum, Pressen og Regeringen, idet man ved hele denne Begivenhed vel maa erindre, at Folkets Sands for ædel Daad — særlig Sømands-Daad — og tapper Bedrift var stærkt vakt ved det Opsving i patriotiske Følelser, som Slaget den 2. April og dets Følger havde fremkaldt.

I sit Numer af 6. November, det første, der udkom efter Begivenheden, skriver „Statstidende“, som „Berlingske Tidende“ dengang hed:

„I Tirsdags havde vi en saa skrækkelig Orkan af Nordvest, at man næppe kan erindre dens Lige. Den begyndte om Formiddagen, Klokken hen-

imod 8, og rasede uafbrudt i noget over 7 Timer." Efter at have opregnet en temmelig lang Række Søulykker, anføres mellem disse: „Kaptajn Drewitz af Flensborg, ladet med Frugter fra Syden er kæntret ved 3 Kroner. Folkene er paa en Dreng nær bjerget af Helsingørs brave og uforsagte Færgemænd: Lars Bache, Frederik Wilhelmsen, Peder Magnusen og Lars Jensen Worm,[1]) samt Tjenestekarlene Christen og Jens, som med den ædleste Selvopofrelse vovede deres Liv for at redde Skibsmandskabet, som truedes med at blive et Rov for Bølgerne."

Men den 23. Novbr. indeholder Bladet en længere Artikel, som er støttet paa den Beretning, der et Par Dage før var fremkommen i Kollegialtidende:

„Ved den skrækkelige Orkan, som raste her den 3dje Novbr., var som bekendt Mandskabet paa Kapt. *Drewitz*'s strandede Skib udsat for den yderste Livsfare. Fra Toldboden kunde man se deres ynkelige Forfatning paa Vraget. En Grosserer her af Staden ved Navn *Staal Hagen* udlovede ædelmodigen en Belønning af 100 Rdlr. til dem, som kunde redde de Ulykkelige. En kjøbenhavnsk Færgemand gjorde med 3 til 4 Mand et frugtesløst Forsøg og modtog for sig og sine Folk en mindre Dusør, som bemeldte Grosserer tilbød ham. Imidlertid vovede den ædle helsingørske Færgemand *Lars Bagge* med 5 Kammerater

---

1) Færgemand F. Wilhelmsen f. 1772, d. 1822. Færgemand L. J. Worm f. 1770, d. 1813.

sig ud, reddede under den øjensynligste Livsfare Mandskabet og bragte det til Toldboden under de Tilstedeværendes Fryderaab. *Staal Hagen* tilbød ham den udlovede Belønning, men *Bagge* og hans Folk viste sig som sande danske Sømænd. De afslog Belønningen med den Forsikring, at de blot havde gjort deres Pligt og aldrig tænkt paa Betaling. Politimesteren anmeldte denne skønne Handling for Cancelliet, som indberettede den til Hans Majestæt.“ Derefter aftrykker Bladet den herved fremkaldte kgl. Resolution.

„Kollegialtidende“s Beretning og Resolutionen lyder saaledes:

„Den 3. d. M., da det frygtelige Uvejr rasede, om hvis sørgelige Følger paa flere Steder de offenlige Tidender indeholde jævnlige Anmældelser, hændte det sig efter en fra Politimesteren i Kbhvn. til Kancelliet indkommen Beretning, at et Skib hjemmehørende i Flensborg og ført af Kapt. *Drevsen* og kommende fra Monaco med en Ladning Frugter, forulykkedes her paa Rheden uden for det yderste Batteri. Syv Mænd af Skibets Besætning havde længe, omspændte af Dødens Rædsler, holdt sig fast paa Vraget og forgæves ventet Hjælp. Grosserer *Staal Hagen* her af Staden, som fra Toldboden havde bemærket disses ynkelige Forfatning, udlovede en Belønning af 100 Rdlr. til den eller dem, som bjergede dette for yderste Livsfare udsatte Mandskab.

En af Kbhvns. Færgefolk, tillige med 3 til 4 andre Mænd, tilbøde sig at gøre Forsøg paa de

Ulykkeliges Redning og satte i muligste Hast fra Land. En Færgemand fra Helsingør, navnlig *Lars Bagge,* som tillige med nogle af sine Kammerater var tilstede paa Toldboden, blev til samme Tid opmuntret at vove sig ud; Tilvejebringelsen af et Dræg og øvrigt fornødent Redskab opholdt ham og dem i nogen Tid. Den kjøbenhavnske Færgemand vandt ud Norden for Lynetten, men da Baaden, som var gammel, blev fyldt med Vand, saa Folkene sig ej i Stand til at naa Vraget uden med Fare for selv at sætte Livet til, de nødtes altsaa til at vende tilbage uden at have opnaaet deres Hensigt. Færgemand *Bagge*, som tog en fordelagtigere Vej, var derimod saa heldig efter øjensynligste Livsfare at redde samtlige 7 Mand og at indbringe disse til Toldboden under de Tilstedeværendes Fryderaab. *Bagge* afslog den udlovede og ham af Grosserer *Staal Hagen* tilbudne Belønning med Forsikring, at han intet havde gjort for Betaling. Den kjøbenhavnske Færgemand modtog til sig og sine Folk en mindre Douceur, som tilbødes dem af bemeldte Grosserer for deres Beredvillighed i at forsøge, hvad der stod i deres Magt til de Ulykkeliges Redning.

Efter at denne Beretning har fra Kancelliet været Hans Majestæt forelagt, har det behaget Allerhøjstsamme under Gaars Datum at resolvere saaledes:

„Med den Fornøjelse, som vi altid føle ved værdige Dannemænds ædle Daad, have vi erfaret dels, at Grosserer *Staal Hagen*, dreven af Men-

neskeligheds Følelse, ved udlovede Belønninger, har opfordret alle dem, som kunne komme de Ulykkelige til Redning, deels den raske og ærekiære Færgemand *Bagges* Mod, med hvilket han, understøttet af de brave Færgemænd *Frederich Wilhelmsen, Peder Magnusen* og *Lars Jensen Worm* samt Tjenestekarlene *Christian* og *Jens*, uforsagt har trodset Faren, reddet de Ulykkelige, og, efterat have opnaaet sit Øjemed, allerede lykkelig derved, forkaster hver anden Belønning.“

„Vi ansee det for en kiær Pligt at skiænke dem, som udmærke sig ved slige Handlinger, den Hæder, hvortil de have grundet Adgang. Vi ville derfor, at Cancelliet tilkiendegiver Grosserer *Staal Hagen* Vort allernaadigste Bifald for hans værdige Forhold i denne Sag. Vi forunde Færgemanden *Bagge* Sølv-Medaillen pro meritis og en aarlig Pension af 30 Rdlr. Vi skiænke enhver af dem, som foruden Færgemand *Bagge* have deeltaget i Redningen, en Præmie af 5 danske Dukater.“

Landets offenlige Blade optog Kollegialtidendes Beretning. Men man skuffes, naar man troer, at Heltens Hjemstads Tidende giver yderligere Oplysninger. „Helsingørs kgl. priviligerede Efterretninger“ aftrykker en Meddelelse efter „Hamburgische neue Zeitung“ og lader det derved bero.

Men *Lars Bagge* blev, som hans Søn fortæller, desuden hyldet og hædret paa mange andre Maader. Den pragtfulde Sølvkande, som Grosserer-Societetet i Kjøbenhavn skænkede ham „som Ag-

telsestegn for hans ædle Daad", og paa hvilken den i høj Grad spændende Scene ude paa Toldboden er graveret, er afbildet ovenfor, men han blev ogsaa i høje Toner prist i Digternes Sange.

Oehlenschlægers Digt er omtalt i Indledningen. Det var dengang paa alles Læber, og man hørte særlig det djærve Vers recitere, der udtrykker Lars Baches Ord, da han afslaar *Staal Hagens* Gave:

„For Guld jeg sælger ej mit Liv,
„Jeg fattig er, dog har jeg Brød.
„De Stakler Dine Penge giv,
„Som misted Alt, som er i Nød!"
Saa talte han med et hjerteligt Blik,
Og vendte den Rige sin Ryg, og gik.

En anden, paa den Tid meget skattet, Digter *Fredrik Høegh-Guldberg* skrev et Digt: „Staal Hagen og Lars Bagge eller den 3die Nvbr. 1801." I dette stærkt skruede og svulstige Poem lyder Lars Bagges Svar til Staal Hagen og Slutningen saaledes:

„Da svarer ham Bagge, den Dannemand:
„Min trofaste Haand Du som Broder modtage!
„Men ikke for Guldet jeg satte fra Land,
„Og Guld ej forskjønner den bedste blandt Dage.
„Giv Guldet til Arme! Giv Himlen Din Priis!
„Mig give Du Haanden paa Sømands Viis!"

„Saa mandig en Daad og saa mandigt et Ord
kom Dannerkongen for Øre.
„„O stolt er det Folk, jeg regjerer i Nord!
Og sødt er det Scepter at føre!""
Den Mand, der bød Kamp mod det fraadende Hav,
Hver Snekke, der foer over Bølgernes Grav,
med smilende Bifald han faderligt ærer.
Men Hæderens Mynt, som han Bagge gav,
skal adle hver Orden, en Dannemand bærer."

Digtet er aftrykt i Fr. Høegh Guldbergs samlede Digte. Kbh. 1803. II. og ledsages af et Kobberstik, der forestiller den idealiserede Scene, da Lars Bache gaar i Baaden paa Toldboden. Det er tegnet af Abildgaard og stukket af H. Grosch og er gengivet oven for.

Der udkom desuden mange andre Digte og Gadeviser om Begivenheden, af hvilke her kun skal nævnes: Engelbretsen. Hæderssang om Færgemand Lars Bache. Kbh. 1801. (4 Blade), og „En svensk Sang om de i Stormen den 3. Nvbr. d. A. paa Kjøbenhavns Rhed reddede Mennesker. af Pastor M. Stoltz. Sælges for 4 Sk. og faaes hos J. H. Schubothe paa Børsen Nr. 5.“

Men det lader til, at selve den stakkels Skipper *Drewitz* har faaet Ubehageligheder paa en eller anden Maade, og at man har havt ham mistænkt for at have holdt sig tilbage lige over for Redningsmændene, thi den 4. December indrykker han følgende i „Statstidende“ Nr. 97.

„Uden i mindste Maade at ville berøve Hr. Grosserer *Staal Hagen* den Tak, som enhver god Mand bør yde ham for hans rosværdige Forhold, at have opmuntret nogle helsingørske Færgemænd til at redde Mandskabet paa det af mig førte og den 3. Nvbr. sidstleden her paa Rheden under den skrækkelige Orkan kæntrede Skib, da disse Folk paa Siden af bemeldte Skib kæmpede mod Døden, og, formedelst de forfærdelige Brændinger af Søen, som uafladelig gik over Skibet, hvert

Øjeblik maatte frygte for at blive dens Ofre, skylder jeg ikke blot mig selv, som havde den blidere Skæbne at være i Land, men endog min Rheders Commissionær, Hr. Grosserer *Kellermann,* at underrette Medborgere om, at ingen af os var, eller som Menneske kunde være ligegyldig ved at erfare den Nød, hvori fornævnte Folk paa hiin skrækkelige Dag vare bestedte, men at vi gjorde alt, hvad Pligt og Menneskekærlighed kunde byde, forat befrie dem fra deres Elendighed. Saa vel Hr. *Kellermann* som jeg var den hele Dag paa Toldboden og søgte Hjælp, men ingen var at overtale til at vove sig ud, førend om Eftermiddagen Kl. $2^1/_2$, da Stormen syntes at sagtnes lidet. Forretninger, som et andet af min Rheders Skibe forvoldte, der ogsaa havde det Uheld at komme paa Grund, nødte Hr. *Kellermann* til at forlade Toldboden paa den Tid, men han efterlod sin Fuldmægtig og befalede ham ikke at spare noget Middel til det ommeldte Mandskabs Frelse. Denne talte ogsaa strax derpaa med en af de helsingørske Færgefolk, og tilbød ham at betale ham 20 Rbd. for hver Mand, som de bjergede og mere, om de forlangte det. Manden var villig og erklærede, at han vilde gaa ud, naar han kunde faa sine Kammerater til at følge med. Nogle faa Minutter derefter saa jeg dem at sejle ud, og efter omtrent en Times Forløb kom de med de 7 bjergede Mænd tilbage. Strax derefter tog jeg Færgemanden *Lars Bagge* tillige med Hr. *Kellermann* med mig til Hr. Dispacheur *Buntzen,*

som er min Mægler, i hvis Overværelse vi begge tilbød at betale *Bagge* den førommeldte eller hvad anden Bjergeløn han forlangte for Folkene; men han var ædelmodig nok til at afslaa os samme med de Ord, at han ikke bjergede sine Medmenneskers Liv for Penge. Denne Beretning er i alle sine Dele sandfærdig og kan med Vidner bevises.

Kbhvn., d. 28. Nvbr. 1801.

Nicolay Drewitz fra Flensborg.

Denne Beretning bidrager noget til at belyse Scenen paa Toldboden; den forringer ikke *Lars Baches* Fortjeneste, men søger kun at hævde Skipperens Optræden ved Siden af *Staal Hagens* Ædelmodighed.

Daarlig som Baumgartens Skole var, lærte jeg kun lidt eller intet og blev derfor taget ud, og efter vor Nabos, en emigreret Franskmands Raad, sat i Skole hos Hr. *Metz*,[1]) hvor flere af Byens Honoratiores Børn gik, baade Piger og Drenge. Vi lærte der Tysk, Fransk og Skrivning af Hr. Metz, og Regning af hans Værts Søn, der var Discipel i Latinskolen, nuværende Præst *L. Schmidt* i Aagerup.[2]) Om at lære Dansk var der hverken Tanke eller Tale, saa lidt, at vi under Undervisningen ikke maatte lukke Munden op paa det

1) Skolelærer Metz boede paa Stengade Nr. 411 og døde i December 1804.
2) Laurits Smith f. 1794 døde som Præst i Aagerup 1871. Han var en Søn af Toldbetjent i Helsingør Jens Lauritsen Smith,

Sprog. Ja, vi blev saagar omdøbte, den ene Uge læstes Fransk, og saa hed jeg Nicolas, den anden Tysk og saa hed jeg Nicolaj, om hvilket vor Tjenestepige maatte være underrettet, naar hun bragte Maden; thi foruden Skolepenge sendte nogle Familier paa Omgang Middagsmad til *Metz,* og den Dag spiste den respektive Søn med ham. Han var ugift og tilaars og fra Byen i Elsass af samme Navn, derfor talte han begge Sprog. — *Metz* fortalte os Løgne og Krøniker og spaserede ofte med hele Skolen, som jo ikke var stor. Han havde været hvervet Underofficer og havde vist ikke faaet nogensomhelst videnskabelig Dannelse, ofte tog han sig en Taar over Tørsten, selv i Undervisningstiden. Jeg lærte ikke synderligt, naar undtages, at jeg fik en god Tungefærdighed i Fransk og Tysk, saaledes at jeg godt kunde udtrykke mig, især i det første Sprog. En af de mest dannede engelske Købmænd, *Chapman,*[1]) satte tre af sine Sønner i samme Skole; den ældste, *John,* var et Aar yngre end jeg, og med ham blev jeg meget intim, saa at jeg ved alle Lejligheder blev bedt hjem i det elegante Hus. Moderen var en elskværdig og dannet Dame, og en Datter, *Anna,* var en smuk Pige, der senere er blevet bekendt ved at have oversat „Kong Renés Datter“, „Den tapre Landsoldat“ og flere Digtere paa Engelsk. Det var alle artige og velopdragne Børn. — Jeg var 10 Aar gammel, da jeg blev syg paa min Ge-

[1]) John Chapman var født i London 1749 og tog Borgerskab i Helsingø $^{28}/_{4}$ 1778 efter at have været paa Kontoret hos Fr. Godenius i 14 Aar.

burtsdag og fik en hæftig Nerve- og Galdefeber, som flere Gange bragte mig paa Gravens Rand. Den unge *Seyer* stod trolig ved min Seng, og gamle *Metz* kom meget ofte og saa til mig, og naar han syntes, jeg var lidt bedre, pinte han mig til at tale Fransk med sig, til Moder tilsidst maatte forbyde ham at komme til Sengen. Da jeg kom op, laa den gamle Mand Lig. Skolen gik nu istaa hele Vinteren med Undtagelse af *Richters* Aftentimer.

Den nye Skolelov var da nylig udgaaet, men ikke sat i Kraft, den galdt desuden kun Almue- og Borgerskolerne. Privat-Instituter var der ingen af, de enkelte Skoler, hvori der lærtes fremmede Sprog var, som man vil have set, etableret af afskedigede, hvervede fremmede Underofficerer, der havde udtjent, men som ikke kunde undervise i andet end deres Modersmaal og, Talen fraregnet, daarligt nok. De fremmede Præster gav Time-Undervisning, men var meget kostbare. I Latinskolen gik, foruden nogle Embedsmænds Børn, næsten ikke andre end Drageres og andre simple og fattige Folks Børn, der mere betragtede Skolen som en Indtægt end som en Læreanstalt; thi Børnene sang i Koret ved Bryllupper og Begravelser, hvorfor de fik Betaling og desuden Stipendier. Fader yndede ikke Embedsstanden og havde bestemt mig for det praktiske Liv, og han fordrede som en ufravigelig Betingelse for Dannelse, at en Mand kunde føre en Samtale i ét eller flere Sprog, og endnu var de levende Sprog ikke indførte i

Latinskolen, hvor der ikke lærtes andet end Latin, Græsk og Hebraisk.

Det blev besluttet, at jeg skulde lære at tegne, og den bedste og efter Datidens Forhold meget kostbare Tegnelærer blev antaget. Hr. *Bechtor* var naturligvis ogsaa en afskediget Underofficer, høj, mager og afmaalt i alle sine Bevægelser. Han drak altid sin Snaps eller sin Kaffe i det samme bestemte Tempo, gik med korte Benklæder med Knæspænder, snehvide Strømper med Silkeflammer eller Striber, Sko med Sølvspænder, høj spidspullet Hat, stivt Halsbind og fin Rørstok. Hans ene Skridt var ikke to Tommer længere end det andet, og han mødte altid til bestemt Klokkeslet, og jeg maatte da sidde ved Bordet med alle Apparater i Orden og hans Stol staa paa en bestemt Plads. Hatten blev sat paa Stokken og stillet i samme Krog, og naar Timen var forbi, var Hr. Bechtor ude af Stuen, inden Klokken havde slaaet sit sidste Slag og med sine Storkeskridt paa Vejen til den næste Information. Forresten var han en systematisk Lærer, og jeg lærte godt at tegne under ham.[1]) Jeg havde megen Lyst og godt Anlæg, og da min Moder sværmede for mine Kunstproduktioner, blev jeg ogsaa mest holdt til at tegne uden for Undervisningstiden og bragte det efter Omstændighederne ret vidt deri. —

Der debatteredes og ventileredes endnu om, hvor jeg skulde sættes i Skole, da en deus ex machina faldt ned. *Steinberg* havde været Under-

1) „Tegnemester" Niels Bechtor døde 1807 i smaa Kaar.

officer ved Schacks Jægere og deserterede med en Ispost; han havde tjent i Sverrig og var nu borte, Gud véd hvor og i hvad Egenskab, i flere Aar, da han blev amnesteret og optraadte i Helsingør som en fin Mand med en Plan til et Institut, hvori intet var at indvende. Han kunde desuden snakke Fanden et Øre af, og Trangen til en Skole var stor. Institutet blev i en Fart oprettet, et Par Lærere engageret, men Hr. *Steinberg* var en tysk Charlatan, Skolen gik Krebsegang, og inden Aaret var omme, var Hr. *Steinberg* færdig.

I dette Tidsrum var Velstanden tiltagen. Vi førte hjemme et godt og aabent Hus. Moder havde sørget for at samle et overflødigt Indbo, hun havde saaledes et Køkken, der kun stod til Stads, foruden et andet, som hun kogte i; det første var i Ordets egenlige Forstand beklædt paa alle fire Vægge med Kobber og Messing, som ikke tjente til andet end at blive skuret og poleret fire Gange om Aaret, foruden den daglige Afstøvning.

Jeg mindes hende som en smuk Kone med en overordenlig skøn Hudfarve, som hun beholdt til sin høje Alderdom saa vel som et ualmindelig stort og smukt Haar, hun var altid i Bevægelse og havde den Fyldighed, som klæder en Kone mellem 30 og 40 Aar saa godt, men hun blev sværere med Aarene og tilsidst meget svær. Hun gik meget sjældent ud, og det var en Fest, naar hun tog alle os Børn med, og vi en Sommer-

aften gik ud bag Ankersmed-Bakkerne,[1]) hvor Aftensmaaltidet blev dækket op i Græsset og vi alle, baade Bedstemoder og Tjenestepigen lejrede os om det. — Men det var ogsaa godt, at hun ikke tog meget ud i Selskab, thi naar det engang imellem var uundgaaeligt, som f. Ex. Kongens Geburtsdag, da hun regelmæssig tog til Bal, var der et Staahej, saa Huset var færdig at blive sat paa den anden Ende.

Uagtet hun altid sagde, at hun ikke brød sig om Stads, saa var det kostbareste hende da ikke godt nok, og aldrig kunde hun blive færdig. Stadens første Frisør kom løbende til bestemt Tid (alle Frisører løb dengang i deres hvide Kjoler med Pudderæsken i Haanden og alle Krøllejærnene ud af Kjolelommerne), men Moder var ikke vadsket eller havde kun gjort sit Undertoilette: „Saa kan jeg springe dér og dér hen saalænge." „Ja, bliv ikke for længe, Hr. *Petersen!*"

Saa kom Kareten, men Madamen havde næppe faaet Klokken paa. „Kom præcis om en Time!" Endelig var hun saa vidt færdig, men saa var den ulykkelige Haarskærer ikke kommen, og naar han saa endelig kom forpustet som en Jagthund, blev han dygtigt tiltalt, og truet med, at man næste Gang henvendte sig til *Hansen*, hans Kunstrival, hvor til den skikkelige Mand gjorde mange ærbødige Undskyldninger, uagtet han havde været paa Pletten. Naar de da skred til Operationen,

1) Ankersmedien laa tæt syd for Byen omtrent overfor den senere „Villa Augusta", der dengang var Sukkerraffinaderi (2. Sukkerhus). Ankersmedie-Bakkerne var de Baadepladser ved Stranden tæt syd herfor.

saa stod Madam *Seyer* med ét Lys, Jfr. *Seyer* med ét, Pigen med ét og jeg med ét, medens *Petersen* kreppende, krøllende, pomadiserende, osv. løb rundt om Moder, og saa var Frisuren for høj, saa for lav.

Endelig efter at Fader tre, fire Gange var gaaet ind og ud med et: „Det er da Satan til Tid!“ og efter at Kareten[1]) lige saa ofte forgæves havde meldt sig, var den maaske netop fraværende, naar Moder var færdig; saa fik Kusken Skyld, og først naar Moder var i Vognen, blev der damstille.

Foruden denne ufravigelige Baltur, gjorde Moder gærne Selskab i en af de store Kanefarter til Fredensborg, og lod sig overtale til at gøre en Ramløsa-Tur med, naar et Selskab af specielle Venner i den Anledning kom fra Kjøbenhavn eller langt ude fra Landet. Hun var meget søsyg ved den mindste Blæst, men hun lod sig dog ikke afholde fra aarlig at tage til Helsingborg Marked for at forsyne sig med Kobberkar, Jærnpander etc. Ellers kom hun meget sjælden ud, uagtet hun holdt meget af at køre, især én Gang om Aaret til Kjøbenhavn, hvor vi havde Familie og en Masse Venner, der kappedes om at gøre Gengæld for nydt Gæstfrihed.

Hun var en kærlig og omhyggelig Moder, men hæftig, som hun var, fordrede hun Lydighed, om end hendes Anordninger ikke altid var de rigtigste; men blev de overtraadte, saa var Irettesættelsen sjældent affattet i maadeholdne Udtryk og

[1]) Der var mange Vognmænd i Byen, men meget faa lukkede Kareter.

som oftest udførte hun praktisk sit Ordsprog: „at det ikke hjalp at bruge Munden, naar Hænderne ikke fulgte efter.“ Dette galdt baade Børn og Tjenestepiger, men ligesom Tugtelsen var Øjeblikkets Indskydelse, saa var den hverken haard eller lang, og naar jeg var saa heldig at echapere, medens Udbruddet stod paa, saa var det gerne glemt, inden jeg kom tilsyne igen. —

Saaledes som hun styrede sit Departement, saaledes forstod hun ogsaa at holde sig i Respekt hos Færgekarlene, og hun kunde faa dem til at tjære Plankeværk og Kælderlemme, save et Stykke Brænde, bære Tørv eller Vand til Vask, ja skære Pølsepinde, naar vi havde slagtet, uagtet ingen Husgærning hørte dem til, og Fader aldrig bad dem om saadant; men derfor kaldte han hende ogsaa sin Overstyrmand. Som Hustru var hun efter sit Standpunkt uden Dadel, hun, som betragtede sig selv som despotisk Hersker ude og inde i hele Huset, øvede aldrig sin Magt imod min Fader, som hun som Grundsætning saa vel som af naturlig Takt respekterede som Husets Husbond og Herre, — men jeg troer ogsaa, at han var den eneste Herre, hun anerkendte, uagtet han vist nok i hele deres Ægteskab aldrig har befalet hende noget, og jeg aldrig mindes at have hørt et haardt eller strængt Ord af ham mod hende. Men hun havde, som sig hør og bør, ogsaa Øje for alt, hvad der var ham til Behag. Maden var altid færdig til bestemt Tid, men Papa ikke saa bestemt med at komme hjem. Henimod Klokke-

slettet blev jeg derfor gærne detacheret for at hente ham. Naar han ikke var paa Søen, holdt hans Forretninger ham ved Broen, hvor der hvert Øjeblik kunde indløbe Lejlighed, og imellem Turene dér gik han ind paa Vinhusene, læste en Avis og fik en Passiar eller en Disput, hvad han holdt meget af mellem Venner til et Glas Vin. Jeg havde min bestemte Tur, først hos Madam *Juul,*[1]) hvor han ofte spillede Billard, saa til *Stephanson,*[2]) ligeledes Billard, derfra til *Lønborgs, Hansen & Ipsen, Soldan & Lund* (Vinhuse),[3]) og jeg sluttede, hvis jeg ingen af de Steder havde truffet ham, med Broen, hvor han da var at finde. Moder tittede imidlertid flere Gange ud ad Vinduet, og havde det varet for længe, inden vi kom, saa skændte hun, fordi Maden maatte staa og „snirre“ og tabe Saft og Kraft, som hun ytrede, men det var strax forbi, thi hun plagede ham aldrig med ondt Lune, Graad eller Særheder, og Gud hjælpe den, der ikke ytrede sig med den tilbørlige Respekt om *Lars Bache* eller sagde et Ord om ham, som hun kunde udlægge som fornærmende, enten det var Ven eller Frænde, ja selv Bedstemoder, saa fik de baade læst og paaskrevet.

Kun én Omstændighed gav somme Tider Anledning til huslige Scener, det var Moders Jalusi,

---

[1]) Postherbergerer Madam Juhl var Enke efter Ejeren af Hotel d'Øresund James Carmichael, der døde 1793, hvor efter hun giftede sig med Herbergerer Hans Juhl, der døde 1798.

[2]) Herbergerer Stewinson, Stengade Nr. 136.

[3]) Købmænd og Vinhandlere. Lønborg, Stengade Nr. 17. Lund og Soldan Toldboden Nr. 2.

naar Fader i et eller andet Selskab havde skænket en Dame for megen Opmærksomhed, eller kom for meget paa et Sted, hvor der var en smuk Opvartningspige. Hun paastod at have god Grund dertil, men skænkede han Nogen mere Opmærksomhed, end han burde, saa var Grunden Letsindighed og ikke Mangel paa Kærlighed til Moder. De levede et lykkeligt Ægteskab lige til hans Død. Han første Ord, naar han kom hjem, endnu førend han havde lukket Døren var: Hvor er Mo'er? uagtet han godt vidste, at hun var i Køkkenet, naar hun ikke var i Stuen. Saa trak han Trøjen af og gik ud til hende, gav hende et Kys og et lille Dask, som blev besvaret med et dito, saa kraftigt, at hun tidt ømmede sig over sine Fingerender, derpaa gik han ind og fik fat i de Smaa, som han dansede med til sin egen Sang, der klang, saa den kunde skræmme ethvert musikalsk Øre. Mig legede han aldrig med, kælede aldrig for — den store Dreng skulde ikke forkæles. Han talte jævnlig i en barsk Sømandstone til mig, men jeg var saa gammel, at jeg godt kunde vurdere, at den var paatagen; thi fejlede jeg det ringeste, var han hvert Øjeblik hjemme for at spørge til mig, og flere Gange, naar han kom hjem, efter at jeg var i Seng og lod som jeg sov, har jeg set ham ligge paa Knæ uden for min Seng, trække mit Skjorteærme op, rose min Arm for Moder og stjæle sig til at give mig et Kys, og med Glæde fortælle, hvor flydende jeg kunde tale Fransk, hvorledes Lærerne roste mig osv.

Saasnart han kom hjem, trak han Trøjen af. Maden smagte ham bedst, naar der da ingen Fremmede var, i Skjorteærmer, Støvlerne af og Tøflerne paa.

En af vore største Højtider var Krammarkedet. *Peetz,* som jeg senere skal omtale, kom da til Helsingør, hvor han slog Bod op med Legetøj og Nips; han havde da Kone, Svend, begge Sønner og en Datter med, og saa mange vi kunde huse af dem, logerede hos os.[1]) Den Herlighed varede 3 à $3^1/_2$ Dag, og den yngste Søn, *Johannes, Martin Thiesen* og jeg hjalp da til at bygge Telt, rive ned, handle, men naturligvis mest med at gøre Spilopper. Kvægmarkeds-Dagen var ogsaa meget vigtig. Tidlig om Morgenen fulgte jeg Moder ud paa Markedet, hvor hun gjorde sine Indkøb af levende Gæs og mangfoldige Husholdningsvarer, thi dengang provianteredes ethvert Hus for Vinteren, lige som et Skib til en China-Tur; ingen ordenlige Folk købte Aaret rundt saa meget som et Pund hos en Høker.

Fader havde, foruden sin Del i Galeasen, i flere Aar Halvparten i en Kuf, som foer paa Bordeaux. Den gav vist ikke stort i Provenu, thi ved hver Rejse blev der talt om, at Kaptajnen skulde afsættes, naar han kom hjem, da han brugte for meget og sølede for meget; men *Jacobsen* var en

[1]) Stengade var dengang og endnu mange Aar senere Skuepladsen for Byens Markeder, idet de Handlende mod en Afgift opslog deres Telte og Boder paa begge Sider af Gaden. (Lassen. Prg. 1877. S. 15. Museum. 1892. I. S. 215.)

fiffig Holstener og bragte hver Rejse en tyrkisk Klokke, Silkestrømper og Handsker hjem til Moder, Æsker, Valdnøddeskaller med Nips i, Hovedvandsflasker etc. til Børnene, udsøgte Likører og et Oxehoved rigtig god Vin etc. til Fader (paa samme Maade var ogsaa den kloge Pudel Diana kommen til Huset), og saa beholdt *Jacobsen* Skibet den ene Rejse efter den anden, og tog vist sin Opmærksomhed godt betalt, uagtet den ikke stod opført i Regnskabet.

Om Vinteren blev der spundet til Sejl, og da Garnet dertil maatte spindes med Sagkundskab, saa kom hos os en Spinderske, der forstod den Kunst.[1]) Det var en midaldrende Pige, hun var meget proper og pedantisk ordentlig og var saa hæs, at ingen Fremmede forstod hende; man sagde, at Drøvelen var sunken. Jeg taler om *Ellen,* fordi hun var det mest overtroiske Menneske, jeg har kendt; kom der en Kurre paa den Traad, hun spandt, eller den knækkede, naar hun haspede, saa spyttede hun tre Gange, havde Formularer og Besværgelser rede, og gentoges Uheldene, blev hun som rasende, forbandede ham — jeg véd ikke hvem, men formoder det var Fanden. At spille hende Puds var *Martin Thiesens* og min Opgave. Hendes højhælede Smæktøfler, som stod under hendes Stol, blev vendte ved Hjælp af en lang tynd Stok osv., hvilket altsammen let lod sig praktisere, da hun var temmelig døv.

---

1) I langt tidligere Tider havde man gjort gentagne forgæves Forsøg paa at oprette Sejldugsvæverier i Helsingør. (Arkiv og Museum. II. S. 100.)

Fader havde en lille Jagt, som bl. a. foer paa Jylland efter Smør. En ung rask svensk Færgekarl af vore foer med den. Hjemkommen fra en Rejse var den en Morgen ankret uden for Havnen, da min Fader skulde paa Søen og *Christian* sprang i Baaden [til ham]. Fader gik ombord i et stort ballastet Skib, medens min Morbroder sad tilroers og *Christian* stod i Stavnen og holdt til med Baadshagen; men i den store Sø, der gik, slap denne, og *Christian* gik overbord, Baaden drev strax fra Siden, og min Fader og Kaptajnen, som stod i Samtale oppe paa det høje Skib, maatte, uden at kunne yde betids Hjælp, være Vidne til, at hans Yndling blandt Karlene druknede.

Skuespiller *Knudsen* var af Arveprinsen skænket Jægerspris Færgegaard;[1]) en af Faders Venner *Ludvigsen*, havde Svanholm i Forpagtning, og begge havde ofte inviteret Fader til et Besøg. En Sommer i dette Tidsrum foretog Fader Rejsen med en Familie, der havde Slægtninge i Egnen, og han tog mig med som overalt, hvor der var noget nyt at se. Og overalt havde han gode Venner, og overalt kan jeg sige, at vi blev næsten festligt modtagne, men især hos den da bekendte og for sine patriotiske Bestræbelser berømte *Knudsen*, og Tilfældet skaffede os paa en komisk Maade

---

[1]) Hans Christian Knudsen (1763—1816) var en Karakter-Skuespiller af høj Rang. Han udfoldede ved alle de Ulykker, der ramte Landet, en betydelig patriotisk og velgørende Virksomhed og forstod ved sine offenlige Forestillinger og sine Sange fra Scenen at samle store Summer ind i Danmark og Norge for at lindre de Saar, Krigen havde bibragt. Til Løn fik han bl. a. Bestillingen som Færgemand ved Jægerspris, som han samtidig med sin Skuespillervirksomhed ved det Kgl. Theater beatred til 1811.

en ufrivillig fyrstelig Honneur. Det hændte sig nemlig, at vi netop kom til Færgestedet paa en Dag, da Arveprinsen var ventet.[1]) Ved Frederikssundssiden laa en Slup med Flag paa Stang, og paa Jægerspris-Siden var Kanoner ladte, Sangkor arrangeret og *Knudsen*, forberedt paa en glimrende Tale, stod paa Landgangsbroen. Vore to herskabelige Vogne kørte ned i Færgen, medens nogle Damer og Herrer og jeg sprang i Baaden, som vi vilde sejle over med, men blev jagede op i Færgen, der satte fra Land. Dette Hurlumhej af pyntede Folk blev bemærket af dem, der ventede paa Jægerspris-Siden, de gav sig ikke Tid, men gav sig til at løsne de for Prinsen bestemte Kanoner, og da Fader og hans Venner vinkede med Hattene for at standse dem, troede de at det var Istemmelse af Honneuren og udbrød i skingrende Hurraraab under den kongelige Kanonsalut. Det hele endte ved Landingen med Flauhed, Grin, venskabelige Hilsner og et gæstfrit Maaltid i Færgegaarden.

I denne Periode var Kong *Gustav IV Adolph* af Sverrig i Kjøbenhavn, jeg troer for at formaa den danske Regering til en ny Alliance imod Frankrig. Kronprinsen, senere Kong *Frederik VI*, fulgte ham med stor Suite til Helsingør, hvor der var stor Stads for den fremmede Konge, som alle talte om med Haan og Had — han var svensk — og for den folkelige Kronprins.[2])

I Brøndtiden, jeg troer 1806, laa Kong *Gustav*

[1]) Kong Christian VII havde 1773 overdraget Jægerspris Gaard og Gods til sin Broder Arveprins Frederik paa dennes Livstid.

[2]) Se „Berlingske Tidende" Januar 1805.

med Dronningen, Prinsen af Wasa og hele det svenske Hof ved Ramlösa. Man tænke sig det Liv og den Stads dér og i det lille Helsingborg af Hoffet, den pragtlystne svenske Adel, Kjøbenhavnere og mange andre, der benyttede Lejligheden til at besøge Surbrønden, hvor man i Brøndsalen kom i umiddelbart Selskab med Konge, Dronning, Prinser osv. Jeg var der flere Gange og søgte altid i Nærheden af den jævnaldrende Prins med det brede Ridderbaand og maalte hemmelig Højde med ham, naar han stod ved Siden af mig, men jeg var ogsaa engageret til Legekammerat med ham. Hans Hovmester boede hos *Flyborg* i Helsingborg, der var en speciel Ven af Fader, og som for Prinsen havde arrangeret en Slags Marionet-Komedie; Automater skulde stilles paa Skildpadder og disse paa en eller anden Maade føres ind i Salen. Flere Drenge fra Helsingør, som kunde tale Fransk, og deriblandt jeg, var indbudne, men der blev ikke noget af Stadsen, og jeg kom ikke til at lege med Prinsen.[1])

En Bortførelseshistorie i Familien. Min Moders Faster var tidligere tilbage i Tiden gift med en tysk Smedesvend *Peetz*, der arbejdede paa Holmen.[2]) Han var et Naturmenneske, saa raa som Schwarzwald havde udsendt ham, men flittig og

[1]) Den omtalte Prins Gustav (1799—1877) levede, efter at hans Fader, Gustav IV Adolph 1809 blev stødt fra Tronen, i Landflygtighed under Titelen Prins af Wasa. Han blev østerrigsk Feltmarskallieutenant.

[2]) Johan Christian Peetz (Pätz), født i Brunsvig 1755, død i Kbhvn. 13/11 1830, gift med Christine Petersdatter Basse, født i Rungsted 1749, død 1833.

med en god naturlig Forstand, mild og venlig, naar han ikke kom i Affekt, men det kom han let, og saa var han gram som en Tysker. Da Ægteparret havde sat Bo i en Kælder ved Gammelstrand, vadskede og kogte den flittige unge Kone for Smedesvende, og drev Handel med Strygebolte o. dsl., som Manden forfærdigede efter Fyraften, og deres Bestræbelser lykkedes saa godt, at de snart kunde hænge et Skab ud med Knapper og Spænder. Alle Folk gik dengang med Sko- og Knæspænder og Metalknapper. *Peetz* læste meget, lærte at kradse sit Navn og et meget tarveligt Brev op, levede tarveligt og fornøjeligt med sin unge Kone, og om Aftenen fik han sig en Passiar uden for Kælderdøren med Naboerne, som røg deres Piber paa Trappetrinene. Han holdt usigelig meget af at passiare og disputere, og da Mandens Kundskaber ikke strakte sig stort videre end til Ambolten og Tangen, saa hentede hans tørstige naturlige Forstand Stoffet fra Religionen, i hvilken der som i alt andet var Revolution.

Han var Rationalist, og som saadan nærmede han sig i meget til Jøderne, der for en stor Del boede i hans Kvarter. Den siden berømte Hofraad *Amsel Meyer,* Chef for det største Bankierhus i Skandinavien: *Meyer & Trier,* var saaledes hans gode Ven, og den tarvelige rige Jøde spiste tidt sit Stykke Spegesild til Aften paa Trappen i fortrolig Samtale med sin Nabo, Kældermanden.[1])

[1]) Den bekendte store Handels- og Finansmand David Amsel Meyer (1753—1813) var ved sin Særhed og ved sit fanatiske Had til Luxus kommen i Ry for Gærrighed.

Med den rige *Gerson*, *Raphael*'erne, *Wallich*'erne, *Weel*'erne og andre rige, tildels fritænkende Jøder sluttede han ligeledes tidligt Venskab, som vedligeholdtes til hans Død i en høj Alder. Under Kjøbenhavns Ildebrand 1795 gik hans Bolig op i Luerne, og han var blandt dem, der slog en lille Hytte op paa Slotspladsen. Her og imellem Slottets Ruiner rejste sig snart en lille By af et artigt Udseende og eget Liv. Brandlidte og husvilde Familier satte sig i Besiddelse af en Vinduesfordybning i de uhyre tykke Slotsmure, og en Bræddeklædning indad gjorde den i en Fart til et improviseret Værelse for en hel Familie. I Hytterne kogte, stegte, handlede og sjakrede alle Mand, *Peetz* og hans Kone ogsaa. Holmens Værksteder var brændte, og i det Par Aar, inden de kunde flytte ind i et af de nybyggede Steder ved Gammelstrand, havde de grundlagt en saadan Velstand, at der ved Siden af Skabet med Spænder og Knapper kunde udhænges et andet, vel fyldt med Uhre og sølvbeslagne Piber; i Vinduerne saaes allehaande Nürnberger Legetøj og andre rare Sager, der kunde desuden gøres betydelige Indkøb paa Assistenshus-Auktionerne, og alt gik saa godt, som det i den Opvækningstid kunde gaa flittige og brave Folk.

Færgestrædet og Højbrostrædet var blevet nedlagt og udlagt til den nuværende Højbroplads, Læderstræde og de andre Jødegader var blevet udvidede, og det hele var nu et elegant Kvarter. Spænder begyndte imidlertid at gaa af Mode, og

da *Peetz* havde samlet sig, hvad Smaaborgere dengang kaldte en Formue, købte han sig et eget Sted i Store Grønnegade og etablerede dér en saakaldet Nürnbergerhandel mest med fremmed Legetøj og saadanne Varer, som *Blankensteiner*[1]) og nu Isenkræmmerne for en Del fører, men derhos fortsatte og udvidede han sin Pibe-, Uhr- og Knaphandel. Her i Grønnegade erindrer jeg Familien fra min tidligste Barndom, her legede jeg med den yngste Søn, som kun var et eller to Aar ældre end jeg, her levede jeg mange Dage i Fryd og Gammen, naar jeg kom til Kjøbenhavn. I Stuen til Gaden var Butik, et Værelse ved Siden af til Gaarden var Mandens og Konens Sovekammer og tillige Dagligstue, første Sal og en Kvistetage var Stadsværelse, Gæstekammer og Børnenes Værelser. *Peetz* gav sine Børn, hvad han selv manglede, den bedste Skolegang. Den ældste Datter var Moders Veninde, uagtet hun var meget yngre; Faders Yndling i Familien var den yngste Datter, en meget smuk og indtagende Pige. Den ældste Søn lærte Musik og at dreje, da han skulde uddannes til Instrumentmager af blæsende Træinstrumenter, men han opgav det, kom paa Blaagaards Seminarium og lever endnu som Degn i et godt Kald.[2]) Den yngste Søn tog dansk juridisk Examen, blev Prokurator i Holbæk og Forvalter paa

---

[1]) Blandt de saakaldte „Nürnbergere", det vil sige Kunst- og Galanterihandlere, havde Blankensteiner, Hj. af Købmagergade og Østergade, paa den Tid den største Forretning.

[2]) Johan Peter Chrtstian Peetz, født i Kbhvn. 1788, død som Lærer i Kamstrup $^{26}/_{3}$ 1871. (A. Petersen. Den jonstrupske Stat. 251.)

Bonderup, og er nu død.[1]) *Sophie* blev gift med en Adjunkt ved Nykøbing Skole og er nu en gammel Præstekone i Fyen.

En Kancellist i det tyske Kancelli, *Christianson,* der informerede i Tysk, og som nærmede sig Pebersvende-Aarene, forelskede sig i den blide sextenaarige *Ane,* med hvem han blev forlovet til Forældrenes Glæde, da han var en flittig og en respektabel Mand i god Stilling, ejede et Par Tusind Daler og aarlig lagde Penge op. Men en Dag udspandt der sig en Disput mellem ham og den vordende Svigerpapa, jeg troer om Religions-Anliggender, som endte med, at *Peetz* viste ham Døren og svor den drøjeste tyske Ed paa, at en saadan Karl aldrig skulde komme til at eje hans *Ane.* Datteren og Moderen græd, men Faderen mente, at der var flere Mænd og at *Christianson* snart vilde blive glemt, og for at bevirke det blev *Ane* sendt ned til os. Fader sagde til *Peetz,* at hun var velkommen, men at han ikke vilde passe paa hende, og „løber hun bort med Christianson, saa holder jeg ikke paa hende, og saa er det Din egen Skyld.“ Hun var hos os om Sommeren, græd somme Tider, men var munter og glad til andre Tider. Sommeren lakkede til Ende, og Moder fulgte i Høst *Ane* til hendes Forældre, der antog, at hun havde glemt ham og rolig føjede sig i Faderens Villie. Men hun havde gennem sin hjælpsomme Søster, da der blev holdt skarpt Ud-

---

1) Overretsprokurator i Holbæk Johannes Elias Peetz, f. 1793, d. 26/7 1836. (Richter. 100 Dødsfald.)

kig med hende selv, holdt en skriftlig Forbindelse vedlige. Det var Skik i *Peetz*'s Hus, at Gadedørsnøglen, naar Dørene var lukket og Ilden slukket, blev lagt paa Bordet ved hans Seng, og hver Morgen Kl. 6 om Hverdagen og 7 om Søndagen bragte *Ane* Forældrene Kaffen paa Sengen.

En smuk Søndag Morgen blev Klokken 7 og halv otte, men der kom ingen Kaffe og ingen *Ane*. Moderen stod op og fandt *Sophie* siddende sovende i Sofaen — men *Ane* var borte. Kaffen blev bragt til Faderen, han spurgte efter Datteren, de andre turde intet sige, men græd, og da *Peetz* til samme Tid savnede Gadedørsnøglen, gik der et Lys op for ham. Han rasede, forbandede *Christianson*, forbandede Datteren, lovede at myrde dem og at udrydde den hele Verden, men Fuglen var fløjet, og Fader, som just var i Kjøbenhavn, lo ham kun ud og morede sig over Historien, der fik *Christianson* til at stige mange Trin i hans Gunst. Denne havde nemlig ordnet sit Hus og løst Kongebrev, og da Søsteren om Natten havde pyntet Bruden og derefter havde sat sig hen for at faa en Blund, lod Ane hende sove og listede sig i Dagbrækningen ud af Gadedøren og hen til Hjørnet, hvor *Christianson* ventede med en Vogn, der kørte dem til Gentofte, hvor de blev viede. Men hun var ikke lykkelig, før hun havde forsonet Faderen, dog var alle Forsøg forgæves. *Raphael* bragte ham et kærligt og bønligt Brev fra Datteren og forlangte bestemt et skriftligt Svar. *Peetz* satte sig ned og begyndte at udøse sin Galde

var Utilfredshed mellem Bøhmerne. *Anker* kom atter til Danmark, hvor man fra højere eller højeste Sted havde ytret sin Misnøje med disse Sagers Tilstand. Han rejste atter til Helsingør, og Fader indledede igen Underhandlinger med Glaspusterne, som ikke havde set deres Forventninger opfyldt i Sverrig. Dag og Time for deres Flugt med Koner og Børn blev bestemt. Men uopsættelige Forretninger kaldte min Fader til Kjøbenhavn, og for det Tilfælde, at han ikke kom tilbage i rette Tid, blev Kommandoen over Expeditionen overdraget min Morbroder og Farbroder. Kun en Time efter at disse var afsejlede med 2 Baade, kom Fader jagende med Extrapost. Natten hengik i spændt Forventning. Endelig kom Baadene tilbage uden Glaspusterne, men det værste var, at en af vore Tjenestekarle, den svenskfødte *Elias,* savnedes.

Konerne havde nemlig røbet Planen. Da Baadene ankom i den mørke Nat, og de aftalte Signaler gensidig var vexlede, lagde de ind i Landingen og skyndte paa Bøhmerne, som trak Tiden ud, men som endelig erklærede alt for parat, naar man vilde hjælpe dem med at bære Børnene og nogle Sager. De fleste i de danske Baade gik nu i god Tro op imod Husene, men bag disse holdt der Husarer, samt Strandrideren *Rygström,* der nu alle styrtede frem for at afskære Tilbagevejen. Mørket hjalp imidlertid de Flygtende til at naa Baadene saa betids, at disse kunde lægges fra Land. Husarerne red efter dem, til Vandet stod Hestene over Bugen, og der blev vexlet Skud fra

begge Sider, men heldigvis blev ingen dræbt eller saaret, men to Mand savnedes. Den ene hang udenbords og blev fisket op, men *Elias* var segnet til Jorden, haardt saaret i Hovedet af en Husars Sabelhug. Fader sejlede øjeblikkelig til Helsingborg og traf de fornødne Foranstaltninger med nogle paalidelige svenske Færgemænd, der var ham tro, og inden Dag var han tilbage.

Elias var transporteret til Helsingborg og blev kørt til Vagten, som ligger paa Torvet tæt ved Havnen. Medens der gik Melding til Kommandanten, sad Synderen paa Vognen, om hvilken en Mængde Nysgærrige flokkedes. Værten i Værtshuset nærmest ved, han hed *Hilker,* hos hvem de danske Søfolk altid saa ind, naar de kom til Helsingborg, kom med en Flaske Brændevin, skænkede for Korporalen og „Blågosserne“; medens han hørte den store Begivenhed fortælle paalangs og paatvers, og om „de danske Rakkere“, blev der hvisket Delinkventen et Par Ord i Øret, og han, mat som han var, bad om at maatte komme ned af Vognen for at rette Benene, hvilket paa Flaskens Forbøn blev bevilliget af Korporalen. Endelig kom Gefrejderen tilbage med Ordre fra Kommandanten, — men Fangen var forsvunden i Trængslen og ikke til at finde.

Han var nemlig blevet trængt ind i *Hilkers* Gaard og skjult i en Brændestabel, som var indrettet til Modtagelse. Efter et Par Timers Forløb, da Allarmen og Eftersøgelserne havde sat sig, kom en Fisker med Huen trukken ned om Ørene og

iført en Vams, med et Par Aarer paa Nakken slentrende med en Kammerat ned til en Fiskerbaad, der roede ud til en dansk Færgebaad, og om Aftenen laa *Elias* i en vel opredt Seng i vor Husholdningskælder. Jeg stod og holdt Lyset ved Siden af Fader og den undersøgende Læge, og Moder bragte i egen høje Person varme Forfriskninger til den arme Djævel, der efter udstaaet Dødsangst havde havt Udsigt til livsvarig Fæstningsarbejde og Kagstrygning. Den første Fare var forbi, men længe kunde hans Opholdssted ikke blive skjult, og Fader underrettedes om, at *Elias* vilde blive reklameret. Da kom der en 8 à 14 Dage efter en engelsk Eskadre paa Helsingørs Rhed, bestemt til Danzigs Undsætning, og dér blev han, syg som han endnu var, sendt ombord i „The Salby", Kaptajn *Elswood,* en speciel Ven af Fader, og gjorde Kampagnen med, dér hvor svenske Arme ikke kunde række.

Imidlertid var Fader i en slem Stilling. Han turde ikke komme til Sverrig, hvortil hans daglige Forretninger ofte kaldte ham, og der maatte skaffes Raad. En ung engelsk Købmand, Mr. *Unger,* inviterede *Stafforth,* Drivhjulet i Dramaet, over til Helsingør, hvor der blev gjort Frokost-, Middags- og Aftenselskaber for ham efter overflødig engelsk Maalestok; men naar og saa ofte den ominøse Sag blev bragt paa Bane, drejede han af og mente, at Fornøjelser ikke skulde forstyrres ved tørre Forretninger, som maatte gaa deres Gang. Fyren maatte da gribes ved Hornene.

Efter en kraftig Frokost førte *Engelbrecht Petersen* og Fader Mr. *Stafforth* paa en Spaseretur ud paa „Nordre Arm", en smal Bro, der laa uden for al Færdsel; en Færgebaad med 4 raske Mand, der holdt paa Aarene, laa udenfor. Her aabnedes Diskussionen paa ny, og her var *Stafforth* nødt til at høre Raison af *Petersen*, der lød omtrent som saa: „Dersom Du af Vanvare eller ved et Stød nu faldt i Vandet, saa druknede Du ikke, — for vore Folk vilde strax fiske Dig op. Men hvis de saa tog Dig med ombord til den engelske Orlogsmand, dér ligger, og som de skal ud til, — saa bliver Du hængt. Saa vil *Lars Bache* være ude af Fare og Forlegenhed og faar oven i Købet den Præmie, der i England er udsat for Din Paagribelse; saa havde han taget Hensyn til sin egen Interesse, men ikke taget Hensyn til Venskab." Stafforth studsede ved dette argumentum ad hominem. Hænderne blev trykket, Æresord givet, og Sagen faldt bort og døde hen. Efter nogen Tids Forløb kunde Fader igen lade sig se i Sverrig, og da „The Salby" efter endt Togt kom tilbage, kunde Elias gaa i Land.

Jeg var kommen i Skole hos Abbed *le Tellier,*[1]) der var katholsk Præst og emigreret fra Normandiet. Han var en høj, kraftig Mand med videnskabelig Dannelse og Sprogkundskaber, uden at tale andre Sprog ordentligt end Fransk. Uagtet

[1]) Se Side 51.

han læste vore Digtere f. Ex. Holberg med stor Fornøjelse, og havde opholdt sig her i Landet lige fra Revolutionens Udbrud, kunde han i Ordets egenlige Forstand ikke gøre sig forstaaelig paa Dansk. Han havde aldrig mere end 12 Drenge-Disciple, som læste fra Kl. 8—1, saa kom der nogle unge Piger paa 15—16 Aar, og somme Tider blev en af os Drenge forbeholdt den Ære at assistere ham i Pigetimen, som sandelig var vanskeligt, thi det var næsten alle meget uregerlige smukke unge Damer. Jeg erindrer blandt dem, den nu længst afdøde Grevinde *Schulin,*[1]) Moder til den nu levende Amtmand, Oberstinde *Dutten,*[2]) som jeg flere Gange har været i Selskab med hos hendes Svoger, Oberst *Drechsel* i Kallundborg. Af mine Skolekammerater troer jeg kun at der lever to, Kammerherre *Berner,*[3]) som blev Hofchef hos Prinsesse *Juliane,* og Kaptajn *Liebmann,* afskediget af Søetaten.[4]) *Le Tellier* taalte ikke, at der taltes andet end Fransk i Skolen; aabnede man Munden paa dansk langede han øjeblikkelig en over Rygstykkerne med sin lange Buxboms Lineal, Øjnene flammede og han raabte: „Parlez français, matheureux!" Skolen var meget kostbar, og mig fraregnet var det kun saakaldte fornemme Folks Børn, der havde den Ære at

[1]) Louise Elisabeth Schulin, f. Brown (1785—1851), Datter af den engelske Købmand i Helsingør N. Brown.

[2]) Charlotte Elisabeth Dudden, f. de Tuxen (1795—1872), Datter af Admiralitetskommissær L. de Tuxen. Hendes Søster var gift med Oberst, fhv. Toldkasserer Christoph. Ernst Drechsel.

[3]) Kammerherre, Ritmester Georg Alexander Berner (1794—1883).

[4]) Frederik Vilhelm Liebmann (1795—1866) Kaptajnlieutenant 1833, à la suite og karakt. Kapt. 1841.

blive optaget i den. Om Eftermiddagen var der et Par ældre, som tog Privat-Undervisning, saaledes erindrer jeg en Søofficer, jeg véd ikke hans Navn, men efter Portrættet har jeg tidt siden tænkt mig, at det vistnok var *Willemoes.* Den Lærdom, vi nød, var ikke grundig nok. Desuden havde jeg, foruden min Tegneundervisning hos *Becktor,* Undervisning i geometrisk Tegning hos en Hr. *Sanne,*[1]) og i Engelsk hos *Petersen,* der blev Translatør og døde som dansk Konsul i New York. Uden for Skolen havde jeg mest Omgang med *Chapmans, Ellah's* og *Liebmanns*[2]) Sønner, i hvis Hjem jeg kom meget.

Den første Komedie jeg saa var „Zemire og Azor“,[3]) som opførtes af et svensk Selskab, der havde opslaaet et Theater af Brædder paa Torvet. Jeg var meget lille dengang og gik med min Moder ved Haanden, men det maa have gjort et overordenligt Indtryk paa mig, thi jeg mindes endnu tydeligt Drømmen og Trolden. Nogle Aar derefter indrettedes et Theater i „Øresunds Klub“s Sal, og der gav Instruktør *Schwarz* fra det kgl. Theater med en Del af den daværende dramatiske Skoles Elever Forestillinger to Gange ugen-

---

[1]) Niels Christian Sanne, født i Norge 1775, Tegnemester og Lieutenant i det borgerlige Artilleri, død 10/4 1826. (Museum. 1892. I. 72.)

[2]) Familierne Chapman og Ellah se ovenfor. Om den helsingørske Købmand Major Michael Liebmann (1751—1819) og hans Slægt, se Fr. Meidell, En skaansk-dansk Familiehistorie. (Dansk Tidsskrift. 1900), der giver et fortrinligt Billede af den helsingørske Købmandsstand i den første Halvdel af det 18. Aarh.

[3]) Et Syngestykke af Marmontel og Grétry, som kom frem paa det kgl. Theater 1777 og gjorde megen Lykke.

lig; de kørte da fra Kjøbenhavn til Helsingør og efter endt Komedie tilbage hver Gang.[1]) Dem afløste Baron *Wedel-Jarlsberg*, der havde organiseret et Selskab. Han var en fint dannet Mand, men en gammel Vellystning, der havde Komedie-Mani.[2]) Saa vidt jeg véd, oprettede og byggede han Theatret i Odense. Han satte nok et Par Godser og al sin Formue til paa den Fornøjelse. Da jeg var en ung Mand, traf vi tilfældig sammen paa en Rejse. Han udviklede for mig, at det havde været hans Hensigt at gøre sit Selskab til en Pépinière[3]) for det kgl. Theater, men at Krigen havde forstyrret hans Planer. Forøvrigt beklagede han sig over de unge Skuespillerinders Vægelsindethed, og at det havde været hans vanskeligste Opgave at regere dem. Han døde nok alaldeles ødelagt. Jeg saa dette Selskab opføre mange Komedier, bl. a. „Dyveke" og „Niels Ebbesen", som henrev mig meget. Mange Aar derefter traf jeg Niels Ebbesen som Vært i Rabes Have.[4])

Komedier kom ret i Velten paa den Tid, thi der oprettedes et dramatisk Selskab i Helsingør i 1800 eller 1801, og da jeg gik i Skole hos *le Tellier*, blev Teatret laant én Gang om Vinteren,

---

[1]) Den bekendte Skuespiller Frederik Schwarz (1753—1838) fik 1802 Bevilling til at oprette et omrejsende Provinstheater, der skulde være en Planteskole for det kgl. Theater. Hans Forestillinger begyndte i Helsingør samme Aar.

[2]) Baron Frederik Christian Wedel-Jarlsberg (1757—1831) bekendt som dramatisk Forfatter og liberal Fremskridtsmand, bestyrede et Par Aar et Provinsteater, der gav Forestillinger i Sjælland og Fyen. 1804 solgte han sit Gods „Ravnstrup" ved Næstved og købte en lille Gaard i Nærheden. (K. Schmidt. Theaterforhold i Odense. Odense. 1896.)

[3]) Planteskole.

[4]) Beværtningssted ved Christianshavns Vold.

og vi spillede da en fransk Komedie. Naar jeg kom til Kjøbenhavn om Vinteren, kom jeg ogsaa paa Komedie, og dér saa jeg engang Kong Christian VII, og jeg husker ham godt; han havde en Fløjls broderet Hofdragt paa og blaat Ridderbaand. Han sprang frem foran i Logen, nikkede til Publikum, pillede sig i Næsen og var idelig i hurtig Bevægelse.

Det store Krigs-Theater havde nærmet sig vore Grænser.[1]) Kronprinsen, den senere Frederik VI, havde trukket hele Armeen sammen i Holsten. Man ventede al Fare fra Sønden og blottede saa godt som aldeles de øvrige Provinser. *Schacks* Jægere var marcherede fra Helsingør 1805.

Imedens Danmark med en kostbar Vanmagt stod truende lige over for den ene Kæmpe, der kunde knuse os paa Fastlandet, men hverken naa vore Øer eller Norge, forsømte vi ethvert Skin af muligt nødvendigt Forsvar imod den anden, for hvem vore udstrakte Kyster fra Vardø til Østersøen, vore Kolonier i Amerika, Asien og Afrika, vor store Handelsmarine, den rige Handelsflaades hele rørlige Formue og en udsøgt Kærne af Søfolk ude i fredelige Ærinder, var given til Pris. I Begyndelsen af den amerikanske Krig og under den franske Revolution var der strømmet uendelige Rigdomme ind i Landet udefra, men

[1]) En Del politiske Betragtninger, som ikke frembyder særlig Interesse, er udeladt.

hele Regeringsmaskinen var i henved i et Par Aarhundreder bleven „rotten in Denmark"; et ødselt Hof, en tom forfængelig Glans udad, Experimenter paa en fremkunstlet, unaturlig Industri, hvorved kun fremmede Charlatamer berigedes, bornerte Handelsmonopoler, hvortil der bortkastedes Kapitaler, og hvor fra naturlig Konkurrence udelukkedes, opslugte Landets Finanser, der blev slettere og slettere uagtet overordenlig tiltagende Velstand. Man nænnede ikke at beskatte Landet paa en Maade, det godt kunde taale, men gjorde Gæld og ødelagde Kreditten. Folket var ligesom et uvidende Barn, der ikke gad gøre sig den Ulejlighed at tænke paa, hvorledes det skulde gaa i Morgen, men saa længe, det havde det godt, gik i Regeringens svage Ledebaand. Den kortvarige Skrivefrihed var forlængst knust; hvad der var gjort for Skolevæsnet, stod saa godt som endnu paa Papiret; med Hensyn til anden borgerlig Udvikling gik man snarere tilbage end fremad, og kun i Landboforholdene var der gjort fremadskridende Forandringer i Lovgivningen. Men der var Rigdom i Handels-, Sømands- og den talrige Godsejerstand, og det velsignede lille Land var rigt paa de vigtigste Livsfornødenheder, fremfor alt paa en kraftig Befolkning, der kun trængte til fornuftige og virksomme Ledere for at vækkes af Dvalen, og det havde en Historie, som levede i dets Sønner. Ingen Voldsmand havde bemægtiget sig dets Øjesten og Hjærteblod: Flaaden, dersom Folket var blevet væbnet og anført.

Medens Kronprinsen i god Ro stod i Holsten med en Fredsarmé paa 20,000 Mand, lagde Kejserne *Alexander* og *Napoleon* i Spidsen for en halv Million kampvante Krigere Grundstenen til Danmarks Sønderlemmelse og politiske Tilintetgørelse, Flaadens Rov, og alle de af en syvaarig passiv Krig flydende Ulykker. Allerede tidlig paa Sommeren 1807 gik en engelsk Flaade med Landtropper op i Østersøen, og rimeligvis var den allerede, før den forlod England, bestemt til at udgøre en Del af den Magt, som, hvis fornødent gjordes, skulde operere imod Danmark. Efterhaanden rygtedes det her som over den øvrige Verden om de overordenlige Rustninger, der foretoges i flere engelske Havne, og det var ingen Hemmelighed, at det galdt Østersøen. — — Det kunde kun gælde Danmark, og det manglede ej heller paa alvorlige Advarsler, baade fra vore Diplomater i England, Venner og højtstaaende danske Rejsende her.

Den 2. August ankrede Hovedstyrken af den største engelske Magt, der nogensinde havde været i vore Farvande, paa Helsingørs Rhed, og daglig forøgedes den næsten uoverselige Masteskov.[1]) Der blev et Røre i Helsingør, hvis Mage man aldrig havde set i den ofte saa livlige By. Alt hvad der kunde spises og drikkes blev sendt ombord, der blev slagtet Dag og Nat, thi Rejsen havde formedelst Modvind varet længe, og der

[1]) Den engelske Flaade, 26 Skibe stærk, ankom til Sundet den 3. August, og Dagen efter en Flaade paa 14 Skibe til Store Bælt, hvorom der strax afgik Meldinger til Kjøbenhavn fra Kronborg.

var stor Trang til Ferskt.[1]) Alle Levnetsmidler steg til det dobbelte i Pris og derover. Havnen kunde hverken ude eller inde skaffe Adgang til den Mængde Baade, der kom i Land, og Vandledningen ikke tilfredsstille Vandfadene, uagtet der fyldtes Dag og Nat, saa at der i en Fart maatte bygges en Bro ved første Teglgaard[2]) og lægges Vandrender der til, hvor en Mængde Fartøjer lagde til for Vandforsyningens Skyld. Soldaterne kom i Land i tusindvis for at røre de stive Lemmer, og der vrimlede af Officerer. I 12 à 13 Dage laa Flaaden og samledes paa Helsingørs Rhed; da lettede Admiral *Gambier* med sit Admiralskib „Prince of Wales“, en Tredækker, 22 andre Linieskibe, 9 Fregatter og 22 mindre Krigsskibe, samt 2—300 Transportskibe, der havde Tropper, Heste, Artilleri, Belejrings-Materiel m. m. ombord, og gik Sundet op, og den 16de om Morgenen landsattes Tropperne ved Vedbæk for at udføre den engelske Regerings Skændselsordre.[3])

Allerede de første Dage efter Flaadens Ankomst til Helsingør begyndte man at mumle om, at det ikke var rigtigt fat; efterhaanden blev Sandsynligheden større og større, med den fulgte Forbitrelse, og Slagsmaalene mellem de engelske Matroser og de danske Søfolk vare mangfoldige og

---

[1]) Alene d. 14. August fik den engelske Flaade en Forsyning af 30,000 Pund Oxekød mod kontant Betaling. ([Meyer] Zeeland im Sommer 1807. S. 21.)

[2]) Kronborg Teglværk, en Fjerdingvej S. for Helsingør, tæt ved Snekkersten.

[3]) Allerede Dagen efter var Kjøbenhavn cerneret i en Linie fra Kallebodstrand over Frederiksberg, Falkonergaarden, St. Vibenshus til Strandvejen.

uafbrudte. En Skipper *Jens Lund* knækkede bl. a. Benet paa en engelsk Matros, og der flød meget Blod for knyttede Næver. Allerede en af de første Dage satte Fader mig ombord i Admiralskibet, hvor han havde gjort Bekendtskab med første Lieutenant, der var en Mand paa de 30 Aar, høj, koparret og fregnet, som havde mistet den ene Arm lidt over Albuen og havde siddet et Par Aar i fransk Fangenskab. Han talte meget godt Fransk, var en literært dannet Mand, havde et nydeligt Bibliothek, morede sig ved at vise mig smukke Afbildninger og Kort, og læste flere Sømands- og Slagberetninger med mig. Han var livlig, og hans stumpede Arm var altid i Tjeneste, under den bar han Kikkerten eller en Bog, naar han hentede den frem. Han holdt meget af mig, og naar Fader om Formiddagen kom paa Siden af Skibet, haabede han altid at se sin unge Ven om Eftermiddagen, og saa mange Gange det lod sig gøre, tilbragte jeg flere Timer hos ham, indtil Fader ofte sent afhentede mig.

Fader rystede paa Hovedet og mente, at det gik galt, og forberedte Moder paa at pakke ind. Alle var raadvilde og forknytte, thi for enhver var det indlysende, at Danmark var blottet for alt Forsvar; da kom Glæden som himmelfalden. Jeg stod med en anden Dreng udenfor Porten, da den 70aarige Skrædder *Skou* med sin trekantede Hat kom forbi, klappede os begge paa Kinden og jublende forkyndte, at Kronprinsen var kommen til Kjøbenhavn. Og snart jublede alle, fra Barnet til Oldin-

gen: Kronprinsen var kommen! Men Glæden var kun stakket. Dagen efter blev alle Gemytter som slagne med Lamhed, Folk hang med Hovederne: Kronprinsen var rejst igen! 300 Mand af norske Livregiment rykkede ind i Byen tilligemed en Afdeling Ryttere, til Forstærkning af Kronborg.[1])

En Middag kom Fader hjem og aabnede Døren med det lakoniske Udraab: „Nu afsted, Moer, med alle Ungerne!“ Han havde været ude ved Flaaden og dér set Forberedelser, der tydede paa et snarligt Angreb. Fader proponerede Sverrig, men Moder hadede dette „falske“ Folk, som hun udtrykte sig, og Fader gik da ud for at betænke sig og træffe Foranstaltninger. Det varede ikke længe, før han kom tilbage med en Bonde, *Lars Olsen* i Tikjøb.[2]) Han havde i sin Ungdom staaet i Garden, og nu tjente hans Søn dér, til hvem han havde afstaaet Gaarden, og som havde en smuk ung Kone og 2—3 Børn. De Gamle førte dog selv Regimentet. Gaarden, som *Lars Olsen* havde bygget, var udflyttet, og han havde anlagt en smuk lille Lund samt en Have med fine Frugttræer, Buxboms Buske og Labyrinter, omhyggeligt udklippede i Form af Stole, Høns, Gæs etc., hvorfor han ogsaa havde faaet Præmie, Sølvbægere o. l. af Landhusholdnings-Selskabet. Han var en af de saakaldte kalkunske[3]) Bønder, og den gamle

[1]) Kronprinsen kom til Kjøbenhavn den 11. August og rejste allerede igen om Natten. Den omtalte Bataillon af norske Livregiment var allerede kommen til Helsingør forinden.

[2]) Tikjøb, en stor Landsby mellem Gurre og Esromsø, knap 1$^1/_2$ Mil fra Helsingør.

[3]) Saaledes kaldtes de rige og anselige Bønder, der er store paa det og hæver sig over deres fattige Jævnlige, (Molbech. Ordb.)

Kone lige saa strunk som han. Akkorden var snart sluttet, og Flytningen begyndte strax.

Jeg kørte samme Aften ud med *Lars Olsen*, og Dagen efter kom Moder med de øvrige Børn, Jomfru *Seyer* og Barnepigen, samt vore Kostbarheder, Linned etc. Vi morede os dejligt, spiste Tykmælk og Frugt, løb i Skov og Have, saaledes som Købstadboere paa Landet. Nabogaarden tilhørte en Købmand *Wulf*[1]) i Helsingør, og her laa hans Kone og Søn, min Skolekammerat. Men Moder længtes efter Hjemmet, og Manden og Konen larmenterede.

Søndagen efter hørte vi tydelig Allarmtrommen inde i Helsingør, det var da Fjenden var landet i Vedbæk. Formiddagen gik under Besøg hos og fra Naboer og under rimelig og urimelig Snak om Krig og Nederlag osv. En kom, en anden gik. Sønnen paa Gaarden var bleven indkaldt, den unge Kone jamrede sig og vidste ikke, om Manden var skudt eller levende, om vi var afskaaret fra Helsingør, hvortil min Moder var taget ind Dagen før og endnu ikke var kommen ud til os. Jeg var saa gammel, at jeg kunde blive grundig bekymret for Forældre og Hjem, og uden at sige Besked i Bondegaarden spaserede jeg henimod Middag til Helsingør. Undervejs kørte jeg et Stykke med en Bonde, der havde været i Frederiksborg, og som fortalte mig frygtelige Røverhistorier om den mærkelige Dags Begivenheder. Jeg kom i god Behold

1) Ferdinand Anthon Wulff, Købmand, Kaptain i det borgerlige Artilleri, født 26/8 1748, død 28/8 1810.

til Byen, hvor alt var dødt og stille, mange Familier var flyttede, Mændene gik nedslaaede om og talte med dem, de mødte, — stadig om det samme. Hos os gik den ene ud, den anden ind. Fader havde om Natten været ved Flaaden under Landingen for efter Kommandantens Ønske at rekognoscere. Moder sendte mig ud for at søge ham op, og vi var inde i flere engelske Huse, hvor jeg troer, Bekymringen var større end i vore. Den engelske Generalkonsul var for flere Dage siden flyttet til Sverrig, og ham havde flere af de fornemste Familier fulgt.

Om Eftermiddagen jog Fader os atter til Tikjøb tilligemed med et Par unge Damer, som af grædende Mødre blev betroet til min Moders Varetægt. Da de unge Piger tog min Seng i Beslag og vor Familie fyldte godt op i Stadsestuerne, laa Bondens Børn og vor Barnepige paa Høloftet, hvor jeg ogsaaa fik Nattekvarter.

Fjenden havde nu sat sig fast og rykkede mod Kjøbenhavn, af og til hørte vi Skydning fra den Kant, men der kom ingen Fjende Helsingør nær paa 2—3 Mil. Garnisonen her var blevet forøget med en Bataillon af norske Livregiment og en Afdeling sjællandske Ryttere. Kanonerne paa Fæstningsværkerne var skarpladte rettet saavel mod Byen som udad mod Søen, og man sagde, at dersom der skete et Angreb, vilde Byen blive beskudt baade af egne og af Fjender. Men Moders Uro kunde ikke holde det ud i mange Dage, hun *maatte* ind og se til Hjemmet.

Et Par Dage efter spaserede Jfr. *Seyer,* Barnepigen, bærende min Broder *Christian* — (jeg havde to Brødre: *Ferdinand,* født 1804 og *Christian* 1806), jeg og min Søster, samt *Jørgen Larsens* Børn ned til nogle Huse ved Landevejen. Dér stod vi i Passiar med nogle Bønderkoner, som fortalte os den gruelige Historie, at nogle engelske Husarer paa den anden Side af Frederiksborg havde sparket Døren op for nogle Husmandsfolk, som ikke vilde lukke op og vise dem Vej.[1])

Midt i Samtalen med Bønderkonerne, udbrød de: „Der kommer de!“, og inden vi kunde spørge, flygtede de ind af Dørene, som de laasede og stængede og ikke vilde aabne paa vor Banken, Hylen og Graad. Gennem den tynde Skov saa vi nu de vippende hvide Fjertoppe og de røde Trøjer. Der var ikke langt til *Lars Olsens* Havegærde, og afsted styrtede vi, jeg vexelvis bærende min Broder *Christian,* kravlede alle over Gærdet ind i Gaarden, hvor vi spredte Angst. Forpustet satte

---

1) Dette var den eneste Udaad, jeg hørte om Fjenden, saalænge de var her i Landet. De holdt den ypperligste Disciplin, og en Soldat, som havde stjaalet en Høne, blev hudflettet. I Sorgenfri havde de f. Ex. stjaalet Guldgalonerne af en af Arveprinsens Vogne, Husgeraads-Karlen bad Generalen, som laa i Kvarter paa Slottet, om et Bevis, for at han ikke skulde blive draget til Ansvar, da alt andet var urørt. Da Generalen hørte det, lod han Sagen undersøge, og da Tyven blev fundet, blev der statueret et næsten barbarisk Exempel. Alt, hvad Soldaterne nød, blev rigeligt og kontant betalt, og de fleste Værter benyttede sig af Lejligheden. Den bekendte *Lars Mathiesen* paa Frederiksberg [(1769—1852)] har mange Gange senere fortalt mig, hvorledes Officererne altid flokkedes hos ham fra Aften til Morgen og fra Morgen til Aften og altid vilde se ham og altid drikke med ham, og det kunde han, altid af det bedste, og om hvorledes Guldet strømmede ind til ham og hvad det var for rare Mennesker, og hvorledes de spøgede med ham: „Vi véd godt, at Du snyder os djævleblændt, men Du skal have, hvad Du forlanger!“ Alle syntes de at føle den store Uret, der var begaaet imod vort fredelige Land.

Forfatterens Anm.

jeg mig paa Gærdet, foldede Hænderne og foresatte mig at holde en Tale, og paa Engelsk bede Fjenderne at skaane mine Søskendes Liv, men da jeg saa Hestene komme frem fra Skoven, er Modet vel forgaaet mig, thi jeg løb ind i Gaarden, hvor jeg mødte den raske unge Kone med en Spand Øl og en Spand Mælk. Med dette stillede hun sig uforfærdet ved Landevejen ved Indkørslen til Gaarden. „Tag Krusene, Niels," raabte hun, „staa her ved Siden af mig, spik Engelsk, og lad Tosserne skraale og tude!" Hun rettede paa sit Tøj og var dygtig echaufferet, men jeg var tapper ved hendes Side, formodenlig bleg som et Lig; begge havde vi to fyldte Kruse i Hænderne, og nu travede Rytterne rask langs Havegærdet. „Det er jo Vores!" raabte Konen. „Drik Børn! Hvorhen? Lykkelig Rejse!" „Vi har ikke Tid!" svarede de muntre Ryttere og afsted gik det — og vi gik ind i Huset med vort urørte Øl og Mælk, hvor Konen udlo og skændte paa de grædende Fruentimmer og Børn.

Kommandanten paa Kronborg havde ikke Brug for Rytterne. *Castenskjold*[1]) samlede dengang sin Armé ved Ledreborg, og Ritmester — jeg troer han hed *Ahrends* — førte sine Folk til ham gennem Landet. De var blandt de faa regulære Tropper, som gjorde Modstand paa Kirkegaarden ved

---

[1]) Generallieutenant Joachim Melchior Holten Castenschiold til Borreby (1743—1817) fik 1807 Ordre til at organisere Forsvaret paa Sjælland. Opgaven var umulig at løse med det usvede Mandskab, hvorpaa „Slaget ved Køge" den 29. August var et for det danske Folk lidet ærefuldt Bevis. Generalen var selv en lige saa dygtig som modig Mand.

Køge, hvor forholdsvis mange faldt,[1]) da General *Wellesley*, den senere Hertug af Wellington, aabnede sin Hærførerbane i Europa med at adsplitte *Castenskjolds* daarligt sammenskrabede, daarligt armerede og endnu daarligere anførte Køge-Armé. Den bestod af Bønder i Træsko, væbnede med Høtyve og Piker, de forreste havde Geværer, og af disse kunde kun faa gaa af. Officererne var Landeværns-Officerer, der paa Papiret var organiserede 1801 og bestod af Toldbetjente, større Gaardejere og af hvem, som kunde skaffe sig en Hest. Der var ikke Tale om nogen Exercits, militær Inddeling eller Taktik. Bataillonerne fra Lolland og Falster havde gjort et Slags Oprør, og det hele var kun en Hob sammendrevne Mennesker. Det var for Soldater naturligvis en let Sejr at splitte dem, og de løb, saa stærkt de kunde, ved det første Sammenstød, kastende Vaaben og Træsko. Man fortalte dengang, at da det engelske Kavalleri forfulgte dem, blev det standset med Skriget: „Tilbage! Vejen er besaaet med Granater!“ Det var Træskoene, som Englænderne ikke kendte.

Dagene gik, og Tiden gjorde os vant med vor Stilling. Naar Moder havde været et Par Dage hos os, havde hun ingen Ro, før hun kom

---

[1]) Det har maaske snarere været de 70 Mand af Sjællandske Rytter-Regiment under Ritmester *Ludvigsen*, som den 15. August var bleven sendt fra Kjøbenhavn til Kronborg, og som nu, udelukket fra at vende til Kjøbenhavn, d. 18. August blev sendt til Roeskilde. Det vides ikke, at der har været nogen Ritmester Ahrends tilstede ved det korte Forsvar af Kirkegaarden ved Herfølge (ikke Køge). (Ræder. Danmarks Krigs- og politiske Hist. I. 182. Fra Arkiv og Musæum. II. S. 253 ff.)

ind til Helsingør, og et Par Gange var jeg med hende.

Den eneste Gang, Fader var ude for at se til os, blev han hentet ved en Estafet fra Kommandantskabet i Helsingør. Et saadant var enten af Regeringen eller ved indbyrdes Overenskomst konstitueret, bestaaende bl. a. af Kommandanten paa Kronborg og Kaptajn *Tuxen*.

I et Par Dage saa man en frygtelig Brand i Kjøbenhavn, og man antog, at det var vor Flaade, der var antændt enten af Fjenden eller af vore egne. Man havde fra Landgangsdagen ikke kunnet faa en eneste Efterretning om, hvorledes Sagerne stod i Kjøbenhavn, thi den var tillands og tilvands saa indesluttet, at ikke et Menneske kunde komme ud eller ind, og Branden vakte nu dobbel Uro i Helsingør. Fader blev derfor nu kaldet og spurgt, om han vilde og kunde komme ind til Hovedstaden. Han var strax villig, men det var om at gøre at faa Frivillige til at følge ham. *Tuxen* og han gik strax ned paa Broen og gjorde de raske Søfolk bekendt med Faders Beslutning. Min Farbroder *Peter*, min Morbroder *Ole* og en 4—5 andre var villige til at følge med, og der blev øjeblikkelig gjort Anstalt til at sejle. Fader havde en smuk lille Baad, en saakaldet Shotting, og stod nu med den over under Sverrig og op langs svenske Kyst, saaledes at han i Mørkningen holdt tværs ind i den engelske Flaade ind imod den inderste engelske Fregat. Og alt gik godt, dels fordi han formodentlig ikke var bemærket, dels

blev antaget for en svensk Fisker eller Kadrejer, hvoraf mange var daglige Gæster. Men i det han styrede lige mod Fregatten, drejede han af, da han kom agten under den og holdt med alle Sejl og Aarer ind til Trekroner, men nu var han bemærket, hvilket han indsaa, da der blev kastet Raketter og signaliseret gennem hele Flaaden.

Kommandantskabet i Kjøbenhavn var samlet til Raadslagning i Hotel d'Angleterre,[1]) da min Fader bad den jourhavende at melde Færgemand *Bache* fra Helsingør, som øjeblikkelig maatte indlades, og *Bille*[2]) og de øvrige styrtede imod ham: „Er De falden ned fra Himlen? Hvordan er De sluppet igennem? Holder Kronborg sig endnu?“ osv. osv.

Den Brand, man havde set i Helsingør, var Tømmerpladsens Brand,[3]) og, saa vidt jeg véd, var det den første Bombardements-Nat eller Natten forud, at Fader slap ind. Han afleverede sine Depecher og forlangte at blive expederet, saaledes at han kunde slippe ud, medens det endnu var mørkt, da han antog, at han var opdaget og vilde blive passet paa. Nogle Timer efter, som han anvendte til at besøge nogle helsingørske Familier og trøste dem, fik han som — — — — — — —

---

[1]) General Peymann havde den 30. August flyttet Hovedkvarteret fra Kastellet til Rau's Hotel (Hotel d'Angleterre paa Kongens Nytorv).

[2]) Kommandør Steen Andersen Bille (1751—1833) var under Kjøbenhavns Belejring Chef for Søforsvaret. — Han udmærkede sig paa mange Maader og var i høj Grad populær.

[3]) Tømmeroplagene ved Kalvebodstrand blev skudt i Brand d. 3. September om Eftermiddagen.

Hermed ender Optegnelserne.

De er, i Følge en — her udeladt — Bemærkning af Forfatteren, kort før han helt afbryder Manuskriptet, nedskrevne c. 1855; men han har, vel mest paa Grund af Sorgen over sin Hustrus Død, tabt Lysten til at fortsætte, og uagtet han gjorde et Forsøg derpaa, afbrydes dog Arbejdet pludseligt.

Dette er i enhver Henseende meget at beklage, ikke mindst fordi vi kommer til at savne Sønnens Fortælling om de sidste Par Aar Faderen levede og om dennes sørgelige Død.

Der skal imidlertid saa vidt muligt gøres Rede derfor efter de Kilder, der findes i Arkiverne og i Datidens Aviser.

I en meget kortfattet lille Levnedsbeskrivelse af *Lars Bache*, som fremkom mange Aar efter, ledsaget af hans Portræt,[1]) omtales, at han i 1807 flere Gange førte Depecher fra Kommandantskabet paa Kronborg til Kjøbenhavn, da Byen blev belejret og den engelske Flaade indespærrede den fra Søsiden og forhindrede al Forbindelse. Engang, siges der, blev han i et saadant Ærinde forfulgt af en fjendtlig Sejler og maatte søge den svenske Kyst, ved hvilken Lejlighed han tilsatte sin Baad, men selv slap derfra tilligemed sine Folk. Men om denne Begivenhed vides iøvrigt intet; og Kilderne flyder lige saa sparsomt i andre Henseender. Desværre er „Helsingørs Avis“ fra disse Aar gaaet tabt, i det mindste har det ikke

[1]) Dansk Penning Magasin. 1835. Nr. 42.

været muligt at opspørge dette Blad, der muligvis kunde have givet os nogle Oplysninger om dets Bysbørns, de tapre Færgemænds Bedrifter paa Søen.

Thi efter at Kjøbenhavns Belejring var forbi og Englænderne var sejlede bort med den danske Flaade, forfulgt af hele Verdens Harme og Haan, udfoldede der sig et ukendt Liv i alle danske Farvande, hvortil der aldrig før eller siden er kendt Mage. Enhver dristig og søvant Mand i Landet, Skippere, Lodser, Færgemænd og Fiskere, der blot nogenlunde kunde skaffe Midlerne dertil, udrustede Fartøjer, store eller smaa, som Evnen var, eller tog Hyre paa dem, og Grosserere, Skibskaptajner, Aktie- og Interessent-Selskaber slog sig sammen og udrustede Kaperskibe i Mængde, alt for at tilføje Englændernes og deres Allieredes Koffardifart den størst mulige Skade. Hævnens Furier opflammede de kække Mænd, men ogsaa Æventyrere og Lediggængere lod sig mønstre, hvor de kunde, og den lovhjemlede Kaperfart fik derved ikke sjældent Karakter af virkeligt Sørøverliv.

Alle danske Have, Bælter og Sunde, som de engelske Konvojer passerede, blev Skueplads for store og smaa Begivenheder, Kampe og Æventyr, saaledes som Forfatteren allerede i sin Omtale af *Jens Lind* har fortalt.[1]) Men især blev Øresund, som dengang var den almindeligste Søvej, den

[1]) Kaperiets Historie fra Krigen 1807—14 er desværre ikke skrevet, men frembyder en meget interessant Opgave. Se dog C. Flood, I Krigsaarene. Christiania. 1881. 91 ff.

herligste Valplads, og her spiller de helsingørske Færgemænd ubetinget den største Rolle i de mange Beretninger om Kaperbedrifter, som næsten var de eneste „indenlandske Efterretninger“, Datidens faa Aviser bragte tiltorvs. Desværre er Navnene tidt udeladte i disse Meddelelser, men Færgefolkene i Helsingør forvandlede sig i en Fart til et krigerisk Korps, der gjorde Udkigs-, Vagt- og Spejdertjeneste, og allerede den 29de Oktober erobrer de to engelske Brigger og en Skonnert, og fra nu af bragte de næsten daglig engelske Priser i Havn.[1]

Mellem disse Kapere træffe vi strax „den bolde *Lars Bache*“. Allerede den 10. November 1807 fik han Kaperbrev paa sin Færgebaad „Makrelen“ mod Kaution af Grosserer *Meyer Jacob Meyer* i Kjøbenhavn paa 1000 Rdlr., men store Bedrifter kom han næppe til at udrette, og det kan ikke med Bestemthed siges, hvor mange Priser, han tog, og hvor mange Penge, han tjente. Han nævnes af og til i Bladene mellem andre af de Færgemænd, der er os bekendte fra disse Memoirer, og mellem hvilke vi træffer hans Slægtsnavn mange Gange, Halvbrødre og Svogre, og desuden ogsaa flere af de Mænd, som deltog i hans Bedrift den 3. November 1801.

Naar Vinteren var forbi, eller i det mindste saa snart Isen var borte, og de engelske Skibe kom, lagde Kaperne ud.

Allerede den 23de Marts skrives der i „Dagen“: „Kaperfører *Lars Bache* foretog sig med

[1]) Meddelelser fra Krigsarkiverne. III. 211.

Baad og Folk i Fredags et Krydstog langs den svenske Kyst nordefter, lige under Kullen løsnede de nogle Skud, men ingen vilde svare dem.“ Det var et Spejdertog *Lars Bache* foretog sig, thi der havde vist sig 2 engelske Orlogsskibe og 1 Fregat ved Gilleleje, og man mente, at de laa paa Lur efter det danske Orlogsskib „Prins Christian Frederik“, der lige var afsejlet fra Helsingør. Men samme Aften stod den hæderlige Kamp ved Sjællands Odde, der trods *Jessens* glimrende Forsvar endte med Skibets Ødelæggelse, *Willemoes*'s og mange andre brave Sømænds Død. —

Den 24de Marts tog *Lars Bache* Briggen „Rudolph“ udfor Lappen, og i April sejler han lige ind i Höganäs Havn og udskærer Galeasen „Friederich“, der nok var en særlig god Prise. Den 14. Maj skrives fra Helsingør: „Iforgaars Aftes saa vore Færgefolk en Nordbaad komme nede fra Kullen af, formodenlig lastet med Stykgods og bestemt til Helsingborg, som formedelst Modvind lagde sig for Anker mellem Domstens og Hittarps Rev.[1]) Mod Midnat gik to af vore Kaperbaade, *Frederik Buck* og *Lars Bache* derned. Det var blikstille, Søen bleg, og de maatte ro. Formedelst Mørket mod Kl. 1 kunde de ikke skimte Baaden, der var bragt nærmere ind under Landet, før de var den ganske nær, da der fra den, som lettere kunde opdage de Tilroende, skete uventet 4 Skud imod dem, som blev strax besvaret med flere, hvorved Baadfolkene muligt blev jagne i Land,

1) Altsaa ud for Kulla-Gunnarstorp.

da der siden ikke blev skudt mod dem fra Baaden. De søgte nu at komme denne nærmere og faa fat paa den, men i samme Øjeblik tændtes Blus paa Landet, som de var 12—14 Favne nær, og Kuglerne fra Landsiden fløj dem over Hovedet. Ved Glimtene blev de meget Krigsfolk vaer, der skød med Geværer og med smaa Feltkanoner. Desuagtet lagde de bi og fyrede mod hine nogle og 60 Skud med Rifler og Kanoner, men da der intet var at udrette, vendte de tilbage og var i Havn Kl. 4½. Til Lykke var begge Baadenes Sejl beslagne, ellers var de blevet ilde tilredte og skændte. Denne hæftige Skydning gjorde vore Forposter opmærksomme, og Efterretning sendtes til Kronborg. En saadan Ild har endnu ingen af vore Kapere været nærmere, men fandt ved Tilbageroningen sig alle ubeskadigede. Kun et Stykke af Haandtaget paa en Aare blev afskudt.“

Af denne Affære havde *Lars Bache* ingen Fordel, men desto mere de følgende Dage. Der skrives saaledes fra Helsingør den 15. Maj:

„Mod Kl. 1 Middag saaes 2de Sejlere at komme fra Kattegattet. Tre af vore Kapere sejlede ud. *Lars Baches* og *Johannes Baches* Baade besatte den ene, en stor bremersk Brig, og *Frederich Buck* den anden, en Kniphauser-Galease, og indbragte dem, uagtet den hist ovre liggende svenske Galej skød nogle skarpe Skud efter dem; og da Kuglerne kom Briggen meget nær, blev Kaptajnerne og Skibsfolkene noget bange, men veg ikke. De holdt af og lagde Skibene ind under Kron-

borgs Batterier. Den første svenske Kugle gik 12—14 Favne fra og midt for Skibet, den anden gik forbi Mesanmasten over Skibet, og den tredie nær forude, saa at *Lars Bache* sagde: „Den Karl retter og skyder temmelig efter Maalet.“ Imorges optoges et præliminært Forhør over Skibene.“

Atter den 17. Maj er han heldig, da han og *Johannes Baches* Kaperbaad „Neptunus“ opbringer et amerikansk Skib, „Gallen“ af Boston, som blev frigivet mod 200 Rdlr. til Opbringerne, og samme Dag eller et Par Dage efter tager han og hans Halvbroder Skibet „Die Jungfrau Helena“ mellem Kronborg og Helsingborg.

Det har muligvis først været paa den Tid, at han, som ovenfor berørt, har mistet sin Baad, thi der meldes ingen Kaperbedrifter af ham Resten af Sommeren, og han udruster da om Vinteren en ny Baad, hvilket kan ses af følgende Ansøgning til Stiftamtmanden:

„Da jeg agter at udruste Baaden „Makrelen“, drægtig 1½ Kommercelæst, til Kaperi, saa udbedes herved, at mig paa bemeldte Baad, der armeres med 4 Kanoner og føres af mig selv, maa vorde meddelt Kaperbrev.

Kjøbenhavn, den 23. Juni 1809.

Lars Bache af Helsingør.

Til Stiftamtmand *Hauch.*

Ansøgningen ledsages af han's skriftlige Kaper-Ed paa at efterleve „Reglementet for Kaperfarten og Prisernes lovlige Paadømmelse af 14. September 1807“, samt af Grosserer *M. M. Meyers* Kaution paa 2000 Rdlr. D. C., i Tilfælde af at misligt For-

hold under Afbenyttelsen af Kaperbrevet skulde foranledige Skadeserstatning.

En Isvinter som den 1808—9 havde man i lange Tider ikke oplevet. I December og Januar laa der fast Is i alle Indhave, Sundet lagde Bro til Sverrig, og Armeen laa samlet i Nordsjælland for over Isen at rykke ind i dette Land; men Kongen nølede ængsteligt, og det kostbare Øjeblik blev forspildt. Langt ind i Marts var Kulden ukendt haard, Drivisen skurede gennem Øresund, og endnu den 30te Marts laa fire af vore Kanonchalupper indefrosne i Helsingørs Havn. Alt Kaperi var umuligt, og først langt ud paa Foraaret viste de engelske Koffardiskibe sig i Farvandene.

Men Kaperfarten var ikke mere det, den havde været Aaret før. „De store Skibe véd at tage sig iagt," skrives der i „Kjøbenhavns Skilderi" den 17. Juni 1809, „og de smaa lønner det sig næppe Umagen at overrumple. Vore Kapere mangler det imidlertid ikke paa Dristighed."

Lars Bache gjorde sig da ogsaa færdig og mønstrede i Begyndelsen af Juli 14 Mand til sin nye Baad, hvoriblandt saa flinke Folk som den unge Færgemand *Lorenz Justesen*, der var bleven gift med den gamle Færgemandsenke,[1]) Styrmand *Weiss* fra Kjøbenhavn o. a.

Den 23de eller 24de Juli satte han Kursen mod Syd for mellem de store engelske Konvojflaader i Østersøen at skære sig et godt Bytte ud.

[1]) Se Side 9.

Det var da ogsaa paa høje Tid, thi ikke mange Dage efter at han var sejlet fra Hjemmet, blev der kundgjort en Forordning af 2. August, der pludselig ophævede alt Kaperi i danske Farvande. Intet privat Skib maatte fra nu af og indtil videre løbe ud, og de Kaperskibe, som var paa Krydstogt i Søen, skulde de vedkommende Rederier søge at tilbagekalde snarest mulig. Dette Bud vakte en umaadelig Opsigt og Harme, og man forstod det ikke. Bestemmelsen var foranlediget af den Ide hos Regeringen, at Kaperfartens Ophævelse var det bedste Middel til at fremme Norges Forsyning med Korn, da den mente, at England da til Gengæld vilde lade Kornskibene passere.[1]) Det viste sig imidlertid at være en af de Misforstaaelser, som Frederik VI's Regering var saa rig paa. Forbudet blev da ogsaa hævet 6—7 Maaneder efter.

Den nærmeste Følge af denne Forordning var, at Kaper-Rederne, der havde gjort store Udrustninger til et energisk Sommer- og Efteraarstogt, nu blev haardt ramte og mange Familier ruinerede.

Men Jobsposten naaede dog aldrig *Lars Bache*, og det lykkedes ikke hans Redere at kalde ham tilbage fra hans Krydstogt paa Søen; thi den 7. August gik det Rygte i Omløb paa Børsen i Kjøbenhavn, at Lars Bache med 14 Mand var kuldsejlet ved Stevns.

Det varede dog noget inden Rygtet bekræftede sig.

1) Medd. fra Krigsark. VI.

En varm Sommeraften — Onsdag den 26. Juli 1809, gik en Gaardmands-Enkes Søn, *Lars Jørgensen* fra Hylleholt, en lille Kirkeby ved Faxe Ladeplads, over Jordene, der hørte til hans Moders Gaard, og helt ud til den yderste Lod, til Enghaven ved Klinten, hvor han stod og saa ud over Søen i den stærke Søndenvind. Han fik da Øje paa et Fartøj, omtrent 5 Fjerdingvej ude, en stor Baad, som for fulde Sejl krydsede sydpaa. Men i samme Øjeblik blev Synet borte for ham, og Skibet var forsvundet.

Han tænkte nok, at det var kuldsejlet, men han maa have været en træg og ligegyldig Person, thi han foretog sig ingen Ting i den Anledning, idet han mente, at den militære Strandvagt og de mange Poster, som i disse Krigstider havde besat Kysterne, nok vilde gøre Melding derom. Han syntes ikke, det kom ham ved, og han vidste da heller ikke, hvor han skulde melde den Slags Ting. Han drev saa hjem til sin Moders Gaard, og ved Aftensmaden fortalte han hende nok, at han havde set et Skib forlise, men mente stadig, at der ikke var noget at gøre ved den Ting, og forresten var der jo heller ingen Baade ved Gaarden. Næste Dag tog han til Marked i Kjøge, og først om Fredagen snakkede han om Sagen til en anden Bonde, *Jens Jensen*.[1])

Saa blev der ikke talt videre derom. Men flere Dage efter — den 30. Juli — skrev General *Ca-*

[1]) Materialet til denne og den efterfølgende Fremstilling findes i Præsts Amts, Stevns Herreds, Helsingør Bys og andre Arkiver. (Provinsarkivet i Kjøbenhavn.)

stenskiold, der havde Stabskvarter i Faxe, til Amtmanden i Præstø, den dygtige Grev *Danneskjold-Samsøe,*[1]) at der ved Strandegaard Batteri var bjerget 7 Kister med Karduser, som var drevne i Land, og som var afleverede til Forvalteren paa Lindersvold. Strandegaards Batteri laa, — og ligger da endnu som et sammenfaldet Voldsted, — omtrent lige langt, en god Fjerdingvej, Syd for Hylleholt og Øst for Lindersvold; det var dengang bestykket med tre 24 Pds. Kanoner.

Rygtet om disse Kasser, og at man ogsaa fra Batteriet mente at have set en Baad forlise for nogle Dage siden, samt at der allerede den 27de var drevet en Del Skibssager op paa Fiddet Syd for Strandegaard, rimeligvis fra en forlist Kaper, havde imidlertid bredt sig og naaet Skytten *Bendix Nielsen* paa Rosendal, der var Formand for Distriktets Baade-Rode. Han sejlede da strax ud paa et Krydstog og fandt i Farvandet mellem Vemmetofte Strandskov og Møen et Skib staaende paa omtrent 6 Favne Vand, saa kun Enden af Bramtoppen ragede op. Da det den 2. August lykkedes at faa Skibet op og indbragt til Faxe Ladested, saa man, at det var en aaben Kaperbaad med 4 Kanoner, men der fandtes ingen Mennesker i Baaden og endnu kunde man ikke med Bestemthed sige, hvad for et Fartøj det var.

Saa endelig den 3. August om Eftermiddagen drev en død Mand op ved Hylleholt Stenplads,

---

1) Christian Conrad Sophus Danneskjold-Samsøe (1774—1823) var Amtmand i Præstø fra 1808 til sin Død.

og i Overværelse af Bønderne *Jens Jensen* og *Lars Jørgensen* foretog Herredsfuldmægtigen en Synsforretning, der lige som de mange efterfølgende giver en i høj Grad nøjagtig Beskrivelse af Ligene, disses Klædedragt og de Sager, der fandtes paa dem. Der skete da to mærkelige Ting ved dette Ligsyn. I en rød Saffians Tegnebog fandtes bl. a. et Papir, hvor paa der stod: „Den 16. Juli 1809 tog jeg Hyre med *Lars Bakke.*“ Derved blev det da fastslaaet, hvad det var for et Fartøj, der var forlist; men da Synsmændene skulde udtale deres Formening, kom *Lars Jørgensens* Træghed og Efterladenhed for Dagen, idet han udtalte, at Liget formentlig var af Mandskabet paa den Dagen før optagne aabne Kaperbaad, som *han saa kuldsejle Onsdagen den 26. Juli sidstleden.* Dette kom han til at staa til Ansvar for, thi et Par Dage efter gav Amtmanden Ordre til at tiltale og dømme *Lars Jørgensen*, fordi han, imod Anordningerne, intet havde meldt om Ulykken, „da saa muligt, naar Anstalt strax var kunnet blevet føjet, dog nogle Menneskers Liv var kunnet blevet reddet.“

Samme Dag som det første Lig drev i Land, indmeldte Grev *Danneskiold* Sagen til Kongens Generaladjutant, Kammerherre *Bülow*, vel vidende, at den maatte have baade almindelig og militær Interesse. Han meddeler, hvad der her er fortalt, og tilføjer, at det formentlig var en Kaper, enten en fjendtlig eller en af vore, der var strandet, at Fartøjet var fundet staaende paa Havets Bund for

fulde Sejl mellem Sjælland og Møen, at det var bragt i Land og befandtes at være en fortrinlig god Kaperbaad, udrustet med 4 Metal-Kanoner, nogle Geværer, Pistoler og Sabler m. m., samt at det af et Brev, der fandtes ombord, ses, at Styrmanden hed *Christian Hansen Weiss*, og at det altsaa maa formodes, at Kaperen har været ført af Færgemand *Lars Bache* fra Helsingør „og at altsaa denne brave, danske Mand er omkommen.“

De paafølgende Dage har det rimeligvis været Paalandsvind og gunstig Strøm, thi nu driver Ligene op, det ene efter det andet.

Den 4. August skyllede tre Lig op, „ikke langt fra det røde Hus i Strandskoven, hvor Uhlanposten staar,“ melder General *Castenskiold*, og næste Dag holdes der Syn paa dette Sted, der ellers kaldes Hylleholt Stenplads. Det første Lig var aabenbart den unge, raske og velhavende Færgemand *Lorenz Justesen.*[1]) Han er særlig smukt paaklædt og beskrives saaledes: middelmaadig af Statur, iklædt en fin blaa Klædes Trøje, lange Benklæder, violet Pikets Vest, gule Nankins Underbenklæder, Mansjetskjorte med Kryds (ɔ: Kalvekrøs) mærket L. I. No. 6., blaa Flonels Skjorte, fint, hvidt Silketørklæde, ungarske Støvler, Sølv-Lommeuhr, Kikkert, omtrent 30 Rdlr. i Bankosedler, foruden en Del Smaapenge i Sedler osv.

Gennemgaaende er alle de døde Sømænd velklædte og iført mange Klædningsstykker og næsten alle i blaa Sømandsjakker med blanke Knapper.

---

1) Se Side 167.

Baade disse og de Lig, som efterhaanden drev op, blev, efter at de var synede, lagt ind i Sædemarkerne ved Stranden, hvor de ikke kunde ses, da Kornet paa den Tid stod højt, og desuden tildækkede med Tang, for at Svin og andre Kreaturer, Ræve og Fugle ikke skulde røre dem. Amtmanden udstedte hurtigt Tilladelsen til, at de Døde kunde begraves i simple Kister af Bøgebrædder, „om ingen af Fyr uden for en overdreven Betaling kan være at bekomme." Omkostningerne skal bestrides af Penge, Uhre m. m., som findes paa de døde Legemer, men de skal begraves i de Klæder, de er iført.

Saa gik der nogle Dage, men den 7. August var en stræng Dag for Herredsfuldmægtigen. Først holdt han Syn over en Mand og en Skibsdreng ved Strandskoven og senere over tre Mænd, der var drevet op i Land helt oppe ved Byen Lund paa Nordsiden af Faxebugten, næsten en Mil fra Hylleholt. Hos et af disse Lig fandt han et Papir, hvor paa der var skrevet: „Den 22de Juli mønstrede jeg med Kaptajn *Lars Bagge* og nyder hver Dag 1 Rdlr. i Kostpenge til den 24de September 1809", og i et af de andre Lig genkendtes — *Lars Bache* selv.

Synsforretningen over hans Lig lyder saaledes:

„Anno 1809 den 7de Aug. mødte undertegn. paa S. T. Hr. By- og Herredsfoged *Kyndes* Vegne ved Stranden for *Lund Bys* Land, Vemmetofte Klosters Forstrand for, efter sket Anmeldelse, at

en død Mandsperson samme Dags Morgen var sammesteds fundet opdreven, at foretage en lovlig Synsforretning over samme døde Mandsperson. — Thi blev i Overværelse af Vitterlighedsvidnerne Bondefoged *Rasmus Jensen* og Udrider *Lars Ingvorsen*, begge af Lund, foretaget bem. Forretning og befandt:

En temmelig høj Person, stærk af Lemmer med mørkebrunt Haar, iklædt en gulblakket Kalmuks Chenille, en fin sort Klædes Kjole, en gul og violetstribet Bomulds Vest, sorte Nankins Benklæder, hvide Flonels Underdito, en smaaternet Nattrøje af ostindisk Tøj, en gul Nankins Sele, sort Silketørklæde om Halsen, en Krave uden Kryds mrkt. L. B. N. 3, en Hørlærreds Skjorte mrkt. L. B. N. 6 og Halvstøvler med paasyede Kaloscher, — hos ham fandtes alene et lidet blaatærnet Lommetørklæde, 1 Fyrstaal, en Lommekniv, 1 Stk. Lak, 1 ny Fireskilling og 5 Kobberdito, 4 Stk. 12 Sk.-Sedler og 4 Stk. do. sammenklistrede og ikke mulige at adskille, — af Papirer fandtes: et Brev uden Udskrift underskrevet *P. T. Behr*, dateret Kbhvn. d. 19. Juli 1809, og et Bevis fra *Lars Bache* til Kapt. *Stephansen* for at have modtaget 8 Stk. Huggerter, dat. Helsingør d. 9. Jan. 1808. — Samtlige ved Forretningen hos Liget forefundne Sager blev taget i Rettens Bevaring, hvorimod alle Klæderne forblev paa det døde Legeme, som blev henlagt paa Langhalm i en Baad, som blev udflyttet noget fra Byen Lund og overdækket med et Sejl. Det blev paa det nøjeste undersøgt,

om Kaperbrev eller Sø-Signaler skulde være at opdage, men forefandtes intet, ej heller fandtes noget Tegn til Skud, Sabelhug, Stik eller anden voldsom Behandling paa dette Legeme,[1]) men blev samme af adskillige Tilstedeværende kendt at være Kaperkaptajn *Lars Bache* fra Helsingør. — Ved Forretningen blev angivet af Indsidder gamle *Hans Hansen* af Lund, som først opdagede Liget i Overværelse af Rytter *Niels Petersen* N. 74 ved 3. Eskadron af sjællandske Rytter-Regiment, at Liget efter hans Skønnende havde omkring Livet et rødt- og hvidtstribet Belte, hvori forekom ham ved Berørelsen at være en Daase og en Blyantspen, men samme fandtes ikke hos Liget ved Forretningens Foretagelse, men formoder han som ukyndig at have taget Fejl af Vesten, i hvis Lomme den anførte Fyrsten og en Pennekniv befandtes. — Videre blev angivet af Rytterne *Mads Christensen* Nr. 43, *Hans Larsen* Nr. 72 og *Ole Jensen* Nr. 70 samt Gaardmændene af Lund, *Peder Jakobsen* og *Niels Jensen*, Rytterne staaende ved Sjællandske Rytter-Regiment 3. Eskadron, at de samtlige kom til Liget Kl. mellem 9 og 10 Dags Formiddag og da fratog samme 1 rød Saffians Tegnebog, hvori befandtes 1 Hundrede og 2 Tyve Rigsdaler i Sedler, 1 liden Bog og nogle Papirer, 1 blaaprikket Silketørklæde og 1 lidet blaatærnet Bomuldsdo., hvilket de foregav at have afleveret til Forvalter *Thaning* paa Vemmetofte.

For at erfare om deres Udsagn medførte Sand-

---

[1]) Dette anføres i alle Synsforretningerne.

hed, og da sidst anførte borttagne Sager formedelst Aften ikke for Øjeblikket kunde tilvejebringes, blev Forretningens endelige Slutning udsat.

Det Passerede bekræftes med Hænders Underskrift. Datum ut supra.

Paa S. T. Hr. By- og Herredsfoged *Kyndes* Vegne.

Ovennævnte Vitterlighedsvidner

C. W. Thaning.

Rasmus R. I. S. Jensen. *Lars Ingvorsen.*

Anno 1809 d. 8. August blev denne Forretning continueret i Overværelse af de indbemeldte Vitterlighedsvidner, som til den Ende var mødte paa Vemmetofte, og indleverede da Forvalter *Thaning* Optegnelse under hans Haand over samtlige ved Rytterne *Hans Larsen* og *Ole Jensen* til ham ved den indbemeldte Døde fundne Tegnebog, overbragte og afleverede af Papirer og videre, saavelsom Tegnebogen og derudi fundne 140 Rdlr., hvilken Optegning, attesteret saavel af de benævnte 2 Ryttere, som tillige af de ved Modtagelsen ovennævnte Vitterlighedsvidner, Klosterkudsken *Peder Hansen* og Materialkudsken *Peder Pedersen*, blev vedhæftet — — — og samtlige Penge, Papirer m. m. tagne i Rettens Bevaring, hvorefter denne Forretning blev sluttet for Amtets høje Øvrighed at tilstille. Saaledes passeret — —

Thaning.

Rasmus R. I. S. Jensen. *Lars Ingvorsen.*

Udskriftens Rigtighed bekr.

Kynde.

I Overværelse af undertegnede 2 Vitt. Vidner Klosterkusken *Peder Hansen* og Materialkusk *Peder Pedersen*, begge paa Vemmetofte, er mig Underskrevne i Dag den 7. August tilbragt af 2de i Lund indkvarterede Ryttere af sjællandske Rytter Regiment *Hans Larsen Øerup* og *Ole Jensen Schiolte* en rød Saffians Tegnebog indbunden i 2de Tørklæder, nemlig et blaat Silketørklæde med hvide Pletter uden Navn og et lidet Kattuns eller Cambridge blaatærnet do. med Navn L. B., i hvilken Tegnebog i deres og de 2de ovennævnte Mænds Overværelse er funden:

En dansk Banco-Seddel paa 100 Rdlr.
2de do. Deposito Kassens
Beviser paa 20 Rdlr. er 40 —

tilsammen i Penge — 140 Rdlr.

skriver et hundrede og fyrgetyve Rigsdaler og følgende Papirer:

2de Breve til Kaperkapt. *L. Bache* fra Kbh. underskreven *Behr* og *Lange.*

1 do. til *J. Pedersen* i Hornbæk underskrevet *Lars Bache.*

1 Brev til *L. Bache* dat. Køge underskrevet *E. Pedersen.*

1 kvitteret Regning af *Jens Knabbe.*

1 do. do. af *Henrich Møller.* Helsingør.

1 do. do. af *F. D. Claesen.*

1 do. do. underskrevet *Koch.* Kbhvn.

Bevis frå *Otto Salomon* Kbh. for 300 Rdlr. modtaget af *E. Petersen* paa *L. Baches* Regning.

En Nota p. 161 Rdlr. Omkostninger i Anledning af Skibet Britanie og Diane Rigels underskreven af *Lars Bache.*

En Nota til *Jens Knabbe* u. Underskrift.

En Regning til Sejlmager *Bang* om at forfærdige et halvt blaat og hvidt Signal-Flag underskreven *Becker.* (?)

En Optegning uden Underskrift p. 7 Skibe, som er givet [ulæseligt][1]) Brev og maa passere, naar de befindes rigtige.

Bevis for et paa Helsingørs Postkontor afleveret Brev, hvorudi 30 Rdlr. til Hr. *Bing* i Roeskilde.

Et Afskedsbevis for *Alexander Wrænger* underskreven *Hansen*, dat. Kbh.

En liden indbunden Journal over udbetalte Penge, formodentlig til de paa Kaperbaaden forhyrede Folk.

I Tegnebogen 4 faste Blade, dog ikkun under et Bændel indstukken, hvorpaa adskilligt antegnet med Blyant. Endelig 2 Blyantspenne.

At foranførte saaledes er befunden osv. osv. osv.

Thaning.

At ikke mere end det herudi benævnte er af os til Forvalter *Thaning* afleveret, og den bem. Tegnebog med deri værende, samt anførte 2 Tørklæder af os i Overværelse af Gaardmanden *P. Jacobsen* og *N. Jensen* i Lund taget af yderste Kjolelomme paa en mellem Lund og Højstrup

[1]) Der skal vistnok staa Licence-Brev.

opdreven død Sømand, som bemeldte 2 Mænd kendte at være Kaperfører *Lars Bache,* og vi altsaa formodede bemeldte Papirer at være af Værdi og Vigtighed og sikrest, at de blev bragt i Bevaring, det tilstaaer med Hænders Underskrift. — —

Hans Larsen. *Ole Jensen.*

Saa var da endelig al Tvivl forsvunden. *Lars Bache* laa død og kold derude ved Stranden, en Baad var hans Sarkofag, og et Sejl hans Ligklæde, som det sømmede sig for en ægte Sømands Lig.

Ved Rygtet om Forliset var *Lars Baches* Hustru allerede for nogle Dage siden kommen til Faxe sammen med Familiens gode Ven Lods *Engelbrecht Pedersen.* Vi kan tænke os, at hun søgende har gaaet om mellem de opdrevne Lig for at finde sin Mand; thi nu, da han endelig var fundet, henvendte hun sig strax til Amtmanden for at faa en skriftlig Tilladelse til hans og hans Staldbrødres Begravelse, da hun som god Husmoder følte det som en Pligt at sørge for dem alle, der var i hendes Mands og hendes Tjeneste — „det haster,“ skriver hun, „saa meget meget mere, da de ikke let ved længere at ligge, vil faaes i Kiste.“

Herredsfogdens Fuldmægtig fortsatte imidlertid sin sørgelige Gerning og undersøgte ved Lund et Par Lig, som det indtrædende Mørke Dagen før havde forhindret dem i at syne, og som der havde staaet Vagt ved om Natten; men inden denne For-

retning var forbi, saaes et tredie Lig ligge drivende i Vandskorpen, og i dette blev nu Styrmanden *Christian Weiss* genkendt, thi der fandtes hos ham et Signet med Bogstaverne *C. H. W.* med en Krone over, og desuden nogle Breve fra hans Hustru og fra „lille *Anne Weiss* til hendes Fader."

Først i disse Dage, 14 Dage efter at Ulykken skete, blev den bekendt for Publikum. Fra Helsingør skrives den 8. August.[1])

„Hertil er indløben den ubehagelige Tidende, at den bekendte *Lars Bache* er paa et Kapertog mellem Møen og Stevns undergaaet med Baad og Mandskab, 14 Personer i alt. Baaden skal være bragt i Land ved Faxe, og den døde *Bache* samt 3 af Mandskabet skulde være drevne i Land, og disse begravne paa Faxe Kirkegaard. Tabet af denne kække med flere unge Sømænd, hvoriblandt ogsaa en ung Mand, *Lorenz Justesen*, er et sandt Tab for Landet og især for hans [ɔ: Baches] efterladte frugtsommelige Enke med 6 umyndige Smaa. Omstændighederne ved dette ulykkelige Tilfælde ville næppe blive kendte, da ingen af Mandskabet er reddet, men alle blevne Dødens Ofre." Bladet tilføjer: „Det er desto værre kun altfor vist, at den raske Sømand, *Lars Bache*, der reddede skibbrudne Folk fra den øjensynlige Død midt i Stormens Brag, der som Kaper vidste at tilføje Fjenden Afbræk og forøge den Ære, der indlagdes af vore Kapere, hint frivillige Værn, som England

[1]) Dagen. 1809. 11. August. Nr. 142.

saa meget frygter, som nøder dem til at holde i de danske, for dansk Flaade blottede, Vande et Tal af Krydsere, som kunde udgjort en anselig Eskadre, og som derfor bandes saa meget i de engelske Aviser, har fundet sin Død i Bølgerne. I Lørdags blev han begravet i Lyderslev. Af 16 Mand, som man siger udgjorde den Kapers Besætning, som han førte, var 6 opdrevne dels ved Fjeldskov Rev, dels ved Lund under Stevns. Han blev kørt fra Lund i Vemmetofte Klosters Ligvogn, og foruden de fra Helsingør didkomne Slægtninge og Venner fulgt til Jorden af alle Lunds Bymænd og 6 unge blomsterstrøende Piger. Efter det Sigende, som gaar i Stevnsegnen, paakom Kaperfartøjet en saa hæftig Hvirvelvind, at det nødvendig maatte kæntre. Endnu vides ej, om det nogetsteds er drevet op."

I „Kjøbenhavns Skilderi" af 12. August gentages den samme Beretning, men den indledes med følgende Ord: „Den uforfærdede Menneskeredder Lars Bache, han som paa Kjøbenhavns Red den 3. November 1801 frelste 7 Menneskers Liv, og som saa ædelt svarede, da man tilbød ham en Belønning: Jeg redder ikke mine Medmenneskers Liv for Penge, er virkelig blevet opslugt af de Bølger, hvis Raseri han saa ofte trodsede." Artiklen slutter med at fremhæve hans Fortjenester og fortæller, at han blev Dannebrogsmand 1809, at Oehlenschlæger havde besunget ham, og at hans Portræt var stukket i Kobber.

Disse Avisartikler er baade ved deres umulige

Sprog og deres Referaters Upaalidelighed betegnende for deres Tid. *Lars Baches* Begravelse havde f. Ex. slet ikke fundet Sted endnu, takket være Herredsfoged *Kyndes* utrolige Smølen og Træghed. Den 9de August havde *Engelbrecht Pedersen* faaet fem af Ligene begravet i Faxe Kirke, nemlig: Styrmand *Jørgensen* fra Kjøbenhavn, Færgemandssøn *Rasmus Andersen*, Færgemand *Lorenz Justesen* og Færgemandskarl *Lars Jensen*, alle af Helsingør, samt Tømmermand *Carl Neugaard* af Lübek, og havde betalt Omkostningerne mod at faa Udgifterne refunderet. Samme Dag henvender han sig desuden for anden Gang til Amtmanden paa *Anne Margrethe Baches* Vegne for at faa Mandens Begravelse fremskyndet. Men Herredsfogden[1]) er endnu ikke kommen videre, end at han ogsaa samme Dag indstillede til Amtmanden om at underrette Lars Baches Familie i Helsingør om, at Mandens Lig er fundet, da den „maaske ønsker ham jordet paa en mere højtidelig Maade end ellers sædvanlig ved slige Tilfælde sker, i hvilken Henseende underdanigst udbedes, at Deres Excellence behagentlig ville give hans Kone i Helsingør Efterretning desangaaende, om maaske nogen af Familien ønskede ved Ligbegængelsen at være tilstede. Jeg har besørget en bedre Kiste til Kaptajn *Bache* end til de andre. — Hvorhos det maatte tillades mig at tilføje, at *Bache* er meget i Forraadnelse og formedelst den stærke Hede dag-

[1]) Byfoged i St. Hedinge og Herredsfoged i Stevns og Faxe Herreder Clemens Kynde (1764—1821).

lig mere og mere tiltager, saa at der maa hastes med hans Jordefærd. — —“

Amtmanden meddeler imidlertid Generaladjutant *Bülow*, at *Lars Bache* og 10 af hans Mandskab er drevet i Land, „endnu savnes 4 Lig, thi Mandskabet bestod af 15 Mand i alt. Lars Baches Enke har 6 Børn og er frugtsommelig med det 7., dog haaber jeg hendes Forfatning, ihvorvel kummerfuld, dog ej er trængende! Thi den afdøde *Lars Bache* tjente forrige Aar en Del ved Kaperi.“ Desuden sendte Amtmanden sin Herredsfoged et meget alvorligt Brev til Svar, hvori han udtaler, at han maa formode, at Lars Bache allerede *er* blevet begravet, da *Engelbrecht Pedersen* Dagen før havde faaet skriftlig Ordre til Pastor *Engelbret* i Lyderslev om strax at besørge Begravelsen, og at *Engelbrecht Pedersen* selv havde besørget Kister saavel til *Lars Bache* som til flere af hans Mandskab, da han havde erfaret, at Byfogdens Foranstaltninger var saa sendrægtige og langsomme, i hvilken Anledning Amtmanden tilføjer: „saa jeg maa tilkendegive Dem, at den Langsomhed, hvormed De behandler sligt, saa vel som Deres flere Embedsforretninger, er mig til megen Mishag.“

Men der gaar alligevel flere Dage, inden Begravelsen finder Sted. Den 11te August begraves et af Ligene, som ikke var genkendt, paa Spiellerup Kirkegaard. Dagen efter driver endnu to Lig op paa Feddet, syd for Strandegaard, der bliver begravede paa Roholte Kirkegaard; „formodenlig af den strandede Kaperbaad „Makrelen“, staar der

i Kirkebogen; „der fandtes ikke mindste Spor, hvoraf man kunde opdage deres Navne,“ og endelig Mandag den 14de August, tyve Dage efter Forliset, og 8 Dage efter hans Lig var fundet, blev *Lars Bache* begravet paa Lyderslev Kirkegaard, muligvis paa den Maade, som Aviserne næsten en Uges Tid før havde beskrevet.[1])

Dagen efter Begravelsen blev der holdt Forhør over den træge *Lars Jørgensen* fra Hylleholt, men først den 28de blev han „formedelst ej at have til Baade-Rodens Formand anmeldt, uagtet at have den 26. Juli set en Kaperbaad kuldsejle, dette ulykkelige Tilfælde“ dømt til at bøde i Mulkt til Tryggevælde Amts Fattigekasse 3 Rdlr. og i Omkostninger 1 Mk.

Engelbrecht Pedersen hentede „Makrelen“ ved Faxe Ladeplads og førte den til Helsingør, hvor han for Retten beedigede og ved Færgemændene *Otto Salomon* og *Jens Knabe* bevidnede, at Baaden virkelig var *Lars Baches* forliste Baad. Thingsvidnet sendte han til Amtmanden i Faxe, samtidig med at han paa Enkens Vegne gør Krav paa en Del Armatur m. v. „som ved Indbjergningen var i Baaden, især Rifler og en glat Bøsse indfattet ovenpaa Løbet med Sølv, som jeg kan bevise, at være indkommen i *Jens Jensens* Hus tilligemed det øvrige Tøj.“ Amtmandens Taalmodighed med sin sendrægtige og vistnok temmelig umulige Herredsfoged bliver i den Anledning atter sat paa

[1]) Kirkebogen for Lyderslev og Frøslev: begravede 1809, 14. August: Caper-Capitajn Lars Bakke, som forgik ved Hylleholt.

16. August: 5 ubenævnte Sømænd af samme Caper-Chaloupe.

Prøve, thi vel bliver der langt om længe holdt Forhør over *Jens Jensen* i den Anledning, men først langt ind i November ser Amtmanden sig nødt til at meddele *Engelbrecht Pedersen*, at det ikke har været muligt at faa opdaget Gerningsmanden til Tyveriet af de omtalte Vaaben.

Men heller ikke de Penge og Papirer, som fandtes hos *Lars Bache*, kan hans Enke opnaa at faa tilbagesendt før efter en længere Korrespondance mellem hende og de stedlige Autoriteter og mellem disse indbyrdes.

Hun fik imidlertid kgl. Bevilling til at hensidde i uskiftet Bo, og hendes Lavværge — I. N. Møller af Helsingør[1]) — skriver i hendes *Margrethe* salig *Baches* Enkes Navn, atter den 12. December om disse Penge og Papirer, og endelig, Dagen før Juleaften, lader det til, at saa vel Dokumenter som Værdisager er tilstillet hende.

For Fuldstændighedens Skyld skal bemærkes, at den sidste af *Lars Baches* ulykkelige Mandskab først drev i Land midt i September ved Strøby Egede Land ved Køge Bugt i en saa frygtelig forraadnet Tilstand, at Liget blev begravet paa Stranden, hvor det var fundet.

Hermed ender Beretningen om *Lars Baches* og hans Mandskabs Forlis og Død.

Hans Enkes og hans Børns Historie hører ikke herhen. Hun var, som Sønnen har fortalt, en dygtig og energisk Kvinde, og hun søgte rolig og

1) Vistnok Købmand og Kæmner Møller i Helsingør.

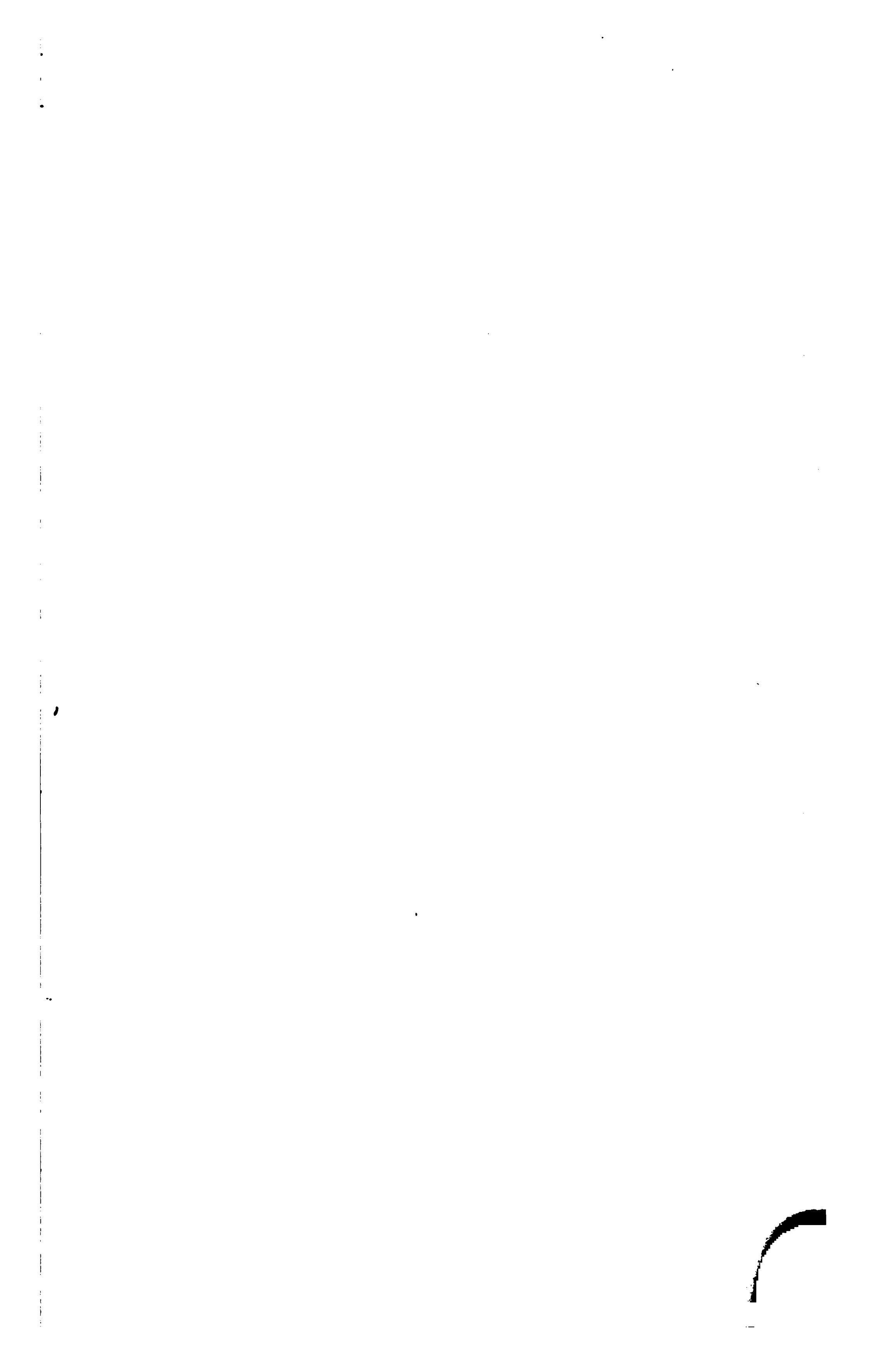
stolt ved egen Hjælp at leve Livet videre og opdrage sine Børn. Den 1ste Marts fødte hun en Dreng til Verden, og da han blev døbt i Kirken den 10de Maj, kaldte hun ham *Lars Bache.* Det ser ud, som om hun ved denne Lejlighed, som stadig i Livet, helst vilde staa paa egne Ben, thi hun beder ikke efter Datidens Skik fine og fornemme Folk, af hvilke hendes Mand jo kendte saa mange, om at staa Fadder, hun holder selv sin Dreng over Daaben, beder Jordemoderen, Madam *Bonnesen*, staa hos, og til Faddere vælger hun Familiens gamle Ven *Engelbrecht Petersen* og sin ældste Søn, den fjortenaarige Dreng, netop ham, som i sin Alderdom nedskrev sine Erindringer om sin Fader og om sin Barndom.

Ane Margrethe Bache, Fiskerdatteren, der ikke kunde skrive sit eget Navn, vidste at opdrage sine Børn saaledes, at det gik dem godt i Verden, og de kom i gode Stillinger; og blandt deres Børn igen findes der Navne, der hører til de bedste og mest bekendte i vort Fædreland. Hun døde den 20. Februar 1857, 85 Aar gammel.

ANE MARGRETHE BACHE
Tegnet af Prof. O. Bache

PERSON-REGISTER

MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF

JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

Udgiverne opfordrer saavel historiske Forskere som private Mænd og Kvinder til at yde dem Bidrag til deres Forehavende ved at indsende Memoirer, Optegnelser, Levnetsbeskrivelser og Breve til Udgivelse eller ved at henlede Opmærksomheden paa, hvor de er at finde. — Der vil blive givet Honorar for alle Bidrag.

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN
1905

Langkjærs Bogtrykkeri — København

